

IZBA CYWILNA

Biuletyn Sądu Najwyższego

2021

2

Redakcja
Jacek Gudowski
Karol Weitz
Maciej Machowski

Współpraca
Arkadiusz Turczyn, Andrzej Zielony

przy udziale

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
www.wolterskluwer.pl

infolinia: 801 044 545
tel. 22 535 82 03
e-mail: handel@wolterskluwer.pl

ZAGADNIENIA PRAWNE PRZEDSTAWIONE DO ROZSTRZYGNĘCIA

III CZP 1/21

„Czy do rozpoznania zażalenia, które zostało wniesione po dniu 7 listopada 2019 r. na postanowienie sądu pierwszej instancji o odrzuceniu skargi na wpis referendarza sądowego w księdze wieczystej, właściwy jest inny skład sądu pierwszej instancji (art. 394^{1a} § 1 pkt 13 k.p.c.), czy sąd drugiej instancji (art. 394 § 1 k.p.c.)?”

(postanowienie Sądu Rejonowego w Lidzbarku Warmińskim z dnia 9 grudnia 2020 r., Dz.Kw 1501/20, M. Maszłanka, M. Niedziałkowska, D. Idzikowski)

Sąd Rejonowy przedstawił przytoczone zagadnienie prawne przyjmując, że postanowienie o odrzuceniu skargi na wpis referendarza w księdze wieczystej jest nie tylko postanowieniem sądu pierwszej instancji, lecz również kończy postępowanie w sprawie. Nawiązując do art. 394^{1b} k.p.c., przypomniał, że przepis ten stanowi, iż jeżeli zaskarżono postanowienie, o którym mowa w art. 394 § 1 k.p.c. i zarazem w art. 394^{1a} § 1 k.p.c., zażalenie rozpoznaje sąd drugiej instancji. Brzmienie tego przepisu wywołuje jednak wątpliwości; czy mowa w nim o przypadku zaskarżenia jednego postanowienia, które spełnia zarówno warunki wymienione w art. 394 § 1, jak i w art. 394^{1a} § 1 k.p.c., czy o przypadku jednoczesnego zaskarżenia kilku orzeczeń, z których co najmniej jedno zostało wymienione w art. 394 § 1 k.p.c.

Sąd Rejonowy stwierdził m.in., że można przyjąć, iż art. 394^{1b} k.p.c. dotyczy zażalenia na jedno rozstrzygnięcie; wówczas kolizję kompe-

tencji w sprawie zażalenia na postanowienie sądu odrzucające skargę na wpis referendarza sądowego w księdze wieczystej należałoby rozstrzygać zgodnie z brzmieniem tego przepisu, przyjmując, że właściwym do rozpoznania zażalenia jest sąd drugiej instancji.

Nie można jednak wykluczyć, że art. 394^{1b} k.p.c. odnosi się do równoczesnego zaskarżenia dwóch rozstrzygnięć zawartych w tym samym postanowieniu. Z dotychczasowej praktyki Sądu przedstawiającego zagadnienie prawne wynika, że takie przypadki nie należą do rzadkości, a potrzeba wprowadzenia jednoznacznej normy kolizyjnej jest znacznie większa w razie zaskarżenia dwóch rozstrzygnięć zawartych w jednym orzeczeniu niż zaskarżenia jednego rozstrzygnięcia. Brak normy kolizyjnej regulującej zbieg zażalenia dewolutywnego i poziomego na dwa rozstrzygnięcia oznaczałby konieczność przeprowadzenia postępowania zażaleniowego zarówno przed sądem pierwszej instancji w innym składzie, jak i przed sądem drugiej instancji, co w praktyce jest trudne do wyobrażenia. Ma to też bardziej uniwersalny charakter, trudno bowiem zaakceptować pogląd, że ustawodawca ustanowił odrębną normę kolizyjną o bardzo ogólnym charakterze w celu usunięcia zbiegu zażeń w dwóch sytuacjach z kilkunastu możliwych.

W ocenie Sądu Rejonowego, ze względu na wagę postanowienia o odrzuceniu skargi na wpis referendarza sądowego w księdze wieczystej, który ma charakter merytoryczny i może głęboko ingerować w sferę stosunków majątkowych i własnościowych uczestników postępowania, właściwym do rozpoznania zażalenia na nie, jako postanawianie kończące postępowanie w sprawie, powinien być sąd drugiej instancji, zatem pierwszeństwo powinien mieć art. 394 § 1 k.p.c.

A.T.

*

III CZP 2/21

„Czy naruszenie przez bank będący kredytodawcą obowiązku należytego zbadania zdolności kredytowej kredytobiorcy będącego konsumentem, na podstawie art. 9 ustawy z dnia 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1083)

i art. 70 ust.1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1896 ze zm.) w związku z art. 9 ust. 4 ustawy o kredycie konsumenckim oraz brak zdolności kredytowej konsumenta w dacie zawarcia umowy kredytu konsumenckiego skutkuje nieważnością umowy kredytu na podstawie art. 58 § 1 k.c. ewentualnie na podstawie art. 58 § 1 i 2 k.c.?”

(postanowienie Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 8 grudnia 2020 r., II Ca 983/20, M. Miczke, M. Radomska-Stęplewska, A. Kulczewska-Garcia)

W sprawie rozpoznawanej przez Sąd Okręgowy występują dwa aspekty; jeden jest związany z okolicznościami zawarcia umowy (zawarcie umowy kredytu konsumenckiego na wyraźną prośbę osoby trzeciej, niezgodny z prawdą cel umowy), a drugi z nienależytym zbadaniem zdolności kredytowej pozwanej przez powoda oraz brakiem zdolności kredytowej pozwanej i mimo tego zawarciem umowy. Analiza Sądu sprowadzała się zatem do oceny nieważności umowy kredytu konsumenckiego na podstawie art. 58 § 1 k.c. – z rozważeniem, czy do uznania nieważności wystarczy jednokierunkowy zakaz udzielenia kredytu przez bank – albo art. 58 § 1 i 2 k.c. – przy założeniu naruszenie prawa przez bank i naruszenie przez pozwaną zasad współżycia społecznego.

Sąd stwierdził, że na banku spoczywa publicznoprawny zakaz udzielenia kredytu podmiotom, które nie mają zdolności kredytowej. Ze względu na to, że obowiązek banku zbadania zdolności kredytowej konsumenta ma charakter publicznoprawny, niesprawdzenie zdolności kredytowej konsumenta przez bank lub zawarcie umowy kredytu po przeprowadzeniu stosownej analizy, która dała wynik negatywny, nie powoduje nieważności umowy kredytu, która dochodzi do skutku. Bank naraża się jedynie na negatywne konsekwencje ze strony nadzoru finansowego, ponosząc ryzyko związane z dokonaniem analizy niewłaściwie lub z zaniechaniem tego obowiązku lub na odpowiedzialność karną za wykroczenie.

Wykładnia art. 70 ust. 1 Prawa bankowego w związku z art. 9 ustawy o kredycie konsumenckim dokonywana z uwzględnieniem brzmienia i celu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchyla-

jącej dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.Urz. UE L Nr 133, s. 66 i nast.) nakazuje przyjąć także prywatnoprawny skutek braku zbadania albo nienależytego zbadania zdolności kredytowej konsumenta przez bank. Wobec tego, że obydwa wymienione polskie akty prawne nie przewidują sankcji za naruszenie tych obowiązków banku, to skutek prywatnoprawny należy rozważyć na gruncie art. 58 § 1 i 2 k.c. Jeżeli przy zastosowaniu zasad wykładni prawa nie da się wywieść skutku nieważności umowy i nie da się znaleźć innego adekwatnego przepisu pozwalającego na pełne zastosowanie dyrektywy 2008/48, może się okazać, że polski ustawodawca nie podjął wystarczających kroków w celu implementacji dyrektywy w omawianym zakresie.

Sąd Okręgowy nadmienił też, że niezgodność z prawem (art. 58 § 1 k.c.) to niezgodność z normą wyrażoną w przepisie o charakterze bezwzględnie obowiązującym, a przepisami bezwzględnie obowiązującymi są zarówno te, z których brzmienia wyraźnie wynika charakter imperatywny, jak i te, których treść wyraża motywację socjalną, etyczną lub intencję ochrony porządku publicznego. Zakaz udzielenia kredytu konsumentowi niemającemu zdolności kredytowej odzwierciedla natomiast istotny cel społeczno-gospodarczy w postaci ochrony tego konsumenta przed popadnięciem w spiralę zadłużenia.

Zauważając, że są dwa nurty poglądów co do zakresu zastosowania art. 58 § 1 k.c. – pierwszy, że nieważność dotyczyć powinna jedynie treści czynności prawnej i celu jej dokonania, i drugi, że może dotyczyć także trybu dokonania czynności – przyjął, iż rozważając, czy taka rozszerzająca wykładnia powinna być zastosowana w danym przypadku, należy uwzględnić nie tylko pewne trwałe wartości, takie jak porządek publiczny, ale również interesy każdej ze stron czynności prawnej, a także proporcjonalność sankcji w stosunku do dokonanego naruszenia. Oddziaływanie na autonomię woli stron za pomocą sankcji nieważności bezwzględnej powinno być przy tym wyjątkowe ze względu na jej nadrzędny charakter w obszarze prawa prywatnego. Naruszenie nakazu określonego zachowania wynikającego z ustawy, skierowanego tylko do jednej ze stron, niewpływającego na treść i cel czynności prawnej, wymaga oceny, czy dla takiego naruszenia sankcja nieważności jest proporcjonalna, przy uwzględnieniu celu naruszonej normy.

Nie istnieje natomiast jedno uniwersalne kryterium pozwalające stwierdzić, czy skutkiem dokonania czynności w sposób sprzeczny z przepisami dotyczącymi trybu dokonania czynności będzie jej nieważność; w tym zakresie Sąd Okręgowy wymienił intencję ustawodawcy, cel normy oraz interes stron czynności i innych podmiotów. O sprzeczności zawarcia umowy z prawem (art. 58 k.c.) można mówić tylko wtedy, gdy przez jej zawarcie obie strony dopuściły się naruszenia prawa, a jednostronna sprzeczność zawarcia umowy z prawem nie jest wystarczająca. Przekroczenie zakazu lub niedopełnienie nakazu odnoszącego się tylko do jednego kontrahenta nie powoduje z reguły nieważności, ale w razie naruszenia trybu zawarcia umowy dopuszczalne jest w pewnych przypadkach uznanie nieważności czynności prawnej dokonanej wbrew nakazowi lub zakazowi skierowanemu tylko do jednej ze stron umowy, co wymaga oceny, czy dla takiego naruszenia sankcja nieważności jest proporcjonalna, przy uwzględnieniu celu naruszonej normy.

Uwzględniając prokonstytucyjną wykładnię art. 58 § 1 k.c. – ze względu na art. 76 Konstytucji – Sąd Okręgowy stwierdził, że może to doprowadzić do stwierdzenia nieważności umowy kredytu konsumenckiego. Ochrona konsumenta przemawia za tym, aby w takiej sytuacji wystarczyło jednostronne naruszenie normy bezwzględnie obowiązującej skutkujące nieważnością umowy kredytu konsumenckiego na podstawie art. 58 § 1 k.c., a zarzucenie drugiej stronie naruszenia zasad współżycia społecznego nie znosi zakazu skierowanego do banku udzielenia kredytu z powodu braku zdolności kredytowej konsumenta, obowiązku banku należytego zbadania tej zdolności kredytowej, weryfikacji uzyskanych informacji w dostępnych bazach danych oraz udzielenia konsumentowi rzetelnych informacji o braku zdolności kredytowej.

A.T.

*

III CZP 3/21

„Czy w razie złożenia przez wierzyciela wniosku egzekucyjnego po śmierci dłużnika zachodzi podstawa do pobrania od wierzyciela opłaty egzekucyjnej, o której mowa w art. 30 ustawy z dnia 28 lu-

tego 2018 r. o kosztach komorniczych (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 2363 ze zm.)?”

(postanowienie Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Śródmieścia we Wrocławiu z dnia 23 grudnia 2020 r., VII Co 1168/20, T. Zawisłak)

Sąd Rejonowy omówił regulacje dotyczące kosztów postępowania egzekucyjnego w aspekcie jego celowości (art. 770 § 1 k.p.c. oraz art. 30 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych – dalej: „u.k.k.”). Następnie zwrócił uwagę na treść art. 49 ust. 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. 2018 r., poz. 1309 – dalej: „u.k.s.e.”) i stwierdził, że przepis ten budzi wątpliwości z powodu użycia w nim niedookreślonego pojęcia „niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego” oraz odesłania do opłat, o których mowa w art. 49 ust. 1 i 2. Omówił ponadto orzecznictwo odnoszące się do przywołanej regulacji, wskazując, że przyjmuje się w nim, iż skoro chodzi o wyjątek, to przepis ten powinien być interpretowany w sposób ścisły.

Sąd Rejonowy omówił przyjmowane w judykaturze rozumienie pojęcia „niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego”, powołując orzecznictwo Sądu Najwyższego (zob. uchwała składu siedmiu sędziów – zasada prawna – z dnia 27 listopada 1986 r., III CZP 40/86, OSNC 1987, nr 5–6, poz. 71, oraz uchwały z dnia 28 lutego 1995 r., CZP 20/95, OSNC 1995, nr 5, poz. 83, i z dnia 17 grudnia 2010 r., III CZP 93/10, OSNC 2011, nr 7–8, poz. 80).

Sąd przedstawiający pytanie prawne wskazał, że występują dwa sprzeczne stanowiska co do zakresu zastosowania art. 49 ust. 4 u.k.s.e. Według pierwszego stanowiska (ujęcie wąskie), przepis ten mógł być stosowany wyłącznie w przypadkach określonych w ust. 1 i 2, w razie wyegzekwowania świadczenia oraz umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela albo z powodu jego bezczynności. W przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego z innej przyczyny komornik nie mógł pobierać opłaty (zob. art. 49 ust. 5 u.k.s.e.). Za tym stanowiskiem opowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 17 grudnia 2010 r., III CZP 93/10, w której wskazano, że art. 49 ust. 4 w związku z ust. 2 u.k.s.e. nie stanowi podstawy pobrania przez komornika opłaty egzekucyjnej od wierzyciela w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego ze względu na brak zdolności sądowej dłużnika (art. 824 § 1

pkt 2 k.p.c.), który istniał już w chwili złożenia wniosku egzekucyjnego, a taka sytuacja ma miejsce wtedy, gdy dłużnik zmarł przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego. To stanowisko zostało wyprowadzone z założenia, że znaczenie pojęcia „celowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego” mogło być ustalane i rozważane tylko w takich sytuacjach, w których postępowanie egzekucyjne było w ogóle dopuszczalne.

Według drugiego stanowiska (ujęcie szerokie), art. 49 ust. 4 u.k.s.e. mógł być stosowany nie tylko w przypadkach określonych w ust. 1 i 2, ale również w razie umorzenia postępowania egzekucyjnego z innych przyczyn.

Jak wskazał Sąd Rejonowy, w doktrynie pojawił się pogląd, że na gruncie art. 30 u.k.k. straciła aktualność uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2010 r., III CZP 93/10. Podnoszono w piśmiennictwie, że z art. 29 ust. 5 w związku z art. 30 u.k.k. wynika, że komornik pobiera opłatę w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego także z innych przyczyn niż na wniosek wierzyciela (art. 825 pkt 1 k.p.c.) i na podstawie art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c., a więc i w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 824 § 1 pkt 2 k.p.c. ze względu na brak zdolności sądowej dłużnika. Co więcej, stracił też na aktualności dalszy argument powołany przez Sąd Najwyższy na uzasadnienie zajętego stanowiska, że komornik pobiera opłaty egzekucyjne za prowadzenie egzekucji (art. 43 u.k.s.e.), gdy tymczasem w przypadku braku zdolności sądowej dłużnika postępowanie egzekucyjne ulega umorzeniu jeszcze przed wszczęciem egzekucji. Ustawa o kosztach komorniczych w art. 18 ust. 1 stanowi bowiem, że opłaty egzekucyjne przysługują za przeprowadzenie postępowania egzekucyjnego, a nie egzekucji, zatem także wtedy, gdy do wszczęcia egzekucji nie dojdzie, jeżeli przepis szczególnie tak stanowi. W tym zakresie również istotne znaczenie ma zasada odpłatności prowadzenia postępowania egzekucyjnego.

Wydaje się, zdaniem Sądu Rejonowego, że należy opowiedzieć się za dynamicznym ujęciem przesłanki oczywistej niecelowości wszczęcia postępowania egzekucyjnego, o której mowa w art. 30 u.k.k. W tym kontekście zwrot „oczywiście niecelowe” należy odnosić wyłącznie do sposobu dokonywania oceny niecelowości wszczęcia egzekucji.

A.Z.

III CZP 4/21

„Czy w razie złożenia przez wierzyciela wniosku egzekucyjnego po ogłoszeniu upadłości dłużnika zachodzi podstawa do pobrania od wierzyciela opłaty egzekucyjnej na podstawie art. 30 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 2363 ze zm.)?”

(postanowienie Sądu Rejonowego dla Wrocławia – Śródmieścia we Wrocławiu z dnia 22 grudnia 2020 r., VII Co 738/20, T. Zawisłak)

Sąd Rejonowy omówił regulacje dotyczące kosztów postępowania egzekucyjnego w aspekcie jego celowości (art. 770 § 1 k.p.c. oraz art. 30 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych – dalej „u.k.k.”) i wskazał, że stosownie do art. 30 tej ustawy, w razie oczywiście niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego lub wskazania we wniosku o wszczęcie egzekucji osoby niebędącej dłużnikiem, komornik wydaje postanowienie o pobraniu od wierzyciela opłaty stosunkowej w wysokości 10% egzekwowanego świadczenia. W takim przypadku komornik nie ściąga ani nie pobiera opłaty od dłużnika, a opłatę ściągniętą lub pobraną zwraca dłużnikowi.

Sąd przedstawiający zagadnienie prawne zwrócił także uwagę, że art. 49 ust. 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. 2018 r., poz. 1309 – dalej: „u.k.s.e.”) budzi wątpliwości z powodu użycia w nim niedookreślonego pojęcia „niecelowe wszczęcia postępowania egzekucyjnego” oraz odesłania do opłat, o których mowa w art. 49 ust. 1 i 2. Omówił ponadto orzecznictwo odnoszące się do powołanej regulacji, wskazując, że przyjmuje się w nim, iż skoro chodzi o wyjątek, to przepis ten powinien być interpretowany w sposób ścisły. Następnie Sąd Rejonowy omówił przyjmowane w judykaturze rozumienie pojęcia „niecelowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego” i powołał w tym przedmiocie orzecznictwo Sądu Najwyższego.

Sąd przedstawiający pytanie prawne wskazał, że występują dwa sprzeczne stanowiska co do zakresu zastosowania art. 49 ust. 4 u.k.s.e. Według jednego stanowiska (ujęcie wąskie), art. 49 ust. 4 u.k.s.e. mógł być stosowany wyłącznie w przypadkach określonych w ust. 1 i 2, w razie wyegzekwowania świadczenia oraz umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela albo z powodu jego bezczynności. W razie

umorzenia postępowania egzekucyjnego z innej przyczyny, komornik nie mógł pobierać opłaty (zob. art. 49 ust. 5 u.k.s.e.). Za tym stanowiskiem opowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 17 grudnia 2010 r., III CZP 93/10, w której wskazano, że art. 49 ust. 4 w związku z ust. 2 u.k.s.e. nie stanowi podstawy pobrania przez komornika opłaty egzekucyjnej od wierzyciela w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego ze względu na brak zdolności sądowej dłużnika (art. 824 § 1 pkt 2 k.p.c.), który istniał już w chwili złożenia wniosku egzekucyjnego, a taka sytuacja ma miejsce wtedy, gdy dłużnik zmarł przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego.

To stanowisko zostało wyprowadzone z założenia, że znaczenie pojęcia „celowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego” mogło być ustalane i rozważane tylko w takich sytuacjach, w których postępowanie egzekucyjne było w ogóle dopuszczalne.

Według drugiego stanowiska (ujęcie szerokie), art. 49 ust. 4 u.k.s.e. mógł być stosowany nie tylko w przypadkach określonych w ust. 1 i 2, ale również w razie umorzenia postępowania egzekucyjnego z innych przyczyn.

Jak wskazał Sąd Rejonowy, w doktrynie pojawił się pogląd, że na gruncie art. 30 u.k.k. straciła aktualność ww. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2010 r., III CZP 93/10. Podnoszono w piśmiennictwie, że z art. 29 ust. 5 w związku z art. 30 u.k.k. wynika bowiem, że komornik pobiera opłatę w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego także z innych przyczyn niż na wniosek wierzyciela (art. 825 pkt 1 k.p.c.) i na podstawie art. 824 § 1 pkt 4 k.p.c., a więc i w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego na podstawie art. 824 § 1 pkt 2 k.p.c. ze względu na brak zdolności sądowej dłużnika. Co więcej, stracił też na aktualności dalszy argument powołany przez Sąd Najwyższy na uzasadnienie zajętego stanowiska, że komornik pobiera opłaty egzekucyjne za prowadzenie egzekucji (art. 43 u.k.s.e.), gdy tymczasem w przypadku braku zdolności sądowej dłużnika postępowanie egzekucyjne ulega umorzeniu jeszcze przed wszczęciem egzekucji. Ustawa o kosztach komorniczych w art. 18 ust. 1 stanowi bowiem, że opłaty egzekucyjne przysługują za przeprowadzenie postępowania egzekucyjnego a nie egzekucji, a zatem także wtedy, gdy do wszczęcia egzekucji nie dojdzie, jeżeli przepis szczególny tak stanowi. W tym zakresie również istotne

znaczenie ma zasada odpłatności prowadzenia postępowania egzekucyjnego.

Sąd Rejonowy wskazał jednak, że w orzecznictwie sądów powszechnych, pomimo zmiany stanu prawnego, w dalszym ciągu jest podtrzymywane stanowisko zajęte we wskazanej uchwale Sądu Najwyższego. W orzeczeniach opowiadających się za tym stanowiskiem podnosi się, że zarówno art. 49 ust. 4 u.k.s.e., jak i art. 30 u.k.k. posługują się określeniem „niecelowego wszczęcia egzekucji”, trudno więc zakładać, by interpretacja tego zwrotu mogła być różna, oczywiście mając na względzie, że art. 30 u.k.k., stanowi o „oczywiście niecelowym wszczęciu egzekucji”. Skoro ustawodawca wprowadził pojęcie „celowe wszczęcie postępowania egzekucyjnego,” to jego znaczenie może być ustalane i rozważane tylko w takich sytuacjach, w których postępowanie egzekucyjne jest dopuszczalne.

Sąd przedstawiający pytanie prawne podkreślił, że pojęcie „oczywiście niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego” stanowi klauzulę generalną, która powinna być odnoszona do innej klauzuli generalnej, tj. kosztów celowych, o których mowa w art. 770 § 1 k.p.c. Skoro obydwie regulacje służą zapewnieniu spójności zasad ponoszenia kosztów, to zachodzi konieczność zastosowania podobnych kryteriów oceny. Zdefiniowanie pojęcia „oczywiście niecelowego wszczęcia postępowania egzekucyjnego” nie jest możliwe ze względu na różnorodność desygnatów tej nazwy.

Sąd Rejonowy podniósł ponadto, że w uzasadnieniu projektu ustawy o kosztach komorniczych (druk sejmowy nr 1581) wskazano, że *ratio legis* art. 30 stanowi założenie, iż to właśnie wierzyciel wie najlepiej o tym, czy zachodzi potrzeba wszczęcia postępowania egzekucyjnego, i o tym, kto jest jego dłużnikiem. Regulacja ta powinna zatem wyeliminować sytuacje, w których wierzyciele nie dokładają należytej staranności przy określaniu osoby dłużnika (wskazując np. nieprawidłowy adres) i doprowadzają w ten sposób do podjęcia czynności egzekucyjnych przeciwko osobom trzecim.

A.Z.

DZIAŁALNOŚĆ IZBY CYWILNEJ SĄDU NAJWYŻSZEGO W 2020 R.¹

I. Zagadnienia ogólne

1. W 2020 r. Izba Cywilna rozpoznawała – podobnie jak w latach poprzednich – skargi kasacyjne, zagadnienia prawne (przedstawione przez sądy drugiej instancji, Rzecznika Finansowego i Rzecznika Praw Pacjenta), skargi o wznowienie postępowania, skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia oraz kwestie wpadkowe (np. wyznaczenie sądu właściwego, sprostowanie orzeczenia, wyłączenie sędziego). Ponadto dokonywano wstępnego badania skarg kasacyjnych oraz skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w ramach tzw. przedsądu (art. 398⁹ i 424⁹ k.p.c.).

W dniu 1 stycznia 2020 r. pozostawało w Izbie do załatwienia 2596 spraw (w tym 2308 skarg kasacyjnych, 57 zażaleń i 51 zagadnień prawnych).

W 2020 r. wpłynęło do Izby 4360 nowych spraw, w tym 2657 skarg kasacyjnych, 342 zażalenia, 113 zagadnień prawnych i 113 skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Wpływ

¹ Informacja Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Cywilnej Sądu Najwyższego, która będzie omówiona i przyjęta na Zgromadzeniu Sędziów Izby Cywilnej (art. 19 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, (jedn. tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 154). W „Informacji” pominięto niektóre szczegółowe dane statystyczne.

ogólny był zatem nieco niższy niż w 2019 r. (wpływ ogólny wyniósł wówczas 5105 spraw).

Załatwiono ogółem 4314 spraw, w tym:

- 2643 skargi kasacyjne,
- 346 zażaleń,
- 154 skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia,
- 4 skargi o wznowienie postępowania,
- 2 zagadnienia w składzie siedmiu sędziów,
- 55 zagadnień prawnych (art. 390 k.p.c.),
- 1115 spraw incydentalnych (w szczególności rozpatrywanych na podstawie art. 45, 48 k.p.c.).

W dniu 31 grudnia 2020 r. pozostały łącznie 2642 niezadowolone sprawy (2323 skargi kasacyjne, 53 zażalenia i 107 zagadnień prawnych).

W 2016 r. wpływ spraw ogółem wynosił 5315, w 2017 r. – 5117, w 2018 r. – 5237, a w 2019 r. – 5105. W tej liczbie skarg kasacyjnych było odpowiednio: 3492, 3236, 3313 oraz 3250. W ostatnich latach wpływ skarg kasacyjnych utrzymywał się na zbliżonym poziomie około 3200–3500 spraw. W 2020 r. skarg kasacyjnych wpłynęło około 600 mniej niż statystycznie w latach poprzednich.

W 2016 r. załatwiono w Izbie 5498 spraw, w 2017 r. – 5377, w 2018 r. – 4421, w 2019 r. – 5095, a w 2020 r. – 4314 spraw. Ilość załatwień w 2020 r. była zatem ogólnie mniejsza, szczególnie w grupie skarg kasacyjnych i zażaleń, co spowodowało, że pomimo mniejszego wpływu skarg kasacyjnych nie uległa zmianie liczba skarg kasacyjnych pozostających do rozpoznania w porównaniu z końcem 2019 r., a liczba zażaleń, wobec ich mniejszego wpływu w 2020 r. pozostała na zbliżonym poziomie ok. 50 spraw, jak w 2019 r.

W wyniku selekcji skarg kasacyjnych, dokonywanych w ramach wstępnego badania, do rozpoznania trafia bardzo dużo spraw trudnych i skomplikowanych.

W 2014 r. udzielono 148 odpowiedzi na pytania prawne, w 2015 r. – 111, w 2016 r. – 68, w 2017 r. podjęto 85 uchwał, w 2018 r. – 59 uchwał, w 2019 r. – 56 uchwał, a w 2020 r. – 31 uchwał. Mniejsza liczba podjętych uchwał oraz rozpoznanych skarg kasacyjnych przyjętych do rozpoznania była wynikiem mniejszej liczby posiedzeń wyznaczonych w 2020 r.

w składach wieloosobowych. Wpłynęło na to łącznie kilka czynników, które wskazano szerzej w części końcowej sprawozdania o działalności orzeczniczej Izby Cywilnej.

2. W 2020 r. Izba Cywilna Sądu Najwyższego znajdowała się w jeszcze trudniejszej sytuacji kadrowej niż w roku poprzednim. Stan obsady sędziowskiej na początku 2019 r. wynosił 35 sędziów, w tym Prezes Sądu Najwyższego kierujący Izbą. W trakcie 2019 r. kilka stanowisk było nieobsadzonych. W 2019 r. odeszło w stan spoczynku 7 sędziów. Na początku 2020 r. było obsadzonych jedynie 28 etatów sędziowskich. W drugim kwartale 2020 r. ta liczba zmniejszyła się do 25. Oznacza to, że przez większą część 2020 r. w praktyce była nieobsadzona 1/3 stanowisk sędziowskich przewidzianych w Izbie Cywilnej. Czworo kandydatów przedstawionych przez Krajową Radę Sądownictwa w 2016 i 2017 r. nadal oczekuje jeszcze na powołanie na stanowisko przez Prezydenta. W trakcie 2020 r. odeszło w stan spoczynku kolejnych 3 sędziów.

3. Obciążenie poszczególnych sędziów w 2020 r. nie uległo zasadniczo zmianie. Przeciętnie w okresie miesięcznym sędziowie orzekali na podobnej jak w latach poprzednich liczbie posiedzeń, na które były wyznaczane podobne ilości spraw, wyłączając okresy, kiedy orzekanie nie było możliwe z uwagi na stan pandemii. Biorąc pod uwagę złożoność rozpoznanych skarg kasacyjnych i zagadnień prawnych oraz uwzględniając urlopy, choroby i inne przyczyny losowe oraz przejście w stan spoczynku dużej grupy sędziów, przeciętne obciążenie sędziów jest bardzo wysokie.

Należy ponownie podkreślić, że przeciętny, zadawalający czas oczekiwania na merytoryczne rozpoznanie kasacji utrzymujący się przed 2018 r. uległ niestety znacznemu wydłużeniu w 2019 r. Podobnie sytuacja wyglądała w 2020 r. Na koniec grudnia 2018 r. pozostawały do rozpoznania 2284 skargi kasacyjne (w 2014 r. – 2132, w 2015 r. – 1936, w 2016 r. – 1733, a w 2017 r. – 1517). W 2019 r. udało się jedynie utrzymać liczbę spraw pozostających do załatwienia na poziomie z końca 2018 r., choć załatwiono ogółem ponad 500 spraw więcej niż w 2018 r. W 2020 r. czas oczekiwania na wyznaczenie skarg kasacyjnych do rozpoznania ponownie się wydłużył. Było to związane, jak podkreślono już wcześniej, z ogólnie mniejszą liczbą posiedzeń w składach wieloosobowych, wyznaczonych w 2020 r.

Na ogólną liczbę 2882 skarg kasacyjnych i skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia poddanych w 2020 r. przedsądowi przyjęto do rozpoznania 864 sprawy, odmówiono przyjęcia do rozpoznania skargi w 1625 sprawach (CSK – 1607, CNP – 18), a odrzucono skargi lub załatwiono je w inny sposób w 323 sprawach. Z 401 skarg kasacyjnych rozpoznanych merytorycznie oddalono 168 skarg, uchylono orzeczenie w całości lub w części w 224 sprawach, a zmieniono orzeczenia w 9 sprawach.

Dane te wskazują, że w 2020 r. liczba rozpoznanych skarg kasacyjnych przyjętych do rozpoznania była o blisko 50% mniejsza niż w 2019 r. W wyniku selekcji nie przyjęto do rozpoznania w 2020 r. ok. 56% skarg (w 2014 r. – ok. 73%, w 2015 r. – 75%, w 2016 r. – 68%, w 2017 r. – 59%, w 2018 r. – 68%, a w 2019 r. – 58%).

W 2020 r. na posiedzeniach niejawnych w składzie jednego sędziego poddano przedsądowi 2882 skargi (w 2014 r. – 3558, w 2015 r. – 3706, w 2016 r. – 3660, w 2017 r. – 3726, w 2018 r. – 2572 skargi, a w 2018 r. – 3097). Wskazuje to, że przez selekcję spraw w ramach przedsądu w 2020 r. przeszła do rozpoznania zbliżona statystycznie liczba skarg kasacyjnych do średniej w latach poprzednich. W przypadku skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w 2020 r. nie uwzględniono żadnej skargi, podobnie jak w 2019 r. (w 2014 r. – 5, w 2015 r. – 5, w 2016 r. – 9, w 2017 r. – 7, a w 2018 r. – 9).

4. W 2020 r., podobnie jak w latach ubiegłych, wielu sędziów Izby, w tym niektórzy wielokrotnie, uczestniczyło w konferencjach naukowych oraz seminariach szkoleniowych sędziów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy.

Prowadzenie tych czynności w 2020 r. zostało poważnie utrudnione ze względu na zagrożenie spowodowane przez pandemię wirusa COVID-19.

W 2020 r. nie odbyła się coroczna konferencja sędziów Izby Cywilnej.

Znaczna część sędziów Izby, jako pracownicy naukowo-dydaktyczni, było, podobnie jak w latach poprzednich – zatrudnionych dodatkowo na wydziałach prawa uniwersytetów lub w wyższych szkołach prawniczych.

5. Kolegium kwalifikacyjne przy Prezesie Sądu Najwyższego kierującym Izbą Cywilną nadal kwalifikowało orzeczenia typowane do publi-

kacji w zbiorach urzędowych, a kolegium redakcyjne Izby przygotowuje do druku poszczególne numery urzędowego zbioru orzeczeń.

W Wydziale III, począwszy od 2002 r., jest przygotowywany i redagowany biuletyn Sądu Najwyższego „Izba Cywilna”, który ukazuje się co miesiąc, regularnie i terminowo, obrazując bieżącą działalność jurysdykcyjną Izby. Oprócz uchwał i orzeczeń oraz wpływających do Izby zagadnień prawnych, w biuletynie przedstawiane są także w krótkim streszczeniu glosy dotyczące orzeczeń Sądu Najwyższego wydanych w Izbie Cywilnej, publikowane często w trudno dostępnych periodykach. Relacjonowane są także inne wydarzenia z życia Izby, a część z nich ilustrowana jest fotografiami. Biuletyn był redagowany przy udziale asystentów sędziów i członków Biura Studiów i Analiz.

Biuletyn „Izby Cywilna” cieszy się nadal zainteresowaniem sędziów sądów powszechnych, ośrodków naukowych oraz innych osób i instytucji, którym jest doręczany; jest publikowany także w internecie, na portalu Sądu Najwyższego.

II.

Charakterystyka działalności jurysdykcyjnej

1. Działalność uchwałodawcza

W stosunku do roku poprzedniego znacząco zmniejszyła się liczba uchwał podjętych przez Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej. W roku 2020 podjęto łącznie 32 uchwały, w tym 31 w składach trzyosobowych, jedną zaś w składzie siedmiu sędziów. Przyczyny tego stanu rzeczy należy upatrywać przede wszystkim w mniejszej niż w roku 2019 liczbie sędziów orzekających w Izbie Cywilnej oraz w ograniczeniach podyktowanych ogłoszeniem stanu epidemii w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2. W 2020 r., z uwagi na wprowadzone ograniczenia przeciwdziałające epidemii, przez kilka miesięcy nie były wyznaczane składy wieloosobowe, co zmniejszyło istotnie także liczbę rozpraw, na których mogły być rozstrzygane zagadnienia prawne.

W 2020 r. do Izby Cywilnej Sądu Najwyższego wpłynęło 113 zagadnień prawnych, natomiast 51 zagadnień pozostało do załatwienia z 2019 r., co

łącznie dało liczbę 164 zagadnień do rozstrzygnięcia. Wpływ nowych zagadnień w stosunku do roku poprzedniego zwiększył się o 15. Z tej liczby w 9 przypadkach Sąd Najwyższy odmówił podjęcia uchwały, jedno zagadnienie zostało przekazane do rozpoznania przez skład powiększony, w 3 sprawach umorzono postępowanie, 12 spraw z różnych przyczyn zwrócono.

Do rozstrzygnięcia w 2021 r. pozostało 107 zagadnień prawnych w tym 13 zagadnień przewidzianych do rozstrzygnięcia przez skład powiększony.

Wymaga podkreślenia, że wpływ zagadnień prawnych do Izby Cywilnej jest wysoki nie tylko na tle wpływów do innych Izb Sądu Najwyższego, ale także w liczbach bezwzględnych. Zaznaczające się w niektórych latach zmiany w tym zakresie należy łączyć z pojawiającymi się w orzecznictwie sądów powszechnych trudnościami związanymi z nowo uchwalanymi ustawami i ich poziomem legislacyjnym, jak też z innymi trudnościami orzecznictwymi, niedającymi się zidentyfikować bez podjęcia specjalnych badań. Wzrost liczby przedstawionych do rozstrzygnięcia zagadnień prawnych w 2020 r. należy łączyć ze zmianami wprowadzonymi w kodeksie postępowania cywilnego przez ustawę z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469 ze zm.).

Ubiegły rok potwierdza formułowaną od wielu lat ocenę, że zasadniczą przyczyną powstawania zagadnień prawnych w sprawach cywilnych jest zły i stale pogarszający się stan legislacji. Przejawia się on nie tylko swoistą „nadregulacją”, a więc uchwalaniem przepisów zbędnych i zbyt szczegółowych, ale także wyraźnym obniżeniem jakości legislacyjnej tworzonych ustaw. Nowele mają często charakter prowizoryczny i doraźny, a prawodawca wprowadza je bez dostatecznej refleksji i bez odpowiednich konsultacji. Jednym z najsłabszych punktów współczesnej legislacji jest bardzo niski poziom unormowań międzyczasowych, a niejednokrotnie ich brak.

Wady działalności legislacyjnej są szczególnie widoczne w przypadku kodeksów, a zwłaszcza kodeksu postępowania cywilnego, który sukcesywnie traci czytelność i spójność, co sprawia coraz więcej problemów interpretacyjnych i praktycznych. Zasadność takiej oceny potwierdzają w pełni ostatnie nowelizacje kodeksu postępowania cywilnego.

Oprócz trudności jurysdykcyjnych wynikających wprost z niejasnego i trudnego do interpretacji prawa pozytywnego, przyczyną przedstawiania zagadnień prawnych jest rozbieżność orzecznictwa. Występując z zagadnieniem prawnym do Sądu Najwyższego, sądy zmierzają do ujednoczenia orzecznictwa. Należy zaznaczyć, że rozbieżnościom orzecznictwa wielokrotnie towarzyszą rozbieżności w poglądach doktryny i szeroko rozumianego piśmiennictwa prawniczego, będące niejednokrotnie samoistnym źródłem wątpliwości oraz bodźcem do przedstawienia zagadnienia prawnego przez sądy.

Liczba odmów podjęcia uchwały pozostaje w ostatnich latach na zbliżonym poziomie. Przyczyny odmów są zróżnicowane. Najczęściej Sąd Najwyższy stwierdzał brak związku oczekiwanej uchwały z rozstrzygnięciem przez sąd drugiej instancji środka odwoławczego oraz niewystępowanie poważnych wątpliwości prawnych wymaganych przez art. 390 § 1 k.p.c. Dostrzegane są także np. luki w zakresie ustaleń pozwalających na stwierdzenie, że rozstrzygnięcie przedstawionego zagadnienia jest rzeczywiście niezbędne do rozpoznania środka odwoławczego.

Wciąż występują powody zwrotu akt sądowi przedstawiającemu zagadnienie prawne do uzupełnienia; chodzi przeważnie o konieczność – zaniechanego przez sąd drugiej instancji – doręczenia stronom odpisów postanowienia o przedstawieniu zagadnienia prawnego, podjętego na posiedzeniu niejawnym, albo o usterki protokołów w tych wypadkach, w których postanowienie o przedstawieniu zagadnienia prawnego wydano podczas rozprawy bez sporządzania odrębnej sentencji.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej przestrzega także przyjętej przed wielu lat zasady, że przedstawiane zagadnienie prawne musi mieć formułę pytania „do rozstrzygnięcia”, któremu zawsze powinna towarzyszyć – poprzedzona analizą – alternatywa odpowiedzi, a nie pytania otwartego, „do uzupełnienia”, dającego Sądowi Najwyższemu nieograniczoną swobodę jurysdykcyjną.

Należy jednak podkreślić, że w znacznej większości zagadnienia prawne dotyczą istotnych, interesujących i doniosłych społecznie problemów prawnych. Ich rozstrzygnięcie – przynosząc pomoc fachową sądom powszechnym w konkretnych sprawach – pozwala Sądowi Najwyższemu efektywnie spełniać konstytucyjną rolę organu sprawującego nadzór nad działalnością sądów powszechnych oraz ujednoczającego

orzecznictwo. Uchwały podejmowane w poszczególnych, konkretnych sprawach – głównie dzięki abstrakcyjnemu sposobowi ujęcia oraz cesze uniwersalności – istotnie oddziałują na orzecznictwo sądów powszechnych i przyczyniają się do spójności orzeczeń tych sądów.

uchwały składów siedmiu sędziów

W 2020 r. Sąd Najwyższy podjął w Izbie Cywilnej jedną uchwałę w składzie siedmiu sędziów. Zostało również wydane jedno postanowienie o odmowie podjęcia uchwały.

Wnioski w sprawach, w których Sąd Najwyższy orzekał w składzie poszerzonym złożyli Rzecznik Finansowy oraz Rzecznik Praw Pacjenta.

W uchwale z dnia 22 lipca 2020 r., III CZP 31/19, Sąd Najwyższy, po rozstrzygnięciu zagadnienia prawnego przedstawionego przez Rzecznika Finansowego, orzekł, że poszkodowany, który doznał uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia, może domagać się na podstawie art. 444 § 1 k.c. odszkodowania z tytułu kosztów opieki sprawowanej nad nim nieodpłatnie przez osoby bliskie. Uchwała ta ma istotne znaczenie dla ochrony praw osób poszkodowanych, które doznały uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia na skutek deliktu i są zmuszone do korzystania z opieki innych osób. W wielu przypadkach poszkodowani uzyskują taką pomoc od osób najbliższych, które z tytułu sprawowanej opieki nie otrzymują wynagrodzenia i nie ponoszą uchwytnych kosztów sprawowania tej opieki wynikających np. z utraty zarobków związanych z świadczeniem pomocy osobie bliskiej. W praktyce z takiej formy opieki korzystają często osoby niezamożne, których nie stać na korzystanie z odpłatnych form opieki. Opieka sprawowana nieodpłatnie przez osoby bliskie ma jednak obiektywnie wymierną wartość ekonomiczną. W istocie zastępuje koszty opieki sprawowanej odpłatnie.

W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy – po przeprowadzeniu analizy orzecznictwa dotyczącego przedstawionego do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego – podkreślił, że w orzecznictwie i piśmiennictwie utrwalił się pogląd, zgodnie z którym legitymacja do dochodzenia kosztów opieki przysługuje wyłącznie poszkodowanemu niezależnie od tego, kto sprawował opiekę nad nim oraz czy czynił to odpłatnie lub nieodpłatnie. Stanowisko to harmonizuje z ogólnymi zasadami ustalania odszkodo-

wania i naprawienia szkody, wskazującymi na możliwość dochodzenia odszkodowania bez względu na to, kto i w jakim sposób naprawił szkodę. Wskazał również, że w judykaturze dotychczas była aprobowana możliwość dochodzenia przez poszkodowanych roszczeń o zapłatę renty z tytułu zwiększonych potrzeb poszkodowanego, obejmujących konieczność korzystania z opieki, bez względu na to, czy poszkodowany rzeczywiście poniósł koszty związane z opieką.

Dokonując wykładni art. 444 § 1 k.c., Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na znaczenie tej regulacji w części zawierającej stwierdzenie o obowiązku naprawienia „wszelkich wynikłych z tego powodu kosztów”. Stwierdził, że skoro ustawodawca posłużył się pojęciem „kosztów”, a nie „wydatków”, to można przyjąć, że za istotne uznał nie samo poniesienie wydatków przez poszkodowanego, lecz ich koszt (równowartość). Podkreślił także, że powstanie konieczności korzystania z opieki stanowi szczególnego rodzaju uszczerbek zwiększający potrzeby osoby, która doznała uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia. Zwrócił również uwagę, że nie ma przekonujących argumentów pozwalających uznać, że koszty opieki, która była sprawowana nieodpłatnie mogą mieścić się w zakresie szkody kompensowanej rentą przewidzianą w art. 444 § 2 k.c., nie stanowią natomiast szkody podlegającej naprawieniu na podstawie art. 444 § 1 k.c.

Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów Sądu Najwyższego rozpoznał również zagadnienie prawne przedstawione przez Rzecznika Praw Pacjenta, dotyczące kwestii, czy w razie częściowego uwzględnienia żądania w przedmiocie zadośćuczynienia pieniężnego, np. z tytułu naruszenia prawa pacjenta, dochodzonego na podstawie art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1318 ze zm.), sąd może włożyć na pozwanego obowiązek zwrotu wszystkich kosztów procesu na podstawie art. 100 zdanie drugie k.p.c., gdyż określenie sumy należnej powodowi zależy od oceny sądu. Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 15 stycznia 2020 r., III CZP 30/19, odmówił podjęcia uchwały w tej sprawie. W uzasadnieniu wskazał na przepisy ustrojowe, które określają podstawy do wydania przez Sąd Najwyższy tzw. uchwał abstrakcyjnych i podkreślił, że warunkiem podjęcia przez Sąd Najwyższy takiej uchwały jest ujawnienie się w orzecznictwie rozbieżności w wykładni przepisów prawa. Regulacja w tym zakresie wymaga ścisłej wykładni. Rzecznik

Praw Pacjenta, wnioskując o podjęcie uchwały, powinien zatem wykazać, że w orzecznictwie istnieje rozbieżność wynikająca z odmiennej wykładni art. 100 zdanie drugie k.p.c., nie zaś rozbieżność w stosowaniu tego przepisu, interpretowanego w taki sam sposób. Sąd Najwyższy uznał, że analiza orzeczeń powołanych przez wnioskodawcę nie wskazuje na rozbieżność w wykładni art. 100 zdanie drugie k.p.c. Różne rozstrzygnięcia w tych sprawach były wynikiem okoliczności występujących w konkretnych sprawach.

Sąd Najwyższy podkreślił, że w żadnym z orzeczeń wskazanych przez Rzecznika Praw Pacjenta sądy nie interpretowały art. 100 zdanie drugie k.p.c. w sposób wykluczający możliwość jego zastosowania. Z analizy tych orzeczeń wynika, że w judykaturze – w sprawach, w których ich przedmiotem są roszczenia o zadośćuczynienie – prezentowana jest jednolita i trafna wykładnia tego przepisu. Rozbieżność w orzecznictwie nie wynika więc z wadliwej wykładni przepisu, lecz jego stosowania w różnych (odmiennych) okolicznościach konkretnych spraw. Sąd Najwyższy wskazał również, że prawidłowe stosowanie art. 100 zdanie drugie k.p.c. nie może być „doprecyzowane” ustawowo ani wyjaśnione w sposób oczekiwany przez Rzecznika Praw Pacjenta, nie można bowiem przewidzieć wszystkich sytuacji, w których zastosowanie określonych zasad lub wyjątków może być *a priori* trafne w określonym wypadku, a kiedy może wypaczać cel określonych regulacji. Wszelkie mechanizmy procesowe odwołujące się do zasady słuszności odwołują się do czynnika uznaniowości oraz posługują się zazwyczaj klauzulami generalnymi i pojęciami niedookreślonymi. W art. 100 zdanie drugie k.p.c. występuje pojęcie „nieznaczną część”, a w art. 102 k.p.c. pojęcie „szczególnie uzasadniony przypadek”. Decyzja sądu, czy w przypadku uwzględnienia powództwa tylko w pewnej części koszty powinny być wzajemnie zniezione, stosunkowo rozdzielone względnie włożone na jedną ze stron postępowania powinna być – zwłaszcza gdy sąd orzeka w przedmiocie zadośćuczynienia pieniężnego – oparta na słuszności, co oznacza, że w tym zakresie sąd zachowuje prawo do dyskrecjonalnej oceny. Sąd Najwyższy podzielił również prezentowane w judykaturze stanowisko, że sam charakter dochodzonego roszczenia nie może przesądzać zastosowania art. 100 k.p.c., natomiast ocena w zakresie wystąpienia „wypadku szczególnie uzasadnionego”, o którym mowa w art. 102 k.p.c., powinna

być dokonywana z uwzględnieniem okoliczności konkretnego przypadku w ramach tzw. suwerennego uprawnienia jurysdykcyjnego składu orzekającego.

uchwały składów zwykłych

prawo cywilne materialne

Z zakresu prawa rzeczowego i wieczystoksięgowego, które stosunkowo często stanowią przedmiot wykładni Sądu Najwyższy, należy odnotować uchwałę z dnia 13 marca 2020 r., III CZP 65/19, w której analizie poddano kwestię, czy dochodzi do wygaśnięcia udziału w użytkowaniu wieczystym gruntu jako prawa związanego z odrębną własnością lokalu, gdy budynek, w którym lokal ten się znajdował, uległ zniszczeniu. Sąd Najwyższy, udzielając na to pytanie odpowiedzi negatywnej, zauważył, że mimo braku stosownych regulacji, w orzecznictwie dostrzega się sytuacje, w których dochodzi do wygaśnięcia prawa odrębnej własności lokalu. Prawo własności rzeczy nie może istnieć w oderwaniu od właściwego mu przedmiotu, a jego zniszczenie powoduje wygaśnięcie tego prawa. Sąd Najwyższy wskazał, że w skład nieruchomości wspólnej wchodzi prawa, które mogą istnieć samodzielnie, w szczególności prawo do gruntu. Jedynie w powiązaniu z odrębną własnością lokalu prawo to traci swoją samodzielność, stając się elementem nieruchomości wspólnej. Tym samym z chwilą wygaśnięcia odrębnej własności lokalu odpada jedynie szczególny cel determinujący funkcjonowanie nieruchomości wspólnej, co umożliwia prawom rzeczowym, składającym się na nieruchomość wspólną, odzyskanie ich pierwotnego charakteru.

W uchwale z dnia 27 lutego 2020 r., III CZP 59/19, Sąd Najwyższy rozważał – wywołujący rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych – problem skutków prawnych niezapewnienia wszystkim właścicielom lokali będącym członkami wspólnoty mieszkaniowej udziału w głosowaniu nad uchwałą podejmowaną w trybie indywidualnego zbierania głosów. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że uchybienie takie może uzasadniać uchylenie przez sąd uchwały, jeżeli miało lub mogło mieć wpływ na jej treść. Odwołał się przy tym do uchwały połączonych Izb Sądu Najwyższego: Izby Cywilnej oraz Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 23 listopada 1973 r., III PZP 38/72 (OSNCP 1975, nr 1, poz.1), odnoszącej się do skutków wadliwego zwoływania zgromadzeń przez spółdzielnie. Sąd Najwyższy wskazał, że okoliczność, iż uchwała uzyskała wymaganą większość głosów, nie oznacza, że nie może być ona uchylona. Przykładowo jej uchylenie może być uzasadnione wtedy, gdy o podjęciu głosowania korespondencyjnego nie zostały zawiadomione osoby, które, gdyby wiedziały o projektowanej uchwale, mogłyby przekonać innych właścicieli o zasadności głosowania przeciwko uchwale określonej treści. Niektóre uchybienia formalne, np. naruszenie obowiązku przeprowadzenia głosowania tajnego, są traktowane jako z natury rzeczy mające wpływ na treść uchwały.

W uchwale z dnia 27 lutego 2020 r., III CZP 55/19, Sąd Najwyższy rozstrzygnął ważny dla obrotu gospodarczego problem prawny dotyczący tego, czy obligatariuszowi przysługuje legitymacja do dochodzenia od dłużnika rzeczowego zaspokojenia z nieruchomości obciążonej hipoteką zabezpieczającą roszczenia z obligacji wyemitowanych na podstawie ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o obligacjach (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 120, poz. 1300 ze zm.). Przychylił się do dominującego w doktrynie poglądu, że hipoteka zabezpieczająca wierzytelności obligatariuszy, o której mowa w art. 7 ustawy, należy do ich majątku jako wspólne prawo rzeczowe. Wskazał, że formułę, iż administrator hipoteki wykonuje prawa i obowiązki wierzyciela hipotecznego we własnym imieniu, lecz na rachunek obligatariuszy, zawartą w tym przepisie, należy rozumieć jako szczególne upoważnienie ustawowe do wykonywania we własnym imieniu cudzego prawa majątkowego. Mając na względzie z jednej strony cel wprowadzenia do ustawy instytucji administratora hipoteki, którym było wzmocnienie ochrony interesów obligatariuszy, a z drugiej niedostatek ustawowych gwarancji należytej ochrony przez niego tych interesów, Sąd Najwyższy doszedł do wniosku, że ustanowienie i kompetencja administratora do wykonywania praw i obowiązków wierzyciela hipotecznego we własnym imieniu i na rachunek obligatariuszy, nie wyłącza możliwości dochodzenia zaspokojenia z nieruchomości obciążonej hipoteką przez nich samych.

W uchwale z dnia 27 lutego 2020 r., III CZP 58/19, Sąd Najwyższy rozstrzygnął istotny problem powstały na tle ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 65),

której wykładnia wciąż przysparza sądom powszechnym wiele trudności. Sąd Najwyższy uznał, że dopuszczalna jest zmiana wysokości stawki procentowej opłaty rocznej z tytułu użytkowania wieczystego gruntu na podstawie art. 221 ust. 1 ustawy także w sytuacji, gdy – ze względu na zmianę wartości nieruchomości – wcześniej została już dokonana aktualizacja opłaty rocznej na podstawie art. 78 w związku z art. 77 ust. 1 ustawy, w drodze wypowiedzenia wysokości opłaty rocznej, przy zastosowaniu stawki procentowej ustalonej przed wejściem w życie tej ustawy. Z art. 221 ust. 1 ustawy wynika, że jej art. 72 ust. 3, określający wysokość stawek procentowych opłat w zależności od celu, na jaki nieruchomość gruntowa została oddana w użytkowanie wieczyste, stosuje się odpowiednio do nieruchomości oddanych przed dniem 1 stycznia 1998 r., a zmiany wysokości tych stawek dokonują właściwe organy stosując tryb postępowania określony w art. 78–81 ustawy, dotyczący zmian wysokości opłat w związku ze zmianą wartości gruntu. Chodzi tu o możliwość dostosowania wysokości stawki procentowej dotychczasowej opłaty do zmienionej stawki określonej w nowej ustawie. Sąd Najwyższy wskazał, że użytkownik wieczysty nie jest ograniczony czasowo w zgłoszeniu żądania o określenie nowej stawki.

W uchwale z dnia 6 sierpnia 2020 r., III CZP 77/19, Sąd Najwyższy odniósł się do zagadnienia, czy w przypadku odłączenia części nieruchomości i założenia dla tej części nowej księgi wieczystej w wyniku sprzedaży dokonanej przez syndyka masy upadłości na podstawie art. 313 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1228), na wniosek obejmujący żądanie odłączenia części nieruchomości bez obciążeń, wierzyciel hipoteczny, którego hipoteka nie została ujawniona w nowo założonej księdze wieczystej, jest uprawniony do zaskarżenia braku wpisu hipoteki łącznej w tej księdze wieczystej, z powołaniem na błędne zastosowanie art. 76 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 2204) w związku z art. 313 ust. 1 i 2 Prawa upadłościowego. Sąd Najwyższy, stwierdzając, że skarga takiego wierzyciela na niedokonanie z urzędu wpisu hipoteki do księgi wieczystej podlega odrzuceniu także wtedy, gdy do założenia tej księgi doszło na skutek wniosku o bezobciążeniowe odłączenie części nieruchomości sprzedanej w postępowaniu upadłościowym, wyjaśnił, że takie bezobciąże-

niowe odłączenie nie może być identyfikowane z wykreśleniem hipoteki, a zatem nie stanowi wpisu w księdze wieczystej, który mógłby być przedmiotem zaskarżenia (art. 626⁸ § 6 i 7 k.p.c.). Specyfika spraw, w których został złożony wniosek o bezobciążeniowe odłączenie części nieruchomości sprzedanej w postępowaniu upadłościowym, nie prowadzi do odmiennych wniosków.

W działalności uchwałodawczej Sądu Najwyższego sporo miejsca zajmują uchwały dotyczące prawa zobowiązań. Warto w tym miejscu wskazać na uchwałę z dnia 13 marca 2020 r., III CZP 63/19, w której Sąd Najwyższy rozważał, czy wymagalne zobowiązanie do zapłacenia czynszu najmu pojazdu zastępczego, ciężące na osobie poszkodowanej w wypadku komunikacyjnym, skutkiem którego była niemożność korzystania z własnego samochodu, stanowi szkodę, a poszkodowany posiada wiarygodność z tego tytułu w stosunku do sprawcy wypadku oraz zakładu ubezpieczeń, z którym sprawca związany jest umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody związane z ruchem tych pojazdów. Zgodnie z art. 361 § 2 k.p.c., naprawienie szkody obejmuje straty, które poszkodowany poniósł oraz korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządzono. Zastosowanie dla ustalenia wysokości szkody powszechnie akceptowanej metody różnicowej wskazuje na to, że wraz z zaciągnięciem zobowiązania przez poszkodowanego w postaci obowiązku zapłaty czynszu najmu pojazdu zastępczego całkowita wartość majątku poszkodowanego zmniejsza się o wartość długu. Szkada zatem powstaje już w chwili zaciągnięcia zobowiązania, a jej wysokość jest równa wartości długu. Nie może budzić wątpliwości, że pasywa – jako wartość bilansowa – obniżają wysokość majątku poszkodowanego. W konsekwencji Sąd Najwyższy przyjął, że zaciągnięcie przez poszkodowanego zobowiązania do zapłaty czynszu najmu pojazdu zastępczego stanowi szkodę w rozumieniu art. 361 § 2 k.c. pozostającą w związku przyczynowym z wypadkiem komunikacyjnym.

W uchwale z dnia 11 września 2020 r., III CZP 88/19, Sąd Najwyższy rozstrzygnął zagadnienie dotyczące zakresu swobody umów (art. 353¹ k.c.) w odniesieniu do określenia terminu spełnienia świadczenia (art. 455 k.c.) oraz jego wpływu na początek biegu terminu przedawnienia roszczenia (120 k.c.). Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że

jeżeli skutek odroczenia terminu spełnienia świadczenia roszczenie przestało być wymagalne, jego przedawnienie rozpoczyna ponownie bieg dopiero z upływem nowego terminu. Stwierdził, że nie ma podstaw do przyjęcia, iż swoboda umów doznaje ograniczenia polegającego na tym, iż strony mogą odroczyć termin spełnienia świadczenia tylko do czasu, w którym roszczenie stało się wymagalne. Wskazał, że kwestia, czy odroczenie pierwotnie określonego terminu spełnienia świadczenia po jego upływie wpływa na bieg przedawnienia roszczenia o spełnienie tego świadczenia wywołuje w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozbieżności. Stwierdził, że odroczenie takie sprawia, iż do czasu nadejścia nowego terminu wymagalności wierzyciel nie może żądać spełnienia świadczenia i skutecznie dochodzić jego spełnienia przed sądem, a dłużnik nie ma obowiązku go spełnić w związku z czym nie można mówić o jego opóźnieniu lub zwłoce. W konsekwencji trzeba uznać, że odroczenie takie nie tylko niweluje stan wymagalności roszczenia i przerywa rozpoczęty bieg przedawnienia, ale powoduje, iż bieg ten może rozpocząć się dopiero z upływem nowego terminu wymagalności roszczenia.

Ochrony praw konsumenckich dotyczy uchwała z dnia 24 stycznia 2020 r., III CZP 51/19, w której Sąd Najwyższy przesądził, że świadczenie wypłacane przez ubezpieczyciela w przypadku przedterminowego rozwiązania umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym nie jest świadczeniem głównym w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. Treść tego przepisu wyłączającego kontrolę abuzywności postanowień określających główne świadczenia stron stanowi implementację art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. UE 1993 L 95, s. 29, ze zm.). Sąd Najwyższy wskazał, że umowa taka ma charakter mieszany, oparty na konstrukcji umowy ubezpieczenia wzbogaconej o element inwestycyjny; element pierwszy odpowiada zwykłemu składnikowi umowy ubezpieczenia, w pozostałym zakresie mamy do czynienia z elementami umowy zawieranej w celu przekazania środków finansowych do ich inwestowania i uzyskiwania z tego tytułu zysku. Przy takiej konstrukcji za podstawowe świadczenie w ramach umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym można uznać obowiązek zapłaty składek przez ubezpieczającego oraz obowiązek zarządzania wniesionymi w ten sposób środkami

przez ubezpieczyciela i dokonania wypłat w razie zaistnienia jednego ze zdarzeń objętych ubezpieczeniem (śmierci lub dożycia do określonego dnia). W świetle powyższego, „świadczenie wykupu” (świadczenie wypłacane ubezpieczającemu przy wygaśnięciu umowy) pozostaje poza główną treścią zobowiązania stron – zarówno w „ubezpieczeniowym”, jak i „inwestycyjnym” komponentcie umowy. Uchwałą o takiej samej treści Sąd Najwyższy podjął w dniu 17 lipca 2020 r., III CZP 75/19.

Ochrony praw konsumentów dotyczy również uchwała z dnia 11 września 2020 r., III CZP 80/19, w której Sąd Najwyższy dokonał wykładni art. 12 ust. 1 ust. 4 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2070 ze zm.), budzącego istotne wątpliwości. Przepis ten określa prawa przysługujące konsumentowi, którego interes został zagrożony lub naruszony w wskutek nieuczciwej praktyki rynkowej. Wśród nich wskazano możliwość żądania „naprawienia wyrządzonej szkody na zasadach ogólnych, w szczególności żądania unieważnienia umowy z obowiązkiem wzajemnego zwrotu świadczeń oraz zwrotu przez przedsiębiorcę kosztów związanych z nabyciem produktu”. Zasadniczym problemem było wyjaśnienie, czym w istocie jest żądanie unieważnienia umowy przewidziane w art. 12 ust. 1 ust. 4 tej ustawy. Zdaniem Sądu Najwyższego, zarówno wykładnia literalna, systemowa, jak i celowościowa, skłaniają do wniosku, że żądanie to jest postacią roszczenia o przywrócenie stanu poprzedniego (art. 363 § 1 k.c.), którego skuteczne dochodzenie jest uzależnione od spełnienia ogólnych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej.

W precedensowej uchwale z dnia 30 czerwca 2020 r., III CZP 67/19, mającej istotny walor praktyczny, Sąd Najwyższy zajął się analizą problemu, czy ważne jest zastrzeżenie w umowie o roboty budowlane zawartej w trybie ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 907 ze zm.) kary umownej z tytułu braku zapłaty lub nieterminowej zapłaty wynagrodzenia należnego podwykonawcom lub dalszym podwykonawcom, wobec tego, że postanowienie umowne w przedmiocie wysokości kar umownych z tego tytułu przewidziane jest w art. 143d ust. 1 pkt 7 lit. a tej ustawy, podczas gdy zgodnie z art. 483 § 1 k.c. karę umowną można zastrzec jedynie jako naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego zobowią-

zania niepieniężnego. Sąd Najwyższy wskazał, że zgodnie z art. 139 ust. 1 ustawy, jeżeli jej przepisy nie stanowią inaczej, do umów w sprawach zamówień publicznych stosuje się przepisy kodeksu cywilnego. Reguła ta dotyczy także kar umownych unormowanych w prawie zamówień publicznych, gdyż brak podstaw do uznania, że stanowią one instytucję odrębną względem uregulowanej w art. 483 i 484 k.c. Ograniczenie przewidziane w art. 483 § 1 k.c. nie jest wynikiem logicznej konieczności, lecz określonej decyzji ustawodawczej; tam, gdzie ustawodawca uznaje to za stosowne, może od tej decyzji odstąpić. W ten sposób, a więc jako *lex specialis* względem art. 483 § 1 k.c., należy postrzegać art. 143d ust. 1 pkt 7 lit. a ustawy (obecnie art. 437 ust. 1 pkt 7 lit. a ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych, Dz.U. z 2019 r., poz. 2019 ze zm.). Trudno bowiem zaprzeczyć, że przepis ten obliguje strony umowy w sprawie zamówienia publicznego do zastrzeżenia kary umownej na wypadek braku zapłaty lub nieterminowej zapłaty przez wykonawcę wynagrodzenia należnego podwykonawcom, choć koliduje to z regułą wyrażoną w art. 483 § 1 k.c. Mając to na uwadze, Sąd Najwyższy uchwalił, że art. 483 § 1 k.c. nie wyłącza dopuszczalności zastrzeżenia takiej kary.

Problematyki ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej dotyczą dwie uchwały.

W uchwale z dnia 6 sierpnia 2020 r., III CZP 76/19, mającej już raczej znaczenie historyczne, Sąd Najwyższy uznał, że zgłoszenie ubezpieczycielowi zdarzenia objętego ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej przerywało w stosunku do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego – na podstawie art. 819 § 4 k.c. w związku z art. 51 ust. 4 pkt 1 i art. 4 pkt 1 oraz art. 56 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej (jedn. tekst: Dz.U. z 1996 r. Nr 11, poz. 62 ze zm.) – bieg terminu przedawnienia roszczeń niezgłoszonych w postępowaniu prowadzonym przed ubezpieczycielem sprawcy, lecz wyphywających ze zdarzenia wyrządzającego szkodę. Z art. 819 § 4 k.c. wynika, że bieg przedawnienia roszczenia o świadczenie do ubezpieczyciela przerywa się także przez zgłoszenie ubezpieczycielowi tego roszczenia lub przez zgłoszenie zdarzenia objętego ubezpieczeniem. i rozpoczyna się na nowo od dnia, w którym zgłaszający roszczenie lub zdarzenie otrzymał na piśmie oświadczenie ubezpieczyciela o przyznaniu lub od-

omowie świadczenia. Zgodnie natomiast z art. 56 w związku z art. 51 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r., Fundusz *ex lege* przejmował od upadłego ubezpieczyciela „zobowiązania szkodowe wraz z aktami”. Sąd Najwyższy uznał, że postępowanie między poszkodowanym a Funduszem było kontynuacją postępowania między poszkodowanym a ubezpieczycielem, a w konsekwencji znajdowały do niego zastosowanie te same zasady. Podkreślił, że analizowane zagadnienie dotyczyło w znacznym zakresie wykładni nieobowiązujących już przepisów, a treść nowych jest odmienna i nie stworzy podobnych wątpliwości.

Istotną kwestię dotyczącą wysokości odszkodowania z tytułu odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego Sąd Najwyższy przesądził w uchwale z dnia 11 września 2020 r., III CZP 90/19. Problem sprowadzał się do odpowiedzi na pytanie, czy takie odszkodowanie, przysługujące leasingobiorcy w związku z poniesieniem wydatków na naprawę uszkodzonego pojazdu będącego przedmiotem leasingu, obejmuje kwotę podatku od towarów i usług w zakresie, w jakim leasingobiorca nie może obniżyć podatku od niego należnego o kwotę podatku zapłaconego. Sąd Najwyższy wskazał, że przy szkodach następczych np. poniesieniu wydatków na naprawę uszkodzonego pojazdu przy szkodzie częściowej, poszkodowanym z umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej może być również posiadacz zależny pojazdu. Gdy szkoda częściowa została wyrządzona w pojeździe mechanicznym będącym przedmiotem leasingu, istnieje adekwatny związek przyczynowy między zdarzeniem wyrządzającym szkodę w majątku finansującego a powstaniem obowiązku leasingobiorcy dokonania naprawy pojazdu we własnym imieniu i na własny rachunek. W orzecznictwie Sądu Najwyższego za utrwalone uznaje się stanowisko, że odszkodowanie, które przysługuje na podstawie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego, obejmuje kwotę podatku od towarów i usług w zakresie, w jakim poszkodowany nie może obniżyć podatku od niego należnego o kwotę podatku naliczonego. W konsekwencji Sąd Najwyższy udzielił pozytywnej odpowiedzi na postawione pytanie.

Odpowiedzialności odszkodowawczej za szkody wyrządzone przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej dotyczy uchwała z dnia 27 lutego 2020 r., III CZP 57/19.

W uchwale tej Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że województwo ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą za niezgodne z prawem działania lub zaniechania marszałka województwa realizowane przy wykonywaniu władzy publicznej w ramach zadań zleconych z zakresu administracji rządowej, o których mowa w art. 75 ust. 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1121 ze zm.). Z przepisu tego wynikał m.in. obowiązek utrzymywania przez marszałka województwa urządzeń melioracji wodnych podstawowych. W myśl art. 11 ust. 4 ustawy, zadanie to marszałek wykonywał przez samorząd województwa. Odwołując się do dotychczasowego orzecznictwa, Sąd Najwyższy, stwierdził, że jeżeli źródłem wykonywania zadań z zakresu administracji rządowej przez jednostkę samorządu terytorialnego jest ustawa, to odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę – zgodnie z art. 417 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym od 1 września 2004 r. – ponosi wyłącznie ta jednostka. W przypadku szkody wyrządzonej przez osoby ustrojowo przynależne do struktur samorządowych, odpowiedzialność ponosi jednostka samorządu terytorialnego niezależnie od tego, czy w przepisie, który zleca zadanie z zakresu administracji rządowej, wskazany jest zarząd województwa czy marszałek. Przypisanie marszałkowi województwa charakteru organu, przez który Skarb Państwa występuje w obrocie cywilnoprawnym (*statio fisci*), wymagałoby istnienia wyraźnego przepisu szczególnego.

W uchwale Sąd Najwyższy analizował również zagadnienie, czy w procesie cywilnym o odszkodowanie za niezgodne z prawem działania lub zaniechania przy wykonywaniu zadań publicznych, o których mowa w art. 75 ust. 1 ustawy przed dniem wejścia w życie nowej ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz.U. z 2018 r., poz. 2268, ze zm.) w miejsce pozwanego województwa wstępuje – na podstawie art. 534 ust. 5 pkt 3 tej nowej ustawy – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie w Warszawie. Udzielając odpowiedzi negatywnej, wskazał, że wykładnia tego ostatniego przepisu budzi poważne wątpliwości. Zdaniem Sądu Najwyższego, kluczowe znaczenie ma tutaj kwestia, czy w zakresie odpowiedzialności deliktowej istnieje podstawa następstwa materialnoprawnego Wód Polskich po województwie. Bez tego następstwa nie można bowiem doszukiwać się następstwa procesowego, a wymieniony art. 534 ust. 5, wskazujący jedynie na „przystąpienie” Wód Pol-

szych do toczących się postępowań sądowych i administracyjnych, nie może być uznany za samodzielną podstawę następstwa w sferze prawa materialnego. Odnosząc się do tego problemu, Sąd Najwyższy stwierdził, że przypadki następstwa materialnoprawnego Wód Polskich po województwach dotyczą co do zasady umów. Z żadnego przepisu Prawa wodnego nie wynika natomiast następstwo materialnoprawne Wód Polskich po województwie w zakresie odpowiedzialności deliktowej.

Obie te wypowiedzi niewątpliwie mają doniosłe znaczenie praktyczne ze względu na znaczną ilość spraw o odszkodowania za szkody związane z wylaniem wód.

Z zakresu problematyki wekslowej, która regularnie pojawia się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, należy wymienić uchwałę z dnia 17 lipca 2020 r., III CZP 72/19. Analizowany w niej problem dotyczył zakresu swobody wierzyciela w określeniu w wekslu gwarancyjnym *in blanco* daty płatności w przypadku, gdy porozumienie wekslowe pozostawiło w tym zakresie wierzycielowi dowolność. W uchwale Sąd Najwyższy omówił charakter weksla *in blanco* oraz związanego z nim porozumienia wekslowego. Podkreślił, że istotą weksli *in blanco* wydanych celem zabezpieczenia wierzytelności jest brak ich samodzielności oraz gwarancyjny charakter. Wskazał, że termin płatności weksla ma istotne znaczenie, gdyż rozpoczyna bieg terminu przedawnienia wekslowego (art. 70 i 71 Prawa wekslowego). Sąd Najwyższy opowiedział się za prezentowanym w orzecznictwie stanowiskiem, że prawo do wypełnienia weksla *in blanco* przedawnia się z upływem terminu przedawnienia roszczenia podlegającego zabezpieczeniu, a data płatności weksla nie może być późniejsza niż data przedawnienia roszczenia wynikającego ze stosunku podstawowego. W konsekwencji uchwalili, że porozumienie wekslowe, w którym wskazano, że wierzyciel może opatrzyć weksel gwarancyjny *in blanco* datą płatności według swego uznania, nie upoważnia do uzupełnienia weksla datą płatności przypadającą po upływie terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku podstawowego.

Na uwagę zasługuje również, wpływająca na rozwój orzecznictwa z zakresu prawa rodzinnego, uchwała z dnia 27 lutego 2020 r., III CZP 56/19, w której Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że powództwo prokuratora, wytoczone w sprawie o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa dokonanego po urodzeniu się dziecka poczętego w następstwie proce-

dury medycznie wspomaganej prokreacji z zastosowaniem komórek rozrodczych pochodzących od anonimowego dawcy, może być oddalone przez sąd jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Zgodnie z art. 86 k.r.o., prokurator może wytoczyć wskazane powództwo, jeżeli wymaga tego dobro dziecka lub ochrona interesu społecznego. Ocena występowania przytoczonych w tym przepisie materialnoprawnych przesłanek powództwa należy do sądu, który wyjątkowo może je oddalić ze względu na brak przesłanki dobra dziecka, jednak nie na podstawie art. 86 k.r.o., lecz art. 5 k.c. Sąd Najwyższy stwierdził, że dobro dziecka powinno być jedną z podstawowych okoliczności branych pod uwagę przy ocenie, czy wytoczenie przez prokuratora powództwa o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa pozostaje w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego.

W zakresie prawa handlowego należy wskazać na uchwałę z dnia 24 stycznia 2020 r., III CZP 52/19, w której Sąd Najwyższy dokonał wykładni art. 15 § 2 k.s.h., budzącego istotne wątpliwości interpretacyjne. Przedstawiony do rozstrzygnięcia problem, który nie był dotychczas przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, dotyczył tego, czy zawarcie przez spółkę zależną umowy poręczenia wekslowego wymienionej w art. 15 § 1 k.s.h. na rzecz członka zarządu spółki dominującej wymaga zgody zgromadzenia wspólników spółki dominującej. Artykuł 15 § 2 k.s.h., dotyczący spółek zależnych, odwołując się do § 1 tego artykułu, przedstawiającego katalog umów, których zawarcie wymaga uzyskania stosownej zgody w przypadku zwykłych spółek kapitałowych nie będących spółkami zależnymi, nie odnosi się wprost do umów zawieranych „na rzecz” członka zarządu spółki. W literaturze i orzecznictwie przyjmuje się zgodnie, że celem art. 15 k.s.h. jest zapewnienie ochrony spółki przed ewentualnymi nadużyciami wynikłymi z działań jej funkcjonariuszy. Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniając art. 15 § 2 k.s.h. z perspektywy jego funkcji, można stwierdzić, że zdarzenia prowadzące do aktualizacji obowiązku uzyskania zgody zgromadzenia wspólników w art. 15 § 1 k.s.h. powinny być – w przedmiotowym zakresie – postrzegane analogicznie przy ocenie obowiązku zgody z art. 15 § 2 k.s.h. Eksponowanie elementów funkcjonalnych pozwala na zachowanie spójności przy podejściu interpretacyjnym do art. 15 k.s.h. Uzasadnia to stanowisko, że udzielenie przez zależną spółkę z ograniczoną odpowie-

działalnością poręczenia na wekslu wystawionym przez członka zarządu dominującej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wymaga zgody zgromadzenia wspólników spółki dominującej (art. 15 § 2 k.s.h.)

prawo cywilne procesowe

Istotnej kwestii procesowej (dowodowej) i materialnoprawnej na gruncie spraw o ochronę dóbr osobistych naruszonych w internecie dotyczy uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 2020 r., III CZP 78/19. Rozpatrując zagadnienie czy podmiot będący świadczeniodawcą usługi dostępu do internetu, tj. podmiot związany tajemnicą telekomunikacyjną na podstawie art. 160 ust. 1 ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 2460 ze zm.), jest uprawniony do odmowy przedstawienia danych osobowych abonenta tej usługi w sprawie o naruszenie dóbr osobistych, jeżeli to właśnie treści prezentowane za pośrednictwem internetu mogą stanowić podstawę tego naruszenia i czy w tym przypadku podstawą udostępnienia tych danych na żądanie sądu cywilnego jest art. 159 ust. 2 punkt 4 Prawa telekomunikacyjnego, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że sąd jest uprawniony – na podstawie art. 159 ust. 2 pkt 4 Prawa telekomunikacyjnego – do zażądania od podmiotu związanego tajemnicą telekomunikacyjną informacji pozwalających zweryfikować twierdzenie powoda, że czynu naruszającego dobra osobiste dopuścił się pozwany w sprawie. W uzasadnieniu tej uchwały zawarto rozważania na temat tajemnicy telekomunikacyjnej, wyjątków od jej obowiązywania, ochrony danych osobowych z przywołaniem orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Sąd Najwyższy wskazał, że sposobem pozyskania informacji o osobie, z której wpisem w sieci internet powód, zamierzający wystąpić o ochronę dóbr osobistych, wiąże zarzut ich naruszenia, i przeciwko której zamierza dochodzić roszczeń przysługujących mu w związku z naruszeniem, jest wystąpienie do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych o nakazanie podmiotowi świadczącemu usługę dostępu do internetu, aby udostępnił dane o osobie, która w związku ze świadczoną jej usługą dokonała konkretnych wpisów na forach internetowych. Do uchylenia tajemnicy telekomunikacyjnej, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 Prawa telekomunikacyjnego, może

w takich przypadkach dojść na zasadach określonych w przepisach o ochronie danych osobowych w związku z art. 161 ust. 2 Prawa telekomunikacyjnego. Jeżeli powód nie skorzystał z przedstawionej wyżej drogi pozyskania informacji o osobie naruszydela jego dóbr osobistych, lecz w pozwie przeciwko konkretnej osobie zarzucił, że dopuściła się ona naruszenia jego dóbr osobistych przez dokonanie oznaczonych wpisów na forach internetowych, to – w razie gdy pozwany zaprzeczy twierdzeniom powoda identyfikującym go jako sprawcę naruszenia – sąd prowadzący postępowanie może zwrócić się do podmiotu świadczącego pozwanemu usługę dostępu do internetu o informację pozwalającą zweryfikować prawdziwość twierdzenia powoda, na którym oparł żądanie udzielenia mu ochrony w związku z naruszeniem dóbr osobistych. Celem tego wystąpienia nie może być jednak pozyskanie danych osób niezaangażowanych w postępowanie w roli pozwanego, lecz weryfikacja zarzutu powoda sformułowanego w stosunku do konkretnego pozwanego. Podstawą zażądania tego rodzaju informacji jest art. 159 ust. 2 pkt 4 Prawa telekomunikacyjnego w związku z art. 30, art. 32 ust. 2, art. 42 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji, obligujące sąd do zrealizowania prawa do sądu w przypadku naruszenia praw i wolności powoda objętych ochroną prawną.

W uchwale z dnia 30 czerwca 2020 r., III CZP 71/19, Sąd Najwyższy po raz kolejny zajął się zagadnieniami związanymi z roszczeniami o naprawienie szkody wyrządzonej stosowaniem przepisów dekretu o gruntach warszawskich. W przedstawionym pytaniu chodziło w istocie o to, czy sąd powszechny nie przekroczy granic zastrzeżonych dla organów administracji, jeśli w sprawie o odszkodowanie za wydanie decyzji odmawiającej przyznania własności czasowej (użytkowania wieczystego) nieruchomości warszawskiej, która została uznana we właściwym, administracyjnym postępowaniu nadzorczym za nieważną z powodu wadliwie przeprowadzonego postępowania dowodowego, ustali, jakie orzeczenie zapadłoby z najwyższym prawdopodobieństwem, gdyby organ administracyjny swoje obowiązki wykonał wówczas prawidłowo. Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że w sprawie o naprawienie szkody spowodowanej wydaniem decyzji administracyjnej o odmowie ustanowienia użytkowania wieczystego na podstawie art. 7 ust. 1 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m. st. Warszawy

(Dz.U. Nr 50, poz. 279 ze zm.), której nieważność stwierdzono z powodu niewyjaśnienia, czy korzystanie z gruntu przez dotychczasowego właściciela da się pogodzić z przeznaczeniem gruntu według planu zagospodarowania przestrzennego obowiązującego w dniu wydania tej decyzji, sąd badając przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej może ustalać, czy prawidłowe rozpoznanie wniosku o ustanowienie użytkowania wieczystego również doprowadziłoby do odmowy ustanowienia tego prawa. Zbadanie przez sąd powszechny, czy szkoda spowodowana wydaniem bezprawnej decyzji nastąpiłaby także wtedy, gdyby zapadła decyzja zgodna z prawem, nie stanowi niedopuszczalnej kontroli prawidłowości decyzji administracyjnej przez sąd powszechny, nie wkroczy też w zakres kompetencji organów administracji poprzez rozstrzygnięcie w postępowaniu sądowym sprawy administracyjnej. Dokonanie oceny wartości dowodowej decyzji administracyjnej według zasad wskazanych w art. 244 i 233 § 1 k.p.c. należy do podstawowych obowiązków sądu cywilnego.

Hipotetyczne zrekonstruowanie przebiegu prawidłowego postępowania dekretoowego, które nie było przedmiotem rozważań w postępowaniu administracyjnym i nie znalazło odzwierciedlenia w treści decyzji nadzorczej, w tym w jej uzasadnieniu, a także nie było przedmiotem oceny w decyzji ponownie rozstrzygającej o wniosku dekretowym, jest natomiast niezbędne do ustalenia, czy wystąpił związek przyczynowy pomiędzy utratą praw do gruntu w wyniku wydania wadliwej pierwotnej decyzji dekretowej a szkodą, której naprawienia domaga się powód, stanowiąc będzie wykonanie przez sąd obowiązku poddania ocenie wystąpienia pozostałych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej opartej na podstawie z art. 160 § 1 k.p.a., które nie zostały przesądzone w decyzji nadzorczej. Tego rodzaju działanie sądu cywilnego jest dopuszczalne i stanowi jeden z elementów gwarancji prawa do sądu przewidzianej w art. 45 Konstytucji.

W uchwale z dnia 15 września 2020 r., III CZP 87/19, Sąd Najwyższy zajął się zagadnieniem prawnym dotyczącym tego, czy w sprawie między konsumentem a bankiem o ustalenie nieważności w całości – umowy kredytu hipotecznego formalnie zawartego w walucie obcej (CHF) a wypłaconego i spłaconego w walucie polskiej, sąd w ramach postępowania apelacyjnego – w razie ustalenia, że część postanowień umowy stanowi

niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c., może w świetle art. 321 § 1 k.p.c. orzec, iż tylko określone postanowienia umowy (a nie cała umowa) są bezskuteczne lub nieważne. Po przeprowadzeniu obszernych rozważań, odnoszących się do charakteru prawnego niedozwolonych postanowień umownych, uwzględniających normy kodeksu cywilnego, dyrektywy Rady Wspólnot Europejskich nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. UE. L.1993.95.29), orzecznictwo Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz po omówieniu problematyki procesowej dotyczącej przedmiotu i zakresu orzekania w rozpoznawanej sprawie Sąd Najwyższy orzekł, że żądanie uznania postanowienia wzorca umowy za niewiążące konsumenta (art. 385¹ k.c.) nie jest tożsame ani nie zawiera się w żądaniu ustalenia nieważności umowy (art. 58 k.c.).

Sąd Najwyższy przypomniał, że przewidziany w art. 321 § 1 k.p.c. zakaz orzekania ponad żądanie pozwu oznacza, iż sąd nie może orzec o przedmiocie (świadczeniu, stosunku prawnym lub prawie) innym niż określony przez powoda nawet wtedy, gdy znajduje on potwierdzenie w przytoczonych i ujawnionych w toku postępowania okolicznościach faktycznych. Żądanie ustalenia, że powoda nie wiąże z pozwanym stosunek prawny mający mieć źródło w umowie, jest oczywiście innym rodzajem żądaniem niż zmierzające do ustalenia, że powoda wiąże z pozwanym stosunek prawny ukształtowany umową, którego treść trzeba jednak określić z pominięciem pewnych jej postanowień jako nieważnych albo bezskutecznych w stosunku do powoda.

Zagadnienie dotyczące konsekwencji niedotrzymania terminu do wniesienia sprzeciwu od orzeczenia samorządowego kolegium odwoławczego w przedmiocie wniosku o aktualizację rocznej opłaty za użytkowanie wieczyste rozstrzygnął Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 marca 2020 r., III CZP 44/19. Wskazał, że uchybienie przez właściciela nieruchomości oddanej w użytkowanie wieczyste, który wypowiedział wysokość opłaty rocznej lub uchybienie przez użytkownika wieczystego terminowi 14 dni do wniesienia sprzeciwu od orzeczenia samorządowego kolegium odwoławczego (art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r. poz. 2204 ze zm.) powoduje odrzucenie sprzeciwu. W uzasad-

nieniu Sąd Najwyższy wskazał, że sprzeciw można uznać za niesformalizowany środek prawny, *quasi*-środek zaskarżenia, którego celem jest pozbawienie mocy orzeczenia samorządowego kolegium odwoławczego i poddanie sporu rozstrzygnięciu przez sąd. W razie wniesienia sprzeciwu w terminie, orzeczenie kolegium traci bowiem moc, nawet gdy sprzeciw odnosi się tylko do jego części (art. 80 ust. 1 i 3 u.g.n.). Sąd Najwyższy opowiedział się, ze względów systemowych, za stanowiskiem o konieczności odrzucenia przez sąd sprzeciwu wniesionego z naruszeniem przepisów określających przesłanki jego dopuszczalności, w tym z naruszeniem terminu do jego wniesienia na podstawie art. 370 k.p.c. stosowanego *per analogiam*.

W uchwale z dnia 13 marca 2020 r., III CZP 68/19, Sąd Najwyższy zajął się istotną kwestią ustrojową, rzutuącą na ważność postępowania rozpoznawczego z przyczyny wskazanej w art. 379 pkt 4 k.p.c., dotyczącą dopuszczalności rozpoznawania przez sędziego awansowanego do sądu wyższego szczebla, po dniu wręczenia nominacji do tego sądu, spraw przydzielonych mu poprzednio w dotychczasowym sądzie niższego szczebla. Stwierdził, że sędzia powołany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do pełnienia urzędu na stanowisku wyższego szczebla nie jest sędzią uprawnionym na podstawie art. 47b ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 2072) do rozpoznawania spraw w dotychczasowym miejscu służbowym po dniu powołania i bez delegacji, o której mowa w art. 77 § 1 pkt 1 tej ustawy. Sąd Najwyższy dokonał wykładni art. 47b u.s.p. z uwzględnieniem konstytucyjnego prawa do sądu przewidzianego w art. 45 Konstytucji, wskazując, że § 4 tego przepisu ustanowił zasadę niezmienności składu, zgodnie z którą zmiana miejsca służbowego lub delegowanie do innego sądu oraz zakończenie delegowania nie stanowi przeszkody do podejmowania czynności w sprawach przydzielonych w dotychczasowym miejscu służbowym aż do ich zakończenia. art. 47b u.s.p. nie znajduje jednak zastosowania do rozważanej sytuacji zmiany miejsca służbowego na skutek awansu sędziego do sądu wyższej instancji, bo ogranicza się do zmiany miejsca służbowego w określonych w nim sytuacjach, a więc gdy mimo zmiany miejsca służbowego sędzia w dalszym ciągu orzeka jako sędzia sądów danego szczebla np. sędzia sądu rejonowego albo gdy sędzia zostaje delegowany na określony czas

do innego sądu. Artykuł 47b § 4 u.s.p. nie zawiera *sui generis* delegacji ustawowej do rozpoznawania spraw poza zakresem rzeczowym określonym aktem powołania. Nie można porównywać każdej zmiany miejsca służbowego z aktem powołania, który wprowadzie jako jeden z elementów taką zmianę zawiera, ale ponadto określa także zakres obowiązków jurysdykcyjnych sędziego.

W uchwale z dnia 27 listopada 2020 r., III CZP 12/20, Sąd Najwyższy zajął się wątpliwościami powstałymi na tle przepisów normujących postępowanie zażaleniowe, zmienionych przez ustawę z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1469 ze zm.). Orzekł, że sąd niewłaściwy, do którego skierowano zażalenie podlegające rozpoznaniu na podstawie art. 394^{1a} § 1 k.p.c. przez inny skład sądu pierwszej instancji, przekazuje zażalenie do rozpoznania sądowi właściwemu (art. 200 § 1⁴ w związku z art. 391 § 1, art. 397 § 3 i art. 394^{1a} § 2 k.p.c.). W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy podniósł, że także w zmienionym stanie prawnym zachowuje aktualność pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2013 r., III CZP 91/12, zgodnie z którym sąd niewłaściwy, do którego skierowano zażalenie, przekazuje je do rozpoznania sądowi właściwemu według przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Pogląd ten został zaaprobowany w wielu późniejszych orzeczeniach Sądu Najwyższego i nie ma podstaw do odstąpienia od tej ukształtowanej linii orzeczniczej.

W uchwale z dnia 11 września 2020 r., III CZP 86/19, Sąd Najwyższy rozstrzygnął wątpliwość czy zażalenie na postanowienie w przedmiocie wniosku o sprostowanie orzeczenia podlega opłacie podstawowej w wysokości 30 zł wynikającej z art. 14 ust. 1 u.k.s.c., czy też opłacie stosunkowej obliczonej w oparciu o art. 19 ust. 3 pkt 2 w związku z art. 13 tej ustawy, opowiadając się za drugim z przedstawionych wariantów. W uzasadnieniu uchwały wskazano, że wysokość opłaty od zażalenia w postępowaniu cywilnym reguluje art. 19 ust. 3 pkt 2 u.k.s.c., zgodnie z którym opłata od zażalenia wynosi piątą część opłaty, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Żaden przepis szczególny nie reguluje odmiennie wysokości opłaty od zażalenia na postanowienie o sprostowaniu lub odmowie sprostowania orzeczenia za wyjątkiem art. 23 pkt 2 u.k.s.c., który dotyczy między innymi zażaleń w sprawie, w której postępowanie

nieprocesowe zostało wszczęte z urzędu. Artykuł 14 ust. 1 u.k.s.c. nie może być zatem zastosowany wprost do opłaty od zażalenia na postanowienie o sprostowaniu (odmowie sprostowania) orzeczenia, skoro jednoznacznie z niego wynika, że opłatę podstawową pobiera się w sprawach, w których przepisy nie przewidują opłaty stałej, podstawowej lub tymczasowej, a art. 19 ust. 3 pkt 2 u.k.s.c. przewiduje, że od zażalenia pobiera się piątą część opłaty (w obecnym stanie prawnym – stałej lub stosunkowej). Nie ma też podstaw do stosowania go w drodze analogii, skoro nie istnieje w tym zakresie luka w prawie, a badana sytuacja jest jednoznacznie uregulowana w art. 19 ust. 3 pkt 2 u.k.s.c.

Zagadnieniom dotyczącymi instytucji kuratora ustanowionego dla osoby nieznannej z miejsca pobytu w postępowaniu cywilnym oraz postępowaniu administracyjnym poświęcone są dwie uchwały. W uchwale z dnia 24 stycznia 2020 r., III CZP 41/19, Sąd Najwyższy orzekł, że kurator ustanowiony w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku przez sąd orzekający dla uczestnika postępowania, którego miejsce pobytu nie jest znane (art. 143–147 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.), nie jest uprawniony do złożenia wniosku (art. 601 k.p.c.) o ustanowienie dla tego uczestnika kuratora, o którym mowa w art. 184 k.r.o. W uzasadnieniu tej uchwały wskazano, że kurator, o którym mowa w art. 143–147 k.p.c., nie ma – także pod rządami art. 69 § 3 w związku z art. 146 k.p.c. – umocowania do działania za osobę, której miejsce pobytu nie jest znane, w innym postępowaniu (postępowaniu głównym i związanych z nim postępowaniach pomocniczych) niż to postępowanie, w którym go ustanowiono. Wyłączenie to dotyczy nie tylko uczestniczenia w innym postępowaniu w imieniu osoby, dla której został powołany, ale także wszczynania takiego postępowania w jej imieniu i na jej rzecz, co odnosi się także do postępowania w sprawie ustanowienia dla osoby nieznannej z miejsca pobytu kuratora określonego w art. 184 k.c.

W uchwale z dnia 24 stycznia 2020 r., III CZP 50/19, Sąd Najwyższy zajął się zagadnieniem prawnym, czy postanowienia art. 31 ust. 1 umowy zawartej między Rzeczpospolitą Polską a Ukrainą o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych sporządzonej w Kijowie w dniu 24 maja 1993 r. (Dz.U. z 1994 r. Nr 96, poz. 465 ze zm.) stoją na przeszkodzie ustanowieniu przez sąd polski kuratora *ad casum* w postępowaniu administracyjnym na podstawie

art. 184 § 1 k.r.o. w związku z art. 34 § 1 k.p.a. Sprawa ma znaczenie praktyczne ze względu na notoryjny fakt podejmowania przez obywateli Ukrainy aktywności zawodowej na obszarze Polski, z czym wiążą się obowiązki w zakresie danin publicznoprawnych, w tym obowiązkowych składek na ubezpieczenie społeczne, jak w tej sprawie. Sąd Najwyższy po przeanalizowaniu charakteru prawnego opisanego w pytaniu postępowania wyraził zapatrywanie, że sprawa z wniosku organu administracji publicznej o ustanowienia kuratora na potrzeby postępowania administracyjnego (art. 34 § 1 k.p.a. i art. 601 k.p.c.) nie jest sprawą cywilną z zakresu kurateli, lecz elementem sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, czyli sprawy administracyjnej. W rezultacie, po dokonaniu wykładni przytoczonych postanowień wskazanej wyżej umowy międzynarodowej, Sąd Najwyższy orzekł, że umowa ta ma zastosowania do ustanowienia przez sąd kuratora na potrzeby postępowania administracyjnego w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych na wniosek oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (art. 34 § 1 k.p.a. w związku z art. 123 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm.).

Kilka uchwał dotyczyło postępowania egzekucyjnego. W uchwale z dnia 27 lutego 2020 r., III CZP 62/19, Sąd Najwyższy zajął się doniosłym z punktu widzenia kosztów postępowania egzekucyjnego zagadnieniem, czy w razie złożenia przez wierzyciela – w okresie do dnia 31 grudnia 2018 r.– wniosku o umorzenie postępowania bez wskazania, że nastąpiło to na skutek spłaty zobowiązania przez dłużnika w trybie art. 825 pkt 1 k.p.c. i wydaniu przez komornika sądowego – po dniu 31 grudnia 2018 r.– postanowienia o umorzeniu postępowania egzekucyjnego, podstawę prawną rozstrzygnięcia o kosztach postępowania egzekucyjnego stanowi art. 29 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. z 2019 r., poz. 2363) czy art. 49 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1309). Po dokonaniu wykładni norm międzyczasowych zawartych w art. 52 pierwszej z wymienionych wyżej ustaw, uwzględniającej argumenty konstytucyjne, aksjologiczne i systemowe, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że art. 29 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych nie znajduje zastosowania, jeżeli wierzyciel złożył wniosek

o umorzenie postępowania egzekucyjnego przed dniem wejścia w życie tej ustawy.

Problematyka kosztów postępowania egzekucyjnego jest także przedmiotem uchwały z dnia 11 września 2020 r., III CZP 84/19, w której Sąd Najwyższy zajął się kwestią, czy stwierdzona prawomocnym postanowieniem komornika sądowego (art. 770 k.p.c.) należność z tytułu opłat egzekucyjnych przewidzianych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1309 ze zm.) ulega przedawnieniu, a jeśli tak, to w jakim terminie. Po przeprowadzeniu obszernych rozważań, w tym prawnoporównawczych, dotyczących charakteru prawnego opłat w egzekucyjnym postępowaniu sądowym oraz postępowaniu egzekucyjnym w administracji, uwzględniających orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego oraz sądów administracyjnych, Sąd Najwyższy orzekł, że stwierdzona prawomocnym postanowieniem komornika sądowego (art. 770 k.p.c.) należność z tytułu opłat egzekucyjnych przewidzianych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1309 ze zm.) przedawnia się w terminie właściwym dla przedawnienia kosztów sądowych. W uzasadnieniu uchwały zauważył, że zarówno w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, jak i w ustawie z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1427), ustawodawca określił wysokość opłat egzekucyjnych, zasady ich pobierania oraz podmioty nimi obciążone; nie zawarł jednak regulacji odnoszących się do przedawnienia należności z tytułu tych opłat oraz z tytułu zwrotu wydatków poniesionych przez organ egzekucyjny. Dostrzegając tożsamy charakter i funkcję opłat egzekucyjnych należnych komornikowi oraz opłat sądowych wnoszonych przez wierzycieli w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym przez sąd jako organ egzekucyjny, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że pod rządami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji, opłaty egzekucyjne należne komornikowi podlegały przedawnieniu na zasadach wskazanych w art. 116 u.k.s.c.

W uchwale z dnia 27 listopada 2020 r., III CZP 83/19, Sąd Najwyższy odniósł się do zagadnienia, czy uzgodnienie stanu prawnego nieruchomości ujawnionego w księdze wieczystej z jej rzeczywistym stanem

prawnym wskutek wyroku nakazującego wykreślenie wpisu własności na rzecz dłużnika stanowi podstawę do umorzenia z urzędu egzekucji skierowanej do tej nieruchomości (art. 824 § 1 pkt 2 lub pkt 6 k.p.c.), a jeśli tak, to czy po stronie pozwanej w sprawie o uzgodnienie stanu prawnego nieruchomości, która została zajęta w postępowaniu egzekucyjnym, konieczny jest łączny udział wierzycieli uczestniczących w tym postępowaniu. Sąd Najwyższy orzekł, że wykreślenie z księgi wieczystej wpisu własności na rzecz dłużnika w następstwie wyroku uwzględniającego powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, nie skutkuje niedopuszczalnością uprzednio skierowanej do tej nieruchomości egzekucji ze względu na jej przedmiot (art. 824 § 1 pkt 2 k.p.c.). Właścicielowi nieruchomości niewpisanemu do księgi wieczystej, którego prawo naruszono przez skierowanie egzekucji do tej nieruchomości, przysługuje powództwo o zwolnienie od egzekucji (art. 841 § 1 k.p.c.). W uzasadnieniu Sąd Najwyższy zawarł obszernie rozważania dotyczące właściwej i skutecznej drogi dochodzenia ochrony prawnej przez osobę, będącą – mimo jej nieujawnienia w księdze wieczystej – właścicielem nieruchomości, zajętej w ramach postępowania egzekucyjnego prowadzonego przeciwko dłużnikowi wpisanemu w księdze wieczystej, któremu nie przysługuje jednakże prawo własności. Sąd Najwyższy wskazał, że ustalenie, iż osoba trzecia jest właścicielem zajętej nieruchomości nie unicestwia konsekwencji wynikających z zajęcia i nie jest równoznaczne z ustanowieniem zakazu prowadzenia egzekucji, który czyniłby egzekucję z zajętego przedmiotu niedopuszczalną *ex lege* na podstawie art. 824 § 1 pkt 2 k.p.c.; wyrok ustalający nie stanowi podstawy do zwolnienia rzeczy lub prawa od egzekucji. Dotyczy to także powództwa o uzgodnienie stanu prawnego nieruchomości ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym przez wykreślenie dotychczasowego wpisu prawa własności na rzecz dłużnika i zastąpienie go wpisem prawa własności na rzecz osoby trzeciej. Sąd Najwyższy doszedł ostatecznie do konkluzji, że ze względu na regulacje dotyczące postępowania egzekucyjnego oraz konieczność poszanowania praw wierzycieli, osoba nieujawniona jako właściciel zajętej nieruchomości, ale nim będąca, powinna skorzystać z merytorycznego środka obrony przed egzekucją w postaci powództwa ekscydencyjnego.

2. Orzeczenia tezowane

Problematyka prawnomaterialna

część ogólna kodeksu cywilnego

Istotne znaczenie ma wyrok z dnia 23 października 2020 r., I CSK 724/18, dotyczący problematyki nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 k.c.), zgodnie z którym w sytuacjach, w których postępowanie administracyjne o ustanowienie prawa przewidzianego w art. 7 ust. 1 dekrety z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz.U. Nr 50, poz. 279), toczące się po stwierdzeniu nieważności decyzji odmawiającej dotychczasowemu właścicielowi gruntu warszawskiego (jego następcom prawnym) tego prawa, zostało zakończone po upływie terminu przedawnienia roszczenia o naprawienie szkody poniesionej na skutek wydania tej decyzji (art. 160 § 1 i 6 k.p.a.), w razie podniesienia zarzutu przedawnienia roszczenia zobowiązanego, możliwe jest *in casu* zastosowanie art. 5 k.c. Skuteczne odwołanie się do zarzutu nadużycia prawa podmiotowego ze strony Skarbu Państwa – w braku innych poza brakiem pożądanej regulacji ustawowej, wahaniami judykatury lub stopnia prawnego skomplikowania prawnego procesów zmierzających do naprawienia szkody – wymaga wykazania konkretnych zachowań władzy publicznej w postaci indywidualnych aktów stosowania prawa lub innych czynności adresowanych wobec poszkodowanych, które stanęły na przeszkodzie terminowemu dochodzeniu roszczeń lub – przy rozsądnej ocenie okoliczności – mogły skłaniać do uznania za właściwą takiej sekwencji działań w celu dochodzenia roszczenia, która ostatecznie doprowadziła do jego przedawnienia.

W wyroku z dnia 10 lipca 2020 r., II CSK 558/18, Sąd Najwyższy poruszył zagadnienie wzajemnych relacji między art. 5 i 58 § 2 k.c., wskazując, że jeżeli w okolicznościach danej sprawy wypowiedzenie umownego stosunku prawnego zostanie ocenione jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, art. 58 § 2 k.c. wyłącza zastosowanie art. 5 k.c. na zasadzie *lex specialis derogat legi generali*. W uzasadnieniu tego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że art. 5 k.c. dotyczy sytuacji, w której stosunek prawny już istnieje, a stanowiące jego komponent uprawnienie

jest ważne, lecz powstałe w trakcie trwania tego stosunku prawnego okoliczności przeciwstawiają się jego dochodzeniu w świetle zasad współżycia społecznego. W art. 58 § 2 k.c. uregulowana jest natomiast sytuacja, w której – ze względu na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego – określona czynność prawna jest nieważna ze skutkiem *ex tunc*.

W sprawie dotyczącej ochrony dóbr osobistych Sąd Najwyższy stwierdził, że przydomek „Tiger”, w przeciwieństwie do pseudonimu, nie stanowi dobra osobistego w rozumieniu art. 23 k.c., a więc nie podlega ochronie, o jakiej mowa w art. 24 k.c. (wyrok z dnia 23 października 2020 r., III CSK 134/18).

W wyroku z dnia 20 lutego 2020 r., IV CSK 518/18, Sąd Najwyższy zajmował się kwestią przesłanek zobowiązania naruszcyciela dóbr osobistych do złożenia oświadczenia przepaszającego osobę, której dobra zostały naruszone. Sąd drugiej instancji zobowiązał pozwanego do złożenia oświadczenia przepaszającego powódkę za rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji, mimo że postępowanie karne przeciwko pozwanemu, dotyczące jego działań wobec powódki, polegających na dokonywaniu – na konkretnych stronach internetowych – wpisów naruszające jej dobra osobiste zostało umorzone ze względu na niepoczytalność sprawcy. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę – odwołując się do poglądu wyrażonego w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2006 r., III CZP 23/06, OSNC 2007, nr 1, poz. 11) – że akt przeproszenia ma charakter osobisty, a oświadczenie, które je wyraża, jest ściśle związane ze stanem emocjonalnym naruszcyciela dóbr osobistych i jego uczuciami; jest ono zazwyczaj wyrazem żalu, ubolewania, współczucia. W kontekście tak rozumianej istoty tego środka ochrony Sąd Najwyższy wskazał, iż nie powinien on być stosowany w razie stwierdzenia, że naruszcyciel dóbr osobistych – ze względu na stan swojego zdrowia psychicznego – nie jest w stanie nawet zrozumieć sensu oświadczenia przepaszającego.

Problematyki ochrony dóbr osobistych w związku z rozpowszechnianiem wizerunku uregulowanego w art. 81 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1231 ze zm.) dotyczy wyrok z dnia 17 września 2020 r., I CSK 608/18. Przyjęto w nim, że w sytuacji, w której wizerunek jest rozpowszechniany

jako element wypowiedzi prasowej, art. 81 ust. 1 i 2 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych należy interpretować z perspektywy kolizji między konstytucyjnie gwarantowanymi wartościami, do których należy z jednej strony wolność prasy, wyrażania poglądów i rozpowszechniania informacji (art. 14 i art. 54 ust. 1 Konstytucji), z drugiej zaś strony prawo do ochrony prawnej życia prywatnego i związana z nim autonomia informacyjna jednostki (art. 47 Konstytucji).

Problematyki prawa autorskiego a zarazem ochrony dóbr osobistych dotyczy też wyrok z dnia 24 lipca 2020 r., I CSK 673/18, zawierający wykładnię pojęć „zgromadzenia” i „publicznej imprezy” użyte w przepisach ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Przyjęto w nim, że skoro ustawodawca nie zdefiniował w tej ustawie tych pojęć dopuszczalne jest zatem, zgodnie z towarzyszącą tej regulacji *ratio legis*, objęcie nimi każdej publicznej grupy ludzi (np. grupy manifestujących ludzi, fanów zespołu na koncercie, kibiców na stadionie, uczestników procesji), do których może także należeć grupa kilkunastu sąsiadów protestujących przeciwko budowie przedszkola (art. 81 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych).

W wyroku dnia 10 stycznia 2020 r., I CSK 563/18, uznano, że zarządca drogi w rozumieniu art. 19 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 470 ze zm.) nie ma podmiotowości prawnej w sferze prawa cywilnego. Artykuł 19 ust. 1 u.d.p. określa zarządcę drogi wyłącznie jako organ administracji rządowej lub jednostki samorządu terytorialnego, do którego właściwości należą sprawy z zakresu planowania, budowy, przebudowy, remontu, utrzymania i ochrony dróg. Ustawowe pojęcie zarządcy drogi służy zatem wskazaniu właściwego organu administracji publicznej w odniesieniu do określonych kategorii dróg i przyznaniu mu określonych kompetencji. Brzmienie art. 19 ust. 1 u.d.p. nie pozwala jednak na uznanie, że ustawodawca wyposaża zarządcę drogi w podmiotowość prawną w sferze prawa cywilnego, a tym samym dopuszcza zaciąganie przez ten podmiot zobowiązań cywilnoprawnych. Jeżeli zatem, zgodnie z art. 20 pkt 3 i 17 u.d.p. do zadań zarządcy drogi należy m.in. pełnienie funkcji inwestora i nabywanie nieruchomości pod pasy drogowe, to nie oznacza to, że zarządca drogi, będący organem administracji publicznej, powinien być stroną umów prawa cywilnego dotyczących realizacji inwestycji drogo-

wych. Stroną takich umów, w przypadku dróg gminnych, jest właściwa gmina jako osoba prawna – *de iure civili* właściciel drogi (art. 2a ust. 2 u.d.p.) i dysponent mienia związanego z inwestycją, w ramach której działa wójt, burmistrz lub prezydent, będący zarządcą drogi.

Wyrok z dnia 27 lutego 2020 r., III CSK 321/17, dotyczy wykładni art. 31 ust. 1 i art. 49 § 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. z 2019 r., poz. 1437 ze zm.). Sąd Najwyższy orzekł w tej sprawie, że osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń o których mowa w art. 49 § 1 k.c. może zgłosić żądanie ich nabycia za odpowiednim wynagrodzeniem w stosunku do gminy będącej właścicielem sieci do której zostały one przyłączone, także wtedy, gdy gmina przekazała sieć w nieodpłatne użytkowanie przedsiębiorstwu wodno-kanalizacyjnemu.

Interesujący jest wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2020 r., V CSK 108/18, dotyczący problematyki terminów przedawnienia roszczeń zgłaszanych przez organizację zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, działającą w formie stowarzyszenia. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że podmiot ten może prowadzić dwa rodzaje działalności: statutową i gospodarczą. W odniesieniu do drugiej z nich może być uznany za przedsiębiorcę, co nie daje jednak podstaw do uznania, że sprawa dotycząca roszczeń związanych z ochroną autorskich praw majątkowych twórców może być traktowana jako sprawa gospodarcza. Istotne znaczenie dla określenia charakteru tej sprawy tak w odniesieniu do przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, jak i prawa cywilnego, związanych z terminami przedawnienia roszczeń, ma to, że powód reprezentuje prawa twórców, a wywodzone z nich roszczenia nie są związane z działalnością gospodarczą. Do przyjęcia trzyletniego terminu przedawnienia, o jakim mowa w art. 118 k.c., nie jest istotne, czy w określonych sprawach bądź na gruncie określonych ustaw organizacja zbiorowego zarządzania może być uznana za przedsiębiorcę. Jest to przesłanka podmiotowa, która nie wystarcza dla zakwalifikowania danej sprawy jako gospodarczej.

W wyroku z dnia 5 listopada 2020 r., II CSK 808/18, Sąd Najwyższy rozważał zagadnienie wpływu złożenia skargi do sądu administracyjnego na ostateczną decyzję administracyjną na bieg terminu przedawnienia roszczenia odszkodowawczego, o którym mowa w art. 160 § 6 k.p.a. Orzekł, że wniesienie skargi do sądu administracyjnego na ostateczną

decyzję stwierdzającą wydanie decyzji z naruszeniem prawa (art. 158 § 2 k.p.a. i art. 156 § 1 k.p.a.) nie przerywa biegu terminu przedawnienia roszczenia określonego w art. 160 § 6 k.p.a. Jednocześnie podkreślił znaczenie przeprowadzenia przez sąd oceny podniesionego przez Skarb Państwa zarzutu przedawnienia przez przyzmat art. 5 k.c. w szczególnych okolicznościach tej sprawy.

prawo rzeczowe

Problematyki drogi koniecznej dotyczy postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2020 r., III CSK 31/18, w którym wskazano, że w odniesieniu do nieruchomości położonej w zabudowie wielkomiejskiej, wśród ulic o dużym natężeniu ruchu, ocena, czy nieruchomość powinna mieć zapewnioną możliwość dojazdu pojazdów mechanicznych, powinna być dokonana z uwzględnieniem obowiązującego w sąsiedztwie tej nieruchomości sposobu organizacji ruchu, istnienia stref ograniczonego parkowania i wynikających stąd ograniczeń w dojeździe do nieruchomości.

Problematyki zarządu rzeczą wspólną i podziału nieruchomości do użytkowania dotyczy postanowienie z dnia 27 lutego 2020 r., III CSK 84/19. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że podział *quo ad usum* wiąże – w braku odmiennego, jednomyślnego uzgodnienia albo ingerencji sądu (art. 201 zdanie drugie k.c.) – do czasu zniesienia współwłasności. Rzecz wspólna może być podzielona do wyłącznego korzystania także częściowo, a w pozostałej części współposiadana w inny sposób (art. 206 k.c.).

W wyroku z dnia 25 czerwca 2020 r., II CSK 706/18, Sąd Najwyższy wskazał, że dyspozytywny charakter przepisów o roszczeniach uzupełniających umożliwi ich modyfikację na podstawie umowy stron, której postanowienia wchodzi w miejsce regulacji ustawowych. Umowna modyfikacja wysokości wynagrodzenia za dalsze korzystanie z rzeczy pomimo wygaśnięcia przysługującego wcześniej uprawnienia nie oznacza wyboru innego reżimu odpowiedzialności posiadacza. Uzgodnienie jedynie wysokości wynagrodzenia oznacza, że w pozostałym zakresie znajdują zastosowanie przepisy art. 224 § 2 w związku z art. 225 k.c. (podobny pogląd wyrażono także w wyroku z dnia 25 czerwca 2020 r.,

II CSK 692/18). Na uwagę zasługuje wyrok z dnia 27 listopada 2020 r., I CSK 786/18, w którym stwierdzono, że zaoszczędzone wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy nie stanowi korzyści uzyskanej z rzeczy w rozumieniu art. 226 § 1 k.c., a roszczenie samoistnego posiadacza w dobrej wierze przeciwko właścicielowi o zwrot nakładów koniecznych staje się wymagalne ze zwrotem rzeczy (art. 229 § 1 k.c.).

Wciąż wpływa wiele spraw dotyczących ustanowienia służebności przesyłu lub służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu. W latach poprzednich wyjaśniono wiele problemów prawnych dotyczących tej tematyki, nadal jednak pewne zagadnienia się powtarzają. W wyroku z dnia 26 lutego 2020 r., V CSK 455/18, oraz w postanowieniu z dnia 9 lipca 2020 r., V CSK 476/18, Sąd Najwyższy przypomniał, że nabycie przez przedsiębiorstwo państwowe – na podstawie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o zmianie ustawy o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 1991 r. Nr 2, poz. 6) – własności urządzeń przesyłowych posadowionych na nieruchomościach należących do Skarbu Państwa nie spowodowało uzyskania przez to przedsiębiorstwo z mocy prawa służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu obciążającej te nieruchomości. Z kolei w wyroku z dnia 8 września 2020 r., V CSK 536/18, wyjaśnił, że w sprawie o zapłatę wynagrodzenia za bezumowne korzystanie sąd ma obowiązek zbadać zarzut zasiedzenia służebności podniesiony przez pozwanego przedsiębiorcę przesyłowego.

Wśród orzeczeń odnoszących się merytorycznie do zagadnień z zakresu prawa rzeczowego, a zarazem problematyki wieczystoksięgowej, na uwagę zasługuje wyrok z dnia 10 stycznia 2020 r., I CSK 451/18. W orzeczeniu tym zajęto stanowisko, że domniemanie, iż hipoteka została wpisana w księdze wieczystej zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym (art. 3 ust. 1 u.k.w.h.), może być podważone nie tylko w drodze powództwa opartego na art. 10 u.k.w.h., lecz także na skutek zarzutów pozwanego właściciela nieruchomości objętej księgą wieczystą, w której ujawniono hipotekę, w procesie wszczętym przeciwko niemu z powództwa zabezpieczonego wierzyciela. Również w postanowieniu z dnia 10 września 2020 r., I CSK 680/18, uznano, że w przypadku każdego wpisu do księgi wieczystej możliwe jest obalenie domniemania z art. 3 u.k.w.h. w każdym postępowaniu cywilnym, w którym okolicz-

ność ta ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Nie ma podstaw do zróżnicowania pod tym względem wpisów o charakterze deklaratywnym i konstytutywnym. Problematyki wpisów w księdze wieczystej dotyczy też postanowienie z dnia 20 lipca 2020 r., I CSK 229/19, w którym stwierdzono, że naruszenie kolejności rozpoznania złożonych wniosków przez sąd wieczystoksięgowy może stać się podstawą do zakwestionowania prawidłowości wpisu. Nie może być podstawą wpisu do księgi wieczystej hipoteki przymusowej łącznej postanowienie sądu nakazujące wpis takiej hipoteki, jeżeli to postanowienie zostało wydane po dokonaniu czynności prawnej niweczącej jego skutek. W postanowieniu z dnia 12 marca 2020 r., IV CSK 585/18, Sąd Najwyższy analizował kwestię podstaw wpisu w księdze wieczystej zmiany wysokości udziałów w nieruchomości wspólnej, wynikającej z przyczyn natury pierwotnej. Zagadnienie to nadal budzi wątpliwości i wywołuje rozbieżności w orzecznictwie. Sąd Najwyższy wskazał, że podstawa dokonania w księdze wieczystej wpisu zmiany wysokości udziałów w nieruchomości wspólnej, wynikającej z powodu pierwotnego błędnego wskazania powierzchni wyodrębnionych lokali i wyliczenia tych udziałów, może być wykazana orzeczeniem sądu wydanym w sprawie o usunięcie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym lub innymi odpowiednimi dokumentami (art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 2204). Żaden z tych sposobów nie może być uznany za wyłączny, lecz powinien być dostosowany do okoliczności sprawy.

W wyroku z dnia 10 lipca 2020 r., II CSK 568/18, Sąd Najwyższy zajął się problematyką hipoteki, wskazując, że w sprawie o realizację wierzytelności z zabezpieczenia hipotecznego, dłużnik może podnosić zarzuty kwestionujące materialnoprawne podstawy wpisu hipoteki do księgi wieczystej, bez konieczności wcześniejszego uzyskania wyroku na podstawie art. 10 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 2204). W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazał, że dochodzenie przez wierzyciela hipotecznego przeciwko dłużnikowi rzeczowemu zapłaty w celu zaspokojenia się z nieruchomości obciążonej tym prawem, jest realizacją ustanowionego na nieruchomości zabezpieczenia, czyli wierzytelności pieniężnej, która jest postacią roszczenia (prawa względnego). W kontekście zarzutów, które

dłużnik rzeczowy może podnosić przeciwko wierzycielowi hipotecznemu w sprawie o realizację wierzytelności zabezpieczonej hipotecznie należy dokonać rozróżnienia kwestii związanych z domniemaniem płynącym z samego wpisu hipoteki i jego skutków (art. 3 ust. 1 u.k.w.h.), które mogą być wzruszone na podstawie wyroku uwzględniającego powództwo o uzgodnienie stanu prawnego nieruchomości ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (art. 10 ust. 1 u.k.w.h.) od materialnoprawnej podstawy wpisu. Żaden przepis prawa nie wyklucza dopuszczalności kwestionowania przez dłużnika rzeczowego podstawy wpisu hipoteki w sprawie o zapłatę dochodzonej przez wierzyciela hipotecznego. Co istotne, wpis hipoteki do księgi wieczystej nie sanuje wadliwości jej kauzy. Wobec tego, co do zasady, pozwani mogli w tej sprawie kwestionować prawidłowość podstawy wpisu hipoteki w księdze wieczystej prowadzonej dla lokalu; nie byli natomiast uprawnieni do podnoszenia zarzutów kwestionujących sam wpis hipoteki.

W postanowieniu z dnia 8 października 2020 r., II CSK 769/18, Sąd Najwyższy zajął się po raz kolejny zagadnieniem, czy hipoteka przymusowa kaucyjna łączna, która obciążała nieruchomość w dacie sprzedaży przedsiębiorstwa spółdzielni mieszkaniowej w toku postępowania upadłościowego, z mocy prawa obciąża prawo odrębnej własności lokalu, które powstało na podstawie art. 17¹⁸ ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1465). Po rozważeniu tej kwestii z uwzględnieniem regulacji wspomnianej ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1228), ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 2204) oraz dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego, skład orzekający opowiedział się za stanowiskiem zgodnie z którym hipoteka, która obciążała nieruchomość spółdzielczą w chwili sprzedaży przedsiębiorstwa spółdzielni w toku postępowania upadłościowego, nie obciąża prawa odrębnej własności lokalu, które powstało na podstawie art. 17¹⁸ u.s.m. Orzeczeniem tym Sąd Najwyższy kontynuuje nurt orzecznictwa, rozstrzygającego omawianą kwestię w sposób odbiegający od prezentowanego we wcześniejszych, przytoczonych w uzasadnieniu postanowień Sądu Najwyższego.

W postanowieniu z dnia 12 marca 2020 r., IV CSK 287/18, Sąd Najwyższy odniósł się do występującego wcześniej w orzecznictwie na tle ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o obligacjach (jedn. tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 730) istotnego zagadnienia prawnego dotyczącego kwestii, czy administrator hipotek obciążających nieruchomości wspólną w celu zabezpieczenia wierzytelności przysługujących obligatariuszom wobec emitenta obligacji z tytułu emisji obligacji, może wyrazić ważną zgodę na bezciężzarowe ustanowienie odrębnej własności lokalu, równoznaczne ze zrzeczeniem się tego ograniczonego prawa rzeczowego i czy to oświadczenie administratora może stanowić podstawę do zaniechania współobciążenia przez sąd wyodrębnionych lokali hipoteką umowną łączną. Przyłączając się do zajętego uprzednio stanowiska i udzielając negatywnej odpowiedzi na postawione pytania, Sąd Najwyższy stwierdził, że zrzeczenie takie jest nieważne jako sprzeczne z niewysłowioną wprost w ustawie normą wyznaczającą zakres wykonywania przez administratora praw i obowiązków wierzyciela hipotecznego na rachunek obligatariuszy.

W wyroku z dnia 5 listopada 2020 r., II CSK 822/18, Sąd Najwyższy rozpoznawał zagadnienie dotyczące zasadności roszczenia użytkownika wieczystego skierowanego do właściciela gruntu o zwrot uiszczonych uprzednio w całości i należnej opłaty rocznej w części przypadającej za okres po odpłatnym zbyciu tego prawa w ciągu roku kalendarzowego, za który uiszczono opłatę. Kwestia ta podlegała rozstrzygnięciu na tle stanu prawnego obowiązującego przed wejściem w życie – z dniem 23 sierpnia 2017 r. na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. (Dz.U. z 2017 r., poz. 1509) – art. 71 ust. 7 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, stanowiącego, że w przypadku gdy nastąpiła zmiana użytkownika wieczystego w wyniku przeniesienia prawa użytkowania wieczystego, opłatę roczną pobiera się w całości od osoby będącej użytkownikiem wieczystym nieruchomości w dniu 1 stycznia roku, za który obowiązuje opłata. Dostrzegając rozbieżności w rozstrzyganiu tej kwestii w orzecznictwie Sądu Najwyższego oraz nauce prawa, skład orzekający opowiedział się za poglądem zgodnie z którym w stanie faktycznym i prawnym rozpoznawanej sprawy, zbycie wieczystego użytkowania w toku danego roku kalendarzowego, na rzecz innego, swobodnie wybranego przez wieczystego użytkownika

podmiotu, już po uprzednim uiszczeniu przez zbywcę na rzecz właściciela gruntu całej opłaty rocznej zgodnie z art. 71 ust. 4 u.g.n., nie czyni tej opłaty świadczeniem nienależnym właścicielowi gruntu w rozumieniu art. 410 k.c., skoro prawo użytkowania wieczystego istnieje nadal (nie wygasło), a zmienia się jedynie jego beneficjent, na co właściciel gruntu nie ma jakiegokolwiek wpływu.

zobowiązania

Ze względu na wymiar praktyczny i społeczny na uwagę zasługuje wyrok z dnia 17 stycznia 2020 r., IV CSK 513/18, w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że zaspokojenie wierzyciela z nieruchomości przewłaszczonej na zabezpieczenie powinno uwzględniać wymaganie proporcjonalności, nakazujące wybór sposobu zaspokojenia odpowiadającego ochronie interesu wierzyciela oraz możliwie najmniej dolegliwego dla dłużnika. Sposób ten nie musi zostać wprost przewidziany w umowie, nie ma bowiem żadnych racji przemawiających za dopuszczeniem zaspokojenia wierzyciela przez zatrzymanie własności nieruchomości, jeżeli realizując to prawo, choćby bez woli zaspokojenia, otrzymał już i zatrzymał dla siebie świadczenia pieniężne przewyższające dług, którego zabezpieczeniu miało służyć przewłaszczenie. Sąd Najwyższy podkreślił, że swoboda ustalania oraz wyboru sposobu zaspokojenia z nieruchomości będącej przedmiotem przewłaszczenia nie jest nieograniczona, a jej granice wyznacza w szczególności art. 353¹ k.c.

Interesujące postanowienie z dnia 17 lipca 2020 r., V CNP 43/19, dotyczy sposobu ustalania wysokości szkody poniesionej w razie zwinionego uszkodzenia samochodu. Sąd Najwyższy stwierdził w uzasadnieniu, że w razie naprawy uszkodzonego pojazdu uszczerbek w majątku poszkodowanego wyraża się zwykle w pomniejszeniu majątku poszkodowanego w związku z pokryciem przez niego z własnych środków kosztów naprawy samochodu oraz, ewentualnie, w tzw. szkodzie handlowej, wyrażającej się w zmniejszeniu wartości sprzedażnej pojazdu, czyli zmniejszeniu kwoty, za którą mógłby zostać sprzedany pojazd, gdyby był „bezwypadkowy”.

W wyroku z dnia 24 lipca 2020 r., I CSK 583/18, podtrzymano stanowisko, zgodnie z którym w ramach odpowiedzialności *ex contractu* co

do zasady nie ma podstaw do naprawienia innego rodzaju szkody niż zdefiniowanej w art. 361 § 2 k.c., w tym do przyznania zadośćuczynienia za krzywdę wynikającą z rozmaitych niemajątkowych następstw naruszenia zobowiązania.

Stale obserwuje się znaczną liczbę skarg kasacyjnych dotyczących wysokości zadośćuczynienia dla osób bliskich osoby, która poniosła śmierć lub doznała rozstroju zdrowia lub uszkodzenia ciała z winy innej osoby. Zarzuty dotyczą zwykle ustalenia rozmiarów krzywdy i wysokości zadośćuczynienia. W wyroku z dnia 24 stycznia 2020 r., V CSK 439/18, Sąd Najwyższy po raz kolejny wyjaśnił, że indywidualizacja ocen w zakresie dotyczącym rozmiaru krzywdy i wysokości zadośćuczynienia musi doznawać ograniczeń. W przypadkach, w których stopień bliskości osoby uprawnionej względem zmarłego jest taki sam, wiek uprawnionego podobny, podobna intensywność więzi między uprawnionym a zmarłym, podobna skala przeżywanego bólu i cierpienia uprawnionego, podobny stopień negatywnego wpływu śmierci osoby najbliższej na życie uprawnionego, powinny być zasądzone podobne kwoty z tego tytułu. Sądy powinny w miarę możliwości dokonywać jednolitej oceny podobnych przypadków. Wskazał też, że użycie przez ustawodawcę w art. 362 k.c. sformułowania „stosowne okoliczności”, nakazuje, aby sąd, w ramach pewnego luzu uznania sędziowskiego, uwzględnił wszystkie okoliczności konkretnej sprawy, takie np. jak stopień winy sprawcy, wiek poszkodowanego i stopień jego rozwoju, szczególne okoliczności towarzyszące zdarzeniu wywołującemu szkodę. Dopiero po dokonaniu prawidłowej oceny wszystkich zindywidualizowanych okoliczności związanych z przyczynieniem się przez poszkodowanego do powstania lub zwiększenia szkody ocenić można, jaka kwota będzie odpowiednią sumą zadośćuczynienia, zgodnie z normą określoną w art. 448 k.c. (wyrok z dnia 20 lipca 2020 r., V CSK 247/19).

Istotnie odniesienia dla praktyki stosowania instytucji umowy przedwstępnej zawarto w wyroku z dnia 10 lipca 2020 r., I CSK 131/19. Wskazano m.in., że możliwe jest zawarcie umowy przedwstępnej, w której tylko jedna ze stron pozostaje zobowiązana do zawarcia umowy przyrzeczonej. Jednocześnie stwierdzono, że wymaganie określenia w umowie przedwstępnej istotnych postanowień umownych przyrzeczonej jest spełnione także wtedy, gdy postanowienia te są możliwe do oznaczenia

w chwili, w której powinno zostać spełnione świadczenie, co oznacza chwilę zawarcia umowy przyrzeczonej.

W wyroku z dnia 30 czerwca 2020 r., III CSK 343/17, Sąd Najwyższy przeprowadził szeroką analizę pojęcia „niedozwolone postanowienia umowne” (art. 385¹ § 1 k.c.), uwzględniającą – poza orzecznictwem Sądu Najwyższego – orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczące dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. WE L 95 z dnia 21 kwietnia 1993 r., s. 29 ze zm.; polskie wydanie specjalne Dz.Urz.UE: rozdział 15, t. 2, s. 288, ze sprostowaniem z dnia 13 października 2016 r., Dz.Urz.UE.L 2016 r. nr 276, s. 17). Sąd Najwyższy wskazał, że dla oceny abuzywności konkretnego postanowienia istotne znaczenie ma nie tylko jego treść, ale także okoliczności zawarcia umowy oraz – wymagana przez art. 385 § 2 zdanie pierwsze k.c. i art. 5 dyrektywy 93/13 – transparentność postanowienia, a więc jego jednoznaczność i zrozumiałość. Ocena transparentności nie może być przy tym zwięziona do jego zrozumiałości pod względem formalnym i gramatycznym; powinna uwzględniać całokształt istotnych okoliczności faktycznych. Sąd Najwyższy stwierdził, że o sprzeczności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami i znaczącym naruszeniu interesów konsumenta może decydować także zaskakujący charakter postanowienia, oceniany w świetle informacji udzielonych konsumentowi przed zawarciem umowy, w tym zapewnień reklamowych. Przez zaskakujące klauzule należy rozumieć takie, których klient nie powinien oczekiwać, mając na względzie naturę stosunku prawnego, którego jest stroną.

Istotne znaczenie dla ochrony konsumentów ma wyrok z dnia 22 października 2020 r., I CSK 238/19, wskazujący, że sąd powinien zbadać stosunek, w wyniku którego doszło do zaciągnięcia zobowiązania przez konsumenta jako poręczyciela wekslowego także pod kątem abuzywności klauzul umownych. To badanie następuje z urzędu.

W wyroku z dnia 15 października 2020 r., I CSK 519/19, podkreślono, że obowiązek uwzględnienia z urzędu okoliczności o charakterze materialnoprawnym nie niweczy reguł procesowych, co oznacza m.in. że do uwzględnienia niedozwolonego charakteru postanowienia umownego lub nieważności czynności prawnej przez sąd konieczne jest, aby toczyło się postępowanie, w który okoliczność ta ma znaczenie. Jeżeli nie-

dozwolony charakter postanowienia umownego nie wiąże się z żadną z podstaw kasacyjnych, Sąd Najwyższy nie bierze go pod uwagę, gdyż nie toczy się postępowanie, dla którego wyniku okoliczność ta mogłaby mieć znaczenie.

Odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa dotyczy wyrok z dnia 2 listopada 2020 r., I CSK 175/19, w którym stwierdzono, że jeżeli w toku postępowania prowadzonego na podstawie przepisów dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz.U. z 1945 r. Nr 50, poz. 279) nie dojdzie do ustalenia następców prawnych zmarłych właścicieli nieruchomości, z przyczyn leżących po stronie tych następców, nie można mówić o bezczynności organu administracji publicznej.

W wyroku z dnia 4 września 2020 r., II CSK 745/18, Sąd Najwyższy po raz kolejny zajął się także kwestiami związanymi z dekretem PKWN o reformie rolnej, stwierdzając, że w razie bezprawnego przejęcia przez Skarb Państwa nieruchomości na podstawie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. z 1945 r. Nr 3, poz. 13), źródłem szkody wyrażającej się w utracie nieruchomości przez jej właścicieli może być nieważna decyzja administracyjna, na podstawie której ustanowiono w drodze umowy użytkowanie wieczyste na znacionalizowanej nieruchomości z jednoczesną sprzedażą budynków na rzecz osób trzecich.

Istotny dla praktyki jest wyrok z dnia 27 sierpnia 2020 r., IV CSK 631/18, w którym Sąd Najwyższy poddał analizie kryteria, którymi należy kierować się przy ocenie, czy względy słuszności wymagają naprawienia szkody przez sprawcę na podstawie art. 428 k.c. Stanął na stanowisku, że jeżeli z okoliczności wynika, że wymagają tego zasady współzycia społecznego, poszkodowany może żądać naprawienia szkody od sprawcy, który z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego nie jest odpowiedzialny za szkodę (art. 428 k.c.), chociażby nie uzasadniało tego porównanie stanu majątkowego poszkodowanego i sprawcy. Sąd powinien jednak rozważyć, czy naprawienie szkody powinno nastąpić w całości, czy w części. Zdaniem Sądu Najwyższego, sposób zredagowania art. 428 k.c. nie pozwala przyjąć, że dysproporcja stanu majątkowego na niekorzyść osoby poszkodowanej stanowi warunek konieczny uwzględnienia roszczenia o naprawienie szkody.

W dniu 31 marca 2020 r., II CSK 124/19, Sąd Najwyższy wydał wyrok w precedensowej sprawie związanej z odpowiedzialnością osób prawnych Kościoła Katolickiego za szkody wyrządzone osobom małoletnim przez osoby duchowne, polegające, w rozpoznawanej sprawie, na wieloletnim molestowaniu seksualnym i naruszaniu dóbr osobistych pokrzywdzonej. Sąd Najwyższy wskazał, że w razie powierzenia przez instytucje zakonne duchownym zakonnym lub zakonnikom czynności służbowych, do odpowiedzialności za szkody przez nich wyrządzone przy wykonywaniu tych czynności, ma zastosowanie art. 430 k.c. Ustalenie podległości organizacyjnej podwładnego, zakresu i charakteru czynności powierzonych oraz zasad sprawowania nadzoru przez zwierzchnika następuje na podstawie regulacji wewnętrzkościelnej obowiązującej poszczególne kościelne osoby prawne. W świetle art. 430 k.c., jeżeli sprawca działał w celu osobistym (dla korzyści osobistej), a wykonywanie powierzonej czynności służbowej, umożliwiło mu wyrządzenie szkody, zwierzchnik nie może skutecznie podnieść zarzutu, że podwładny wyrządził szkodę tylko przy sposobności (przy okazji) realizacji powierzonych zadań. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy przedstawił obszernie rozważania, w tym także natury historycznej, dotyczące kształtowania się zasad odpowiedzialności instytucji wyznaniowych za różnego rodzaju szkody wyrządzone przez podległych im duchownych. Dokonał analizy istotnych dla rozpoznawanej sprawy unormowań zawartych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Konkordacie między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską z dnia 28 lipca 1993 r. (Dz.U. z 1998 r. Nr 51, poz. 318), ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1347), ustawie z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1153) oraz w Kodeksie prawa kanonicznego z 1983 r. Przedstawił także obszerną wykładnię art. 429 i 430 k.c. na tle szczegółowo zreferowanego stanu faktycznego sprawy.

W wyroku z dnia 25 czerwca 2020 r., II CSK 715/18, Sąd Najwyższy po raz kolejny wypowiedział się co do zasad odpowiedzialności odszkodowawczej za szkody związane z ruchem pojazdu mechanicznego. Wskazał, że szkoda wyrządzona, w czasie postoju pojazdu mechanicznego, na skutek działania urządzenia – niebędącego pojazdem me-

chanicznym i niepozostające z tym pojazdem w jakimkolwiek związku technicznym i prawnym – na odłączoną część składową pojazdu mechanicznego, w warsztacie mechanicznym, w związku z diagnostyką i naprawą tej części składowej pojazdu mechanicznego, nie jest szkodą powstałą w związku z ruchem pojazdu mechanicznego.

Biegu terminu przedawnienia roszczenia odszkodowawczego dotyczy wyrok z dnia 2 października 2020 r., III CSK 74/18, zgodnie z którym w stanie prawnym obowiązującym przed dniem 10 sierpnia 2007 r. nie obowiązywała norma obecnie zawarta w art. 442¹ § 4 k.c., w myśl którego przedawnienie roszczeń osoby małoletniej o naprawienie szkody na osobie nie może skończyć się wcześniej niż z upływem lat dwóch od uzyskania przez nią pełnoletności. Powzięcie wiedzy o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia przez rodziców osoby małoletniej, odnosiło więc wobec niej bezpośredni skutek.

Wyrok z dnia 17 lipca 2020 r., III CSK 6/18, dotyczy problematyki prawa sąsiedzkiego, nietykalności mieszkania, ochrony dóbr osobistych i immisji pośrednich. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że właściciel nieruchomości nie ponosi odpowiedzialności przewidzianej w art. 448 k.c. za zawinione naruszenie dóbr osobistych mieszkańców sąsiednich nieruchomości immisjami spowodowanymi inwestycją wykonaną zgodnie z prawem, jeżeli niezwłocznie po stwierdzeniu nadmierności immisji przystąpił do ulepszania i wprowadzania nowych zabezpieczeń służących ochronie przed nimi, a jego działania okazały się skuteczne. Sąd uznał, że wkraczanie przez grających bez zezwolenia właściciela na nieruchomość sąsiednią po piłkę, w tym przechodzenie przez ogrodzenie i deptanie, nie stanowi immisji, lecz bezpośrednio naruszenie prawa własności i nie uzasadnia przypisania właścicielowi nieruchomości zabudowanej boiskiem windy za ich zachowanie z powodu osobistej odpowiedzialności tych osób za dokonane naruszenie, jak i ze względu na niewystępowanie normalnego związku przyczynowego pomiędzy korzystaniem z boiska a niszczeniem ogrodzenia i zieleni na sąsiedniej nieruchomości.

Warto wyróżnić też wyrok z dnia 21 lutego 2020 r., I CSK 565/18, w którym przyjęto, że w razie ciężkiego naruszenia dóbr osobistych, zadośćuczynienie pieniężne, którego wysokość jest zbyt niska w stosunku do korzyści, jakie osiągnął lub zamierzał osiągnąć naruszyciel,

nie spełnia represyjnej, prewencyjnej ani kompensacyjnej funkcji zadośćuczynienia. Sąd Najwyższy w przywołanym wyroku zaznaczył również, że wzmocnienie prewencyjnego oddziaływania zadośćuczynienia pieniężnego powinno mieć miejsce wtedy, gdy istnieją przesłanki uzasadniające obawę, że naruszciciel może w przyszłości dopuszczać się podobnych czynów naruszających dobra osobiste. Taką obawę może uzasadniać m.in. to, że do naruszenia dóbr osobistych doszło w ramach prowadzonej działalności gospodarczej w celu uzyskania efektu ekonomicznego. Ponadto Sąd Najwyższy wskazał, że w sytuacjach, w których zadośćuczynienie pieniężne w większym stopniu powinno uwzględniać funkcję represyjną i prewencyjną sąd powinien wziąć pod uwagę także sytuację majątkową sprawcy naruszenia dobra osobistego, a także korzyść majątkową, którą uzyskał albo miał zamiar uzyskać wskutek naruszenia dobra osobistego. Zadośćuczynienie pieniężne, aby spełniało także te dwie dodatkowe funkcje, musi być odpowiednio dolegliwe ekonomicznie dla sprawcy, tak aby tamowało w przyszłości możliwość naruszania dóbr osobistych. W przeciwnym wypadku ochrona dóbr osobistych miałaby charakter iluzoryczny.

W wyroku z dnia 20 października 2020 r., I CSK 687/18, wyjaśniono, że skargą pauliańską mogą być chronione wyłącznie wierzytelności istniejące w chwili zamknięcia rozprawy. Istotne znaczenie praktyczne ma wyrok z dnia 10 stycznia 2020 r., I CSK 734/18, zgodnie z którym dokonany nieodpłatnie przez byłego członka spółdzielni mieszkaniowej na rzecz osoby bliskiej przelew wierzytelności o wypłacenie mu kwoty należnej od spółdzielni mieszkaniowej w związku z wygaśnięciem spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu (art. 11 ust. 2¹ i 2² ustawy z dnia 15 grudnia 2020 r. o spółdzielniach mieszkaniowych, jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1456 ze zm.), a zarachowanej na poczet wkładu należnego od osoby bliskiej, na rzecz której spółdzielnia ustanowiła spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu w warunkach określonych w art. 15 ust. 2 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, może być uznany za czynność objętą dyspozycją przewidzianą w art. 527 k.c.

Na tle regulacji prawnej dotyczącej umowy najmu w wyroku z dnia 27 sierpnia 2020 r., I CSK 411/19, stwierdzono, że przewidziane w art. 664 § 1 k.c. prawo najemcy do żądania odpowiedniego obniżenia czynszu za

czas trwania wad rzeczy najętej, które ograniczają jej przydatność do umówionego użytku, dotyczy tylko sytuacji, w której obowiązek ich usunięcia spoczywa na wynajmującym. Przepis ten nie dotyczy więc wad, które spowodował najemca swym własnym działaniem albo zaniechaniem. W omawianym orzeczeniu zaznaczono także, że tryb wypowiedzenia wysokości czynszu najmu lokalu znajdującego się w zasobach towarzystwa budownictwa społecznego podlega regulacji art. 8a ustawy z 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 611).

Ciekawe orzeczenie dotyczyło sposobu wypowiedzenia umowy zlecenia i wynikających z tego konsekwencji w zakresie roszczenia odszkodowawczego. W sprawie tej spór między stronami sprowadzał się do zasadności żądania naprawienia szkody w postaci kwot wynagrodzenia oraz prowizji utraconych na skutek wypowiedzenia przez powoda umowy zlecenia bez ważnej przyczyny, a przedstawionych do potrącenia. W wyroku z dnia 29 października 2020 r., V CSK 492/18, Sąd Najwyższy wskazał, że jeżeli strony postanowiły, że umowa zlecenia może być rozwiązana za wypowiedzeniem w określonym terminie, to bez względu na to, czy do wypowiedzenia doprowadziły ważne przyczyny, czy też takich przyczyn nie było, roszczenie odszkodowawcze przysługuje biorącemu zlecenie tylko wtedy, gdy w umowie postanowienie o prawie do żądania naprawienia szkody zostało zawarte. Sąd Najwyższy wskazał także, że wynagrodzenie należne na podstawie art. 746 § 1 k.c. obejmuje czynności, które zostały zakończone „definitywnie” do chwili wygaśnięcia stosunku prawnego. Jeżeli, jak w okolicznościach sprawy, strony zastrzegły termin wypowiedzenia, wynagrodzenie należy się więc za czynności dokonane między złożeniem oświadczenia o wypowiedzeniu i upływem terminu. Czynności późniejsze nie mieszczą się w ramach podstawy wypłaty wynagrodzenia.

Należy zwrócić uwagę na postanowienie z dnia 8 września 2020 r., V CSK 329/18, dotyczące kwalifikowania umowy darowizny. Sąd Najwyższy stwierdził, że zawarte w takiej umowie sformułowanie, iż zawierana jest w trybie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 174 ze zm.), należy uznać tylko i wyłącznie za motyw jej zawarcia, który nie może przesąd-

dzać kwalifikowania umowy jako umowy z następcą, zawartej na podstawie art. 85 i nast. tej ustawy. Taka umowa nie wywiera zatem skutków określonych w przytoczonej ustawie, a skutki jej zawarcia należy oceniać w świetle przepisów kodeksu cywilnego regulujących umowę darowizny.

prawo rodzinne

Wśród spraw z zakresu prawa rodzinnego należy wyróżnić postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2020 r., V CSK 370/18. W sprawie tej Sąd Najwyższy wypowiedział się w kwestii dotyczącej rozliczania nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny małżonków. Wskazał, że gdy określona kwota z majątku osobistego jednego z małżonków została przeznaczona na nabycie nieruchomości wspólnej, wartość nakładu z majątku osobistego na wspólny określa się w ten sposób, że najpierw ustala się ułamkowy udział tej kwoty w wartości nieruchomości z chwili nabycia, a następnie oblicza się ten sam ułamkowy udział w wartości nieruchomości określonej przez w chwili podziału majątku wspólnego.

W postanowieniu z dnia 24 lipca 2020 r., I CSK 106/20, przyjęto, że wyjątkowo w postępowaniu o podział majątku wspólnego mogą podlegać rozliczeniu również nakłady z majątku osobistego jednego z małżonków na rzecz majątku osobistego drugiego z nich. Jedną z okoliczności uzasadniających dokonanie takiego rozliczenia nakładów w postępowaniu o podział majątku wspólnego może być wysokość wchodzącego w rachubę rozszczenia o zwrot nakładów dokonywanych z majątku osobistego jednego z małżonków na majątek osobisty drugiego z nich, jeżeli może ona mieć znaczenie dla oceny sytuacji majątkowej małżonków, a w konsekwencji wyboru przez sąd sposobu podziału składników majątku wspólnego przy uwzględnieniu należnych spłat i dopłat przysługujących jednemu z małżonków od drugiego z nich.

prawo handlowe

Wśród orzeczeń dotyczących spółek handlowych na wyróżnienie zasługuje wyrok z dnia 10 stycznia 2020 r., I CSK 552/18, zgodnie

z którym majątek pozostały po spółce jawnej, wykreślonej z Krajowego Rejestru Sądowego po przeprowadzeniu likwidacji (art. 84 § 1 zdanie pierwsze k.s.h.), która nie objęła całego majątku, jest majątkiem byłych współników. W wyroku z dnia 21 lutego 2020 r., I CSK 562/18, przyjęto, że termin przewidziany w art. 584 k.s.h., w którym wierzyciel może wytoczyć powództwo przeciwko byłemu współnikowi z tytułu odpowiedzialności za zobowiązania spółki przekształcanej powstałe przed dniem przekształcenia na dotychczasowych zasadach, jest terminem zawitym. Stanowisko to wskazuje na zachowanie przez Sąd Najwyższy spójności koncepcyjnej względem poglądu wyrażonego w uchwałach z dnia 9 lutego 2017 r., III CZP 98/16 (OSNC 2017, nr 10, poz. 109) oraz z dnia 9 lutego 2017 r., III CZP 113/16 (OSNC 2018, nr 1, poz. 1), że przewidziany w art. 584¹³ k.s.h. termin przypisujący solidarną odpowiedzialność przedsiębiorcy przekształcanego (osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą) wraz z spółką kapitałową powstałą w wyniku jego przekształcenia (spółką przekształconą) za istniejące przed dniem przekształcenia jego zobowiązania związane są z prowadzeniem działalności gospodarczej, jest terminem zawitym.

W 2020 r. w kilku orzeczeniach poruszono problematykę wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. W postanowieniu z dnia 4 września 2020 r., II CSK 777/18, Sąd Najwyższy stwierdził, że złożony po dniu 31 grudnia 2015 r. przez ujawnioną w rejestrze handlowym spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością, wniosek o wpis (przerejestrowanie) tej spółki do Rejestru Przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego podlega odrzuceniu przez sąd rejestrowy (art. 9 ust. 2a ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym, Dz.U. Nr 121, poz. 770 ze zm., oraz art. 199 § 1 pkt 3 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.). W uzasadnieniu przedstawiono wykładnię spornych unormowań z uwzględnieniem motywów ustawodawcy towarzyszących wprowadzeniu rozwiązania statusu prawnego tak zwanych nieprzerejestrowanych spółek handlowych, polegającego na przyjęciu, że z dniem 1 stycznia 2016 r. spółki te uznaje się za wykreślone w dotychczasowego rejestru handlowego z mocy prawa. Sąd Najwyższy odniósł się także do zarzutów skarżącego dotyczącego naruszenia przez sąd regulacji dyrektywy 2009/101/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia

16 września 2009 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w państwach członkowskich od spółek w rozumieniu art. 48 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno współników, jak i osób trzecich (Dz.U. UE L z 2009 r. Nr 258, str. 11 ze zm.). Uwzględnił także w rozważaniach wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 grudnia 2019 r., P 13/18 (OTK-A Zb.Urz. 2019, poz. 68).

Postanowieniem z dnia 5 listopada 2020 r., II CSK 13/19, przedstawiono do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego zagadnienie, czy w sprawie o wpis do Krajowego Rejestru Sądowego zakończonej wykreśleniem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością jest dopuszczalna skarga o wznowienie postępowania na żądanie zainteresowanego, który nie był uczestnikiem postępowania rejestrowego (art. 524 § 4 k.p.c.). Potrzeba zajęcia się tą kwestią przez skład powiększony wynika z wątpliwości i rozbieżności poglądów dotyczących możliwości „reaktywacji” wykreślonej z Krajowego Rejestru Sądowego spółki, która utraciła swój byt prawny, na drodze złożenia wniosku o wznowienie postępowania rejestrowego, w którym nie brał udziału wierzyciel tej spółki. W uchwałach z dnia 25 listopada 2010 r., III CZP 84/10 (OSNC 2011, nr 7–8, poz. 77) oraz z dnia 3 grudnia 2014 r., III CZP 90/14 (OSNC 2015, nr 10, poz. 112) Sąd Najwyższy rozstrzygnął kwestie związane z tzw. mieniem polikwidacyjnym, które ujawnione zostało już po wykreśleniu spółki z Krajowego Rejestru Sądowego. W uzasadnieniu tych uchwał sformułowano pogląd, że wykreślenie spółki handlowej z rejestru pociąga za sobą ustanie struktury organizacyjnej, w której uczestniczyli współnicy (akcjonariusze), oraz ustanie członkostwa, a co za tym idzie ustanie udziałów (akcji) postrzeganych jako kompleks uprawnień z jednoczesnym ustaniem więzi korporacyjnej między spółką a jej współnikami (akcjonariuszami), na której była oparta jej struktura organizacyjna. Postanowienie sądu rejestrowego w przedmiocie wykreślenia wpisu o wykreśleniu spółki z rejestru wydane w wyniku ewentualnego wznowienia postępowania nie może więc doprowadzić do przywrócenia stosunku członkostwa, zwłaszcza gdy się zważy, że nawiązanie stosunku członkostwa następuje w drodze umowy pomiędzy współnikiem (akcjonariuszem), a spółką.

prawo autorskie

Na tle zagadnień problemowych dotyczących wykładni przepisów ustawy z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1231) wyróżnić należy wyrok z dnia 24 lipca 2020 r., I CSK 673/18. W orzeczeniu tym wyrażono pogląd, że podstawą kalkulacji wynagrodzenia dochodzonego na podstawie art. 70 ust. 2¹ pkt 4 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1231) powinna być liczba sprzedanych egzemplarzy utworów, a nie liczba dokonanych zwielokrotnień, a wpływy osiągnęte z korzystania z utworów powinny rzeczywiście wynikać z tego źródła i być odpowiednio udokumentowane, czego nie spełnia zaliczenie do nich domniemanego zwiększenia przyszłych wpływów z reklam zamieszczonych w czasopiśmie. Jednocześnie zaznaczono, że przy wynagrodzeniu dochodzonym na podstawie art. 70 ust. 2¹ pkt 4 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych nieadekwatne jest odwoływanie się do stawek stosowanych przez inne organizacje zbiorowego zarządzania za korzystanie z utworu na tym samym polu eksploatacji, ponieważ każda z nich zarządza prawami innych kategorii twórców, których ranga i udział w powstaniu dzieła audiowizualnego mogą się bardzo różnić.

W wyroku z dnia 21 lutego 2020 r., I CSK 513/18, wskazano natomiast, że w celu zakwalifikowania danego dobra niematerialnego jako przedmiotu prawa autorskiego należy wykazać, że – po pierwsze – jest rezultatem pracy człowieka, po drugie – przejawem działalności twórczej jako uzewnętrznionego rezultatu procesu intelektualnego, po trzecie – ma indywidualny charakter, i po czwarte – jest ustalony. Przez ustalenie utworu rozumie się przy tym nie utrwalenie przez nadanie postaci materialnej, lecz uzewnętrznienie umożliwiające jego identyfikację oraz poznanie przez inne, jak autor osoby. Utwory spełniające te cechy podlegają ochronie niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. Nieistotne są także zamiar ich stworzenia, przeznaczenie oraz ewentualna użyteczność. Konstatacja ta dała asumpt do wyrażenia poglądu, że konstrukcja „trójkąta składanego” ma charakter twórczy tylko wtedy, gdy sposób jej implementacji do danego wyrobu odpowiada pojęciu utworu w rozumieniu art. 1 ustawy z dnia

4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1231 ze zm.).

prawo prasowe

Instytucji sprostowania uregulowanego w art. 31a ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1914 ze zm.) dotyczy wyrok z dnia 21 lutego 2020 r., I CSK 560/18, w którym uznano, że zawarte w pozwie uzupełnienie zapowiedzi sprostowania materiału prasowego dokonywanego w formie przekazu za pomocą obrazu i dźwięku przez wskazanie jego autora nie stanowi niedopuszczalnego na etapie postępowania sądowego uzupełnienia tekstu sprostowania.

W wyroku z dnia 4 września 2020 r., II CSK 801/18, Sąd Najwyższy zajął się istotną kwestią z zakresu prawa prasowego. Stwierdził, że w razie opublikowania materiału prasowego w dodatku lokalnym, branżowym lub tematycznym do zarejestrowanego dziennika lub czasopisma, właściwym redaktorem naczelnym w rozumieniu art. 31a w związku z art. 39 ustawy z dnia 28 stycznia 1984 r. – Prawo prasowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1914 ze zm.) jest redaktor naczelny dziennika lub czasopisma, z którym dodatek jest związany, chyba że sposób funkcjonowania dodatku stwarza u zewnętrznego odbiorcy uzasadnione przeświadczenie, że jest to samodzielny tytuł, w którym działa redaktor naczelny; w takim przypadku powództwo o opublikowanie sprostowania prasowego może być wytoczone także przeciwko redaktorowi naczelnemu tego tytułu. Przy ocenie, czy sposób funkcjonowania dodatku wywołuje takie uzasadnione przeświadczenie, należy uwzględnić w szczególności treść informacji ujawnianych w *impressum* (art. 27 ust. 1 Pr.pras.).

inne

Podobnie jak w poprzednich latach, również w 2020 r. Sąd Najwyższy orzekał w ważnej społecznie sprawie dotyczącej zasad zbywania mieszkań uregulowanej w ustawie z dnia 15 grudnia 2000 r. o zasadach zbywania mieszkań będących własnością przedsiębiorstw państwowych, niektórych spółek handlowych z udziałem Skarbu Państwa, państwowych osób prawnych oraz niektórych mieszkań będących włas-

nością Skarbu Państwa (Dz.U. z 2001 r. Nr 4, poz. 24), znowelizowanej ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie niektórych ustaw dotyczących nabywania własności nieruchomości (Dz.U. Nr 157, poz.1315). W wyroku z dnia 29 października 2020 r., V CSK 579/18, Sąd Najwyższy orzekł, że zbycie takiego mieszkania przez spółkę, w której Skarb Państwa był podmiotem dominującym, bez zapewnienia najemcom prawa pierwszeństwa w nabyciu mieszkania za cenę określoną według preferencyjnych zasad określonych w ustawie, stanowiło nieważną czynność prawną. Analogiczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyrokach z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 402/18, V CSK 417/18, V CSK 419/18 i V CSK 420/18, w których stan faktyczny był – poza nieistotnymi szczegółami – taki sam jak w przedstawionej wyżej sprawie.

Rozpoznając skargę kasacyjną w sprawie o zasądzenie odszkodowania na podstawie art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1121), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że uprawnionym do odszkodowania jest właściciel gruntu (posiadacz samoistny, użytkownik wieczysty – art. 9 ust. 2 pkt 3 Pr.wod.) położonego w granicach polderu przeciwpowodziowego, jednak tylko wówczas, gdy jest on jednocześnie poszkodowanym, co ma miejsce wtedy, gdy zalanie polderu spowodowało szkodę bezpośrednio w jego majątku (wyrok z dnia 26 lutego 2020 r., V CSK 449/18).

Odpowiedzialności odszkodowawczej w sprawie związanej z nabyciem obligacji dotyczy wyrok z dnia 23 czerwca 2020 r., V CSK 506/18, w którym Sąd Najwyższy przypomniał, że odpowiedzialność odszkodowawcza na podstawie art. 484 k.s.h. opiera się na zasadzie winy. Wyjaśnił, że informacje zawarte w propozycji nabycia obligacji, o której mowa w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o obligacjach (jedn. tekst: Dz.U. z 2001 r. Nr 120, poz. 1300 ze zm.; obecnie uchylona), powinny być prawdziwe, rzetelne, kompletne, przedstawione w języku zrozumiałym dla nabywców i umożliwiać ocenę sytuacji finansowej emitenta oraz podjęcie na ich podstawie racjonalnej decyzji o przyjęciu propozycji nabycia obligacji lub odstąpieniu od inwestycji. Niewymienienie określonej informacji w art. 10 ust. 1 zdanie drugie tej ustawy nie oznacza, że w konkretnych okolicznościach informacja ta nie jest istotna dla oceny sytuacji finansowej emitenta, stosownie do rodzaju emitenta i emitowanych obligacji. Wyjaśnił też, że udostępnienie wyceny przedmiotu zastawu lub

hipoteki, zgodnie z art. 10 ust. 2 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o obligacjach, oznacza jej uprzystępnienie potencjalnemu nabywcy obligacji w taki sposób, aby zapoznanie się z nią nie zależało od woli emitenta i pozostawało wyłącznie w gestii osoby zainteresowanej. Okoliczność, że inwestor nie zapoznał się samodzielnie z dokumentami pochodzącymi od emitenta lub uczynił to w sposób niepełny, nie oznacza *per se*, że niedochowanie obowiązku informacyjnego przez emitenta przez pominięcie określonych informacji lub udzielenie informacji nieprawdziwych nie pozostaje w adekwatnej relacji kauzalnej do ewentualnej szkody związanej z decyzją inwestycyjną.

Organizacji pożytku publicznego dotyczył wyrok z dnia 24 stycznia 2020 r., V CSK 504/18, w którym Sąd Najwyższy uznał, że art. 196 ust. 5 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1111 ze zm.) nie ma zastosowania do określenia wysokości dotacji na rzecz organizacji pożytku publicznego, której powierzono realizację zadania publicznego w postaci prowadzenia ośrodka opiekuńczo-wychowawczego.

III. Problematyka procesowa

skarga kasacyjna

Z zakresu tej problematyki należy wymienić postanowienie z dnia 24 stycznia 2020 r., IV CSK 488/19, wydane na posiedzeniu przewodowym, zawierające istotne wskazania odnośnie do oceny możliwości przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Sąd Najwyższy stwierdził, że okoliczności uzasadniające przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej złożonej przez współuczestników niebędących współuczestnikami koniecznymi lub jednolitymi podlegają odrębnej ocenie w odniesieniu do każdego z nich. Przyczyna kasacyjna dotycząca jednego ze współuczestników nie uzasadnia przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej pochodzącej od drugiego z nich, jeżeli nie odnosi się także do jego sytuacji prawnoprocesowej. Teza ta dotyczy nie tylko współuczestnictwa formalnego, w przypadku którego każdy ze współuczestników składa

w istocie własną skargę kasacyjną, mimo sporządzenia jej w jednym piśmie procesowym, a zainicjowane w ten sposób postępowanie kasacyjne integruje dwie lub więcej spraw kasacyjnych w ujęciu techniczno-prawnym, lecz także współuczestnictwa materialnego.

W postanowieniu z dnia 6 lutego 2020 r., V CZ 1/20, przyjęto, że nawet w sytuacji, w której pełnomocnikiem z urzędu w postępowaniu kasacyjnym został wyznaczony ten sam adwokat, który reprezentował stronę jako pełnomocnik z urzędu przed sądami powszechnymi, za otwierającą drogę do wniesienia skargi kasacyjnej należy uznać ponowne doręczenie wyroku z uzasadnieniem, dokonane w czasie, gdy osoba ta była już pełnomocnikiem wyznaczonym do reprezentowania strony na tym etapie postępowania.

W wyroku z dnia 23 października 2020 r., I CSK 684/18, przyjęto, że w skardze kasacyjnej nie można skutecznie zarzucać naruszenia art. 381 k.p.c., polegającego na błędnym dopuszczeniu przez sąd nowych faktów lub dowodów.

W postanowieniu z dnia 19 czerwca 2020 r., V CSK 391/19, po raz kolejny wskazano, że o przedmiocie sprawy decyduje żądanie sformułowane przez powoda, a nie charakter zarzutów podnoszonych przez stronę pozwaną. Skarga kasacyjna pozwanego wniesiona w sprawie o zapłatę czynszu dzierżawy podlega odrzuceniu jako niedopuszczalna (art. 398² § 2 pkt 1 k.p.c.), także w razie twierdzenia przez pozwanego, że dochodzona pozwem wierzytelność wygasła wskutek jej umorzenia w następstwie potrącenia z wierzytelnością przysługującą pozwanemu względem powoda z innego stosunku prawnego.

W postanowieniu z dnia 27 maja 2020 r., I CZ 9/20, zaznaczono, że nie jest dopuszczalna skarga kasacyjna od wydanego przez sąd drugiej instancji orzeczenia w sprawie dotyczącej zezwolenia sądu opiekuńczego na dokonanie przez rodziców czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka (art. 583 k.p.c.).

W postanowieniu z dnia 24 lipca 2020 r., I CSK 166/20, wskazano, że postępowanie w sprawach prowadzonych na podstawie Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze dnia 25 października 1980 r. (Dz.U. z 1995 r. Nr 108, poz. 528 ze zm.) nie zmierza do wydania orzeczenia o władzy rodzicielskiej, czy pieczy nad dzieckiem, lecz do przywrócenia sytuacji fak-

tycznej, która miała miejsce zanim doszło do bezprawnego uprowadzenia dziecka za granicę lub zatrzymania go za granicą. W postanowieniu z dnia 24 lipca 2020 r., I CSK 818/19, uznano natomiast, że legitymacja do wniesienia skargi kasacyjnej od orzeczenia w sprawie o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką prowadzonej na podstawie Konwencji haskiej z 1980 r. przysługuje wyłącznie podmiotom wymienionym w art. 519¹ § 2² k.p.c. Stanowisko to podtrzymano w postanowieniu z dnia 4 września 2020 r., I CSK 195/20.

Wiele zagadnień związanych ze stosowaniem przepisów Konwencji haskiej z 1980 r. było przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego w postanowieniu z dnia 17 grudnia 2020 r., I CSK 183/20. W orzeczeniu tym przyjęto, że w sprawach określonych w art. 519¹ § 2¹ k.p.c. Rzecznik Praw Dziecka może złożyć skargę kasacyjną w terminie czteromiesięcznym (art. 519¹ § 2¹ k.p.c.) także wtedy, gdy był uczestnikiem postępowania apelacyjnego. W sprawach tych Rzecznik Praw Dziecka może oprzeć skargę kasacyjną na podstawach przewidzianych w art. 398³ § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. bez konieczności wykazania, że przez wydanie orzeczenia doszło do naruszenia praw dziecka. Ciężar dowodu w zakresie faktów uzasadniających odmowę nakazania powrotu dziecka na podstawie art. 13 ust. 1 lit. b Konwencji haskiej z 1980 r. spoczywa na uczestniku sprzeciwiającym się powrotowi dziecka. Nie uzasadniają odmowy nakazania powrotu dziecka na podstawie art. 13 ust. 1 lit. b tej Konwencji co do zasady takie okoliczności, jak integracja dziecka w nowym środowisku, jeżeli wniosek został złożony przed upływem rocznego terminu (art. 12 ust. 1 i 2 Konwencji haskiej z 1980 r.), skromniejsze warunki bytowe lub niższy standard opieki zdrowotnej w państwie stałego pobytu, a także niedostateczne kompetencje wychowawcze ze strony rodzica ubiegającego się o powrót dziecka. Powołanie się przez uczestnika sprzeciwiającego się powrotowi dziecka na to, że poważne ryzyko szkody psychicznej po stronie dziecka (art. 13 ust. 1 lit. b Konwencji haskiej z 1980 r.) wynika z odłączenia dziecka od rodzica, który dopuścił się bezprawnego zatrzymania dziecka, wymaga m.in. oceny, czy od rodzica, który bezprawnie zatrzymał dziecko, można obiektywnie i rozsądnie oczekiwać powrotu z dzieckiem do państwa stałego pobytu dziecka. W sprawach o nakazanie powrotu dziecka na podstawie Konwencji haskiej z 1980 r. dowód z opinii biegłego należy traktować jako

subsydiarny, którego dopuszczenie nie powinno wykraczać poza ramy niedającej się uniknąć konieczności.

Na uwagę zasługuje również precedensowe postanowienie z dnia 27 sierpnia 2020 r., IV CSK 569/19, w którym Sąd Najwyższy analizował istotne kwestie związane z uchyleniem nadzoru prewencyjnego na podstawie art. 24 ust. 1 w związku z art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1346). Sąd Najwyższy stwierdził, że postanowienie, którym sąd wypowiada się co do zasadności uchylenia nadzoru prewencyjnego, zarówno pozytywne, jak i negatywne, jest postanowieniem co do istoty sprawy, od którego przysługuje skarga kasacyjna (art. 519¹ § 1 k.p.c. w związku z art. 2 ust. 3 ustawy).

Zgodnie z postanowieniem z dnia 30 czerwca 2020 r., V CZ 13/20, termin uiszczenia opłaty sądowej od skargi kasacyjnej przez pełnomocnika, przewidziany w art. 112 ust. 3 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, nie rozpoczyna biegu w wypadku, gdy sąd rozpoznający wniosek o zwolnienie strony od kosztów sądowych wydał postanowienie o zwolnieniu od kosztów sądowych w części „ponad” oznaczoną kwotę, ale nie zamieścił w nim rozstrzygnięcia o oddaleniu wniosku w dalszym zakresie.

skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia

W kwestii określenia biegu terminów na wniesienie do Sądu Najwyższego skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w postanowieniu z dnia 16 lipca 2020 r., I CNP 5/20, podtrzymano stanowisko, że w stanie prawnym ukształtowanym przez wejście w życie art. 89 i nast. ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 825), realizując wymaganie określone w art. 424⁵ § 1 k.p.c., skarżący musi wykazać, że bezskutecznie zwrócił się do uprawnionego organu o wniesienie skargi nadzwyczajnej. Jednocześnie wyrażono pogląd, że charakter terminu określonego przez art. 434⁶ § 1 k.p.c. nie wyklucza stosowania do niego w drodze analogii

– w wyjątkowej sytuacji – przepisów moderujących bieg terminów prawa materialnego (art. 121 pkt 4 k.c.).

postępowanie procesowe

W postanowieniu z dnia 4 września 2020 r., II CSK 739/18, Sąd Najwyższy zajął się kwestią dopuszczalności drogi sądowej wskazując, że przysługuje ona w sprawach o skierowane przeciwko jednostkom samorządu terytorialnego roszczenia podmiotów prowadzących przedszkola niepubliczne o zapłatę z tytułu wadliwego obliczenia i w konsekwencji nieuzasadnionego obniżenia dotacji, należnej za lata 2011–2014 na podstawie art. 90 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (jedn. tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.). Po dokonaniu analizy, zmieniających się w czasie, unormowań przytoczonej ustawy w kontekście stanu faktycznego oraz prawnego adekwatnego do realiów sprawy, Sąd Najwyższy, dzieląc stanowisko wyrażone w przytoczonych w uzasadnieniu orzeczeniach, uznał, że przyjęcie poglądu, wyrażonego przez sąd drugiej instancji, który odrzucił pozew, oznaczałoby aprobatę sytuacji, w której powódka została uwikłana w swoistą „pułapkę prawną”, uniemożliwiającą ochronę jej praw oraz stawiającą ją w gorszej sytuacji od tych osób, których roszczenia tego samego typu w tych samych okolicznościach faktycznych i prawnych, zostały przyjęte i rozpoznane przez sądy powszechne, co nie może mieć miejsca w demokratycznym państwie prawa.

W wyroku z dnia 28 lutego 2020 r., II CSK 666/18, o ochronę dóbr osobistych, w której pozwanym był sędzia sądu powszechnego, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że sędzia, który najpierw podejmował – w charakterze rzecznika dyscyplinarnego albo zastępcy takiego rzecznika – czynności dotyczące innego sędziego związane z badaniem, czy sędzia ten dopuścił się przewinienia dyscyplinarnego, polegające choćby tylko na wstępnej ocenie okoliczności i rozważeniu potrzeby podjęcia czynności wyjaśniających, podlega wyłączeniu z mocy samej ustawy w sprawie cywilnej, w której podstawę faktyczną żądania stanowią te same okoliczności, a sędzia, którego te czynności dotyczyły, występuje w tej sprawie w charakterze strony (art. 48 § 1 pkt 5 *in fine* k.p.c. *per analogiam*). Problem procesowy powstał w sytuacji, gdy wskutek zawiado-

mienia powoda o podejrzeniu popełnienia deliktu dyscyplinarnego przez sędziego sądu powszechnego, sędzia będący rzecznikiem dyscyplinarnym wykonywał określone czynności, a następnie wchodził w skład sądu wyrokującego w sprawie o ochronę dóbr osobistych przeciwko pozwanemu sędziemu, objętemu wcześniej opisanymi czynnościami rzecznika dyscyplinarnego.

Wyrok z dnia 12 marca 2020 r., III CSK 203/19, wydany został w sprawie dotyczącej roszczenia pauliańskiego, w której doszło do cofnięcia pozwu, gdy reprezentację powodowej spółki przejął ojciec pozwanej. Roszczenie odnosiło się do umowy darowizny, w której ojciec był darczyńcą, a córka obdarowaną. Cofnięcie pozwu w takiej sytuacji Sąd Najwyższy uznał za oczywiście sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 203 § 4 k.p.c.).

Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 października 2020 r., I CSK 65/19, dotyczy skutków powagi rzeczy osądzonej orzeczenia oddalającego wniosek o stwierdzenie nabycie własności nieruchomości przez zasiedzenie. Uznano w nim, że powaga rzeczy osądzonej postanowienia oddalającego wniosek o stwierdzenie zasiedzenia własności nieruchomości (art. 366 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.) nie stoi na przeszkodzie ponownemu postępowaniu o stwierdzenie zasiedzenia własności tej samej nieruchomości na rzecz innej osoby niż wskazana jako właściciel w prawomocnie zakończonym postępowaniu, niezależnie od twierdzeń co do czasu posiadania przytaczanych w następujących po sobie postępowaniach.

W postanowieniu z dnia 23 lipca 2020 r., I CZ 27/20, przyjęto, że dokonanie zmiany powództwa z naruszeniem art. 193 § 2¹ k.p.c. może uniemożliwiać lub utrudniać podjęcie obrony przez pozwanego, co skutkować może nieważnością postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c.

Wydanie wyroku przeciwko podmiotowi niebędącemu stroną procesu skutkuje nieważnością postępowania i powoduje konieczność uchylecia wyroku, zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i umorzenia postępowania co do tego podmiotu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 grudnia 2020 r., I CZ 80/20).

W postanowieniu z dnia 30 czerwca 2020 r., III CSK 260/18, Sąd Najwyższy z urzędu rozważał, czy nie zachodzi nieważność postępowania polegająca na pozbawieniu nieznanymi i nieujawnionymi w księdze

wieczystej, następców prawnych zmarłej współwłaścicielki nieruchomości, możliwości obrony praw (art. 379 pkt 5 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.). Uznał, że tak rozumiane kwalifikowane naruszenie przepisów postępowania nie nastąpiło, gdyż niewzięcie przez zainteresowanego udziału w sprawie rozpoznawanej w postępowaniu nieprocesowym nie powoduje nieważności postępowania (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego – zasada prawna – z dnia 20 kwietnia 2010 r., III CZP 112/09, OSNC 2010, nr 7–8, poz. 98). W konsekwencji stwierdził, że nie stanowi podstawy nieważności postępowania błędne wskazanie w postanowieniu sądu drugiej instancji jako uczestnika postępowania wieczystoksięgowego osoby nieżyjącej już w chwili wniesienia wniosku.

Zakończona postanowieniem z dnia 6 sierpnia 2020 r., III CSK 12/18, sprawa dotyczyła stwierdzenia nabycia spadku, w której ujawnił się konflikt interesów pomiędzy przedstawicielką ustawową – matką dziecka a dzieckiem. Sąd Najwyższy stwierdził, że w takiej sprawie wyłączone jest przedstawicielstwo ustawowe matki, która domaga się stwierdzenia nabycia spadku na podstawie testamentu na swoją rzecz i pozbawienia dziecka udziału przypadającego mu na podstawie ustawy. Uznał też, że przeprowadzenie postępowania z udziałem małoletniego, który nie mając zdolności procesowej, występował w sprawie bez mogącego go reprezentować przedstawiciela ustawowego, prowadzi do jego nieważności (art. 379 pkt 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.).

Należy również odnotować postanowienie z dnia 13 marca 2020 r., III CZP 64/19, którym Sąd Najwyższy wprawdzie odmówił podjęcia uchwały, ale przypomniał podstawowe zasady dotyczące możliwości skutecznego przedstawienia zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy. Stwierdził, że za ugruntowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego trzeba uznać pogląd, iż zagadnienie takie powinno pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą tak, aby udzielenie odpowiedzi na postawione pytanie ułatwiło sądowi rozpoznającemu apelację podjęcie decyzji co do istoty sprawy. Podkreślił, że zagadnienie nie może sprowadzać się do pytania o sposób rozstrzygnięcia w sprawie musi mieć ono charakter abstrakcyjny i budzić rzeczywiście poważne wątpliwości. Zadaniem Sądu Najwyższego, nie jest bowiem wypowiedanie się w kwestii, jak należy ocenić konkretny stan faktyczny i w rezultacie, jak rozstrzyg-

nać daną sprawę. Sąd Najwyższy nie zastępuje sądów powszechnych w orzekaniu przez dokonywanie zwykłej, przynależnej każdemu sądowi interpretacji przepisów, z wykorzystaniem wiedzy, jaką niosą same przepisy oraz ich rozumienie w dotychczasowym orzecznictwie i doktrynie prawa. W konkluzji Sąd Najwyższy stwierdził, że art. 390 § 1 k.p.c. nie zwalnia sądu z obowiązku dokonania wykładni przepisów mających zastosowanie w sprawie.

W 2020 r. do Sądu Najwyższego wpłynęły sprawy, w których ujawniły się wątpliwości związane z nowelizacją przepisów kodeksu postępowania cywilnego na podstawie ustawy z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz.1469 ze zm.). Większość z nich jest przedmiotem zagadnień prawnych przedstawionych do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 k.p.c., niemniej jednak część wskazanych problemów była przedmiotem rozpoznania w orzeczeniach wydanych wskutek zażaleń.

W postanowieniu z dnia 17 grudnia 2020 r., II CZ 53/20, Sąd Najwyższy orzekł, że zażalenie do Sądu Najwyższego wniesione bez uprzedniego złożenia wniosku o uzasadnienie zaskarżonego postanowienia i jego doręczenie z uzasadnieniem, podlega odrzuceniu jako niedopuszczalne z innych przyczyn, chyba że sąd przy wydaniu postanowienia odstąpił od jego uzasadnienia (art. 373 § 1 w związku z art. 394¹ § 3, art. 394 § 2, art. 398⁶ § 3 i art. 398²¹ k.p.c.).

W postanowieniu z dnia 4 września 2020 r., II CZ 28/20, Sąd Najwyższy stwierdził, że na postanowienie sądu drugiej instancji, o którym mowa w art. 11 ust. 2 pkt. 4 ustawy nowelizującej, nie przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego, przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. W uzasadnieniu wskazano, że art. 11 ust. 2 ustawy nowelizującej normuje różne sytuacje procesowe w sprawach tego rodzaju wszczętych i niezakończonych przed dniem jej wejścia w życie, będące konsekwencją uchylecia przez przedmiotową ustawę przepisu art. 485 § 3 k.p.c. Wydane na podstawie art. 11 ust. 2 pkt 4 tej ustawy postanowienie kasatoryjne sądu drugiej instancji nie podlega kontroli przez Sąd Najwyższy w drodze zażalenia, przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c., gdyż jego wydanie jest sformalizowane, obligatoryjne, a treść orzeczenia wynika wprost z ustawy. Uchylenie orzeczenia sądu pierw-

szej instancji nie jest zatem uzależnione od oceny przez sąd drugiej instancji kwestii, czy zaistniały podstawy do uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, o których mowa w art. 386 § 4 k.p.c. Nakaz uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji wynika bowiem wprost z ustawy.

W postanowieniu z dnia 27 maja 2020 r., V CZ 17/20, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że po zmianach dokonanych ustawą z dnia 4 lipca 2019 r. nie jest dopuszczalne zażalenie do Sądu Najwyższego na postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę o wznowienie postępowania. Wskazał też, że przepisy Kodeksu postępowania cywilnego w brzmieniu obowiązującym przed dniem 7 listopada 2019 r. mają zastosowanie do zażaleń wniesionych przed tą datą.

W postanowieniu z dnia 30 stycznia 2020 r., III CO 4/20, Sąd Najwyższy dokonał wykładni art. 44² k.p.c., dodanego przez ustawę z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz.1469 ze zm.). Orzekł, że przepis ten jest adresowany do sądu właściwego do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji i sądu nad nim przełożonego, nie dotyczy natomiast sądu przełożonego nad sądem przełożonym nad sądem pierwszej instancji.

postępowanie nieprocesowe

W postanowieniu z dnia 8 października 2020 r., II CSK 775/18, Sąd Najwyższy zajął się problematyką przesłanek wydania postanowienia wstępnego w sprawie o ustanowienie służebności przesyłu, wskazując, że o potrzebie wydania postanowienia wstępnego (art. 318 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c.) w sprawie o ustanowienie służebności przesyłu decydują kryteria celowości i efektywności postępowania w stanie faktycznym konkretnej sprawy i stopień jej skomplikowania pod względem faktycznym lub prawnym w odniesieniu do zasady roszczenia.

Według postanowień z dnia 14 maja 2020 r., V CNP 12/19 i V CSK 158/19, rozstrzygnięciem co do istoty sprawy nie są wpisy ostrzeżeń i wzmianek o charakterze wpadkowym, zabezpieczające prawidłowy tok postępowania wieczystoksięgowego lub innego postępowania albo zabezpieczające skuteczność ewentualnego orzeczenia.

postępowanie egzekucyjne

Wyrok z dnia 15 października 2020 r., I CSK 677/18, dotyczy przewidzianej w art. 911⁷ k.p.c. sprzedaży przez komornika zajętego prawa z wolnej ręki po cenie nie niższej niż 75% ceny oszacowania. Ponieważ ustawodawca nie uregulował bliżej ani natury tej sprzedaży, ani nie uszczegółowił procedury tego nabycia, ani wreszcie momentu, z których nabycie staje się skuteczne, wskazując jedynie w art. 911⁷ § 4 zdanie pierwsze k.p.c., że do sprzedaży prawa w drodze licytacji stosuje się odpowiednio przepisy o sprzedaży licytacyjnej w egzekucji z ruchomości, to istniejącą lukę prawną należy uzupełnić przez odpowiednie zastosowanie przepisów o sprzedaży licytacyjnej w egzekucji z ruchomości. W konsekwencji, w myśl odpowiednio stosowanego art. 874 k.p.c., własność prawa nabytego z wolnej ręki w trybie art. 911⁷ § 1 k.p.c. przechodzi na nabywcę dopiero z chwilą uprawomocnienia się czynności komornika stwierdzającego to nabycie.

W wyroku z dnia 4 września 2020 r., II CSK 750/18, Sąd Najwyższy stwierdził, że zajęcie w egzekucji świadczeń pieniężnych nie ma uniwersalnego charakteru, lecz jest czynnością odnoszącą się do konkretnych, określonych przynajmniej rodzajowo w jego treści, składników majątku dłużnika. Zajęcie dokonane zgodnie z wymaganiami przewidzianymi dla konkretnego sposobu egzekucji prowadzi do objęcia węzłem egzekucyjnym tylko tych składników majątku dłużnika, do których kieruje się dany sposób egzekucji. W sprawie chodziło o odpowiedzialność odszkodowawczą komornika sądowego, który dokonał na wniosek wierzyciela zajęcia wierzytelności powódki z tytułu prowadzenia rachunku papierów wartościowych, posiadania jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych, obligacyjnych oraz innych należności przysługujących powódce. Bank zinterpretował zajęcie jako dotyczące instrumentów finansowych, mimo że nie wskazywała na to jego treść, a jednocześnie realizował je sprzecznie z jego normatywnym kształtem wynikającym z art. 911⁸ § 1 w związku z art. 752¹ i art. 743 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy dostrzegł, że bank, mając na względzie wskazanie w zajęciu jako poddłużnika biura maklerskiego, mógł powziąć wątpliwość co do tego, czy zamiarem komornika nie było skierowanie zajęcia także do instrumentów finansowych. Wątpliwość ta mogła uzasadniać zwrócenie się do komor-

nika o wyjaśnienia. Bank tymczasem najpierw dokonał blokady rachunku w zakresie operacji elektronicznych, a następnie ograniczył się do zwrócenia komornikowi uwagi, że egzekucja z papierów wartościowych powinna się toczyć na podstawie art. 911⁸ k.p.c. nie realizując w dalszym ciągu zleceń skarżącej, mimo że – jak wynikało z ustaleń – zdawał sobie sprawę, że zajęcie instrumentów finansowych w postępowaniu zabezpieczającym nie stanowi przeszkody do wykonywania operacji sprzedaży w granicach określonych w art. 752¹ k.p.c. Zachowanie takie pochwalało w łańcuchu przyczynowym uprzednie zdarzenie, jakim było dokonane przez pozwanego zajęcie, i stanowiło bezpośrednią, a zarazem jedyną przyczynę pozostającą w normalnym związku przyczynowym z uszczerbkiem, poniesionym przez powódkę według jej twierdzeń.

prawo upadłościowe

W wyroku z dnia 15 października 2020 r., I CSK 17/19, zajęto stanowisko, zgodnie z którym art. 71 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1228), którego interpretacja w piśmiennictwie prawniczym była niejednorodna, ma zastosowanie jedynie do przypadków zbycia przez upadłego mienia podlegającego wyłączeniu po ogłoszeniu upadłości.

Istotne implikacje praktyczne ma postanowienie z dnia 14 sierpnia 2020 r., I CSK 77/20, w którym stwierdzono, że w postępowaniu w przedmiocie umorzenia postępowania upadłościowego syndyk masy upadłości występuje jako pozasądowy organ postępowania upadłościowego, a nie jako jego uczestnik. Szczególna pozycja syndyka w takim postępowaniu powoduje, że na jego rzecz nie może być zasądzony zwrot kosztów postępowania.

Jako istotne należy zakwalifikować orzeczenie wydane na podstawie przepisów Prawa upadłościowego i naprawczego, dotyczącego czynności prawnych syndyka masy upadłości dewelopera i konsekwencji takich czynności. Z orzeczenia tego wynika, że jeżeli z uzasadnionych przyczyn dojdzie do ważnej sprzedaży przez syndyka wyodrębnionego lokalu mieszkalnego na rzecz nabywcy, który zapłacił pełną cenę, to nie stanowi to przeszkody do kwalifikowania tej czynności prawnej jako sprzedaży egzekucyjnej w rozumieniu art. 313 ust. 1 i 2 Pr.u.n. z wyni-

kającymi stąd konsekwencjami w postaci wygaśnięcia praw i roszczeń osobistych ujawnionych przez wpis do księgi wieczystej (postanowienie z dnia 26 lutego 2020 r., V CSK 473/18).

inne

Istotne znaczenie praktyczne ma także postanowienie z dnia 25 czerwca 2020 r., I CZ 109/19, zgodnie z którym przewidziany w art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o szczególnych zasadach usuwania skutków prawnych decyzji reprivatyzacyjnych dotyczących nieruchomości warszawskich, wydanych z naruszeniem prawa (jedn. tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 2267) katalog decyzji Komisji ds. reprivatyzacji nieruchomości warszawskich, mogących stanowić podstawę wznowienia prawomocnie zakończonego postępowania cywilnego o zapłatę odszkodowania lub dotyczącego zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości, ma charakter zamknięty.

Problematyki uregulowanej w tej ustawie dotyczą także inne orzeczenia. W postanowieniu z dnia 22 września 2020 r., I CSK 660/18, uznano, że postępowaniem w rozumieniu art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o szczególnych zasadach usuwania skutków prawnych decyzji reprivatyzacyjnych dotyczących nieruchomości warszawskich, wydanych z naruszenie prawa jest tylko postępowanie bezpośrednio związane z wydaną decyzją reprivatyzacyjną albo postępowanie o zapłatę odszkodowania lub wynagrodzenia za korzystanie z nieruchomości, której ta decyzja dotyczy. Takim postępowaniem nie jest postępowanie o wpis zabezpieczenia na podstawie postanowienia prokuratora, wydanego w trybie art. 293 § k.p.k. W postanowieniu z dnia 30 września 2020 r., I CSK 662/18, wyjaśniono natomiast, że zgodnie z art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o szczególnych zasadach usuwania skutków prawnych decyzji reprivatyzacyjnych dotyczących nieruchomości warszawskich, wydanych z naruszenie prawa decyzja Komisji uchylająca decyzję reprivatyzacyjną mogła stanowić podstawę wykreślenia w księdze wieczystej jedynie wpisu dokonanego bezpośrednio na podstawie uchylonej decyzji reprivatyzacyjnej albo wpisu dokonanego na podstawie aktu notarialnego sporządzonego na podstawie uchylonej decyzji reprivatyzacyjnej.

W postanowieniu z dnia 20 lutego 2020 r., II CSK 388/19, Sąd Najwyższy stwierdził, że osoba stwarzająca zagrożenie umieszczona w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym może w każdym czasie złożyć do sądu wnioszek o ustalenie potrzeby jej dalszego tam pobytu (art. 32 ust. 1 zdanie pierwsze ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzającymi zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 2203 ze zm.). Stopień prawdopodobieństwa popełnienia czynu zabronionego, określonego w art. 1 wskazanej ustawy może, przy zmianie okoliczności, być oceniony odmiennie.

W postanowieniu z dnia 27 sierpnia 2020 r., IV CSK 569/19, Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że uchylenie nadzoru prewencyjnego na podstawie art. 24 ust. 1 w związku z art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1346) jest uzasadnione nie tylko wówczas, gdy w związku ze zmianą okoliczności faktycznych sprawy nie stwierdza się już zaburzeń psychicznych uzasadniających jego zastosowanie, lecz także wtedy, gdy z ustaleń dokonanych w postępowaniu o uchylenie nadzoru nie wynikają ustawowe przesłanki jego zastosowania, mimo braku jednoczesnego stwierdzenia zmiany okoliczności sprawy.

Ważne orzeczenie dotyczy ochrony zdrowia psychicznego. W postanowieniu z dnia 26 lutego 2020 r., V CSK 601/19, Sąd Najwyższy orzekł, że jeżeli osoba spełniająca warunki do umieszczenia jej w domu pomocy społecznej (art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, jedn. tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 685), która nie jest małoletnia ani ubezwłasnowolniona, nie wyraża zgody na przyjęcie do domu pomocy społecznej, mimo że brak opieki zagraża życiu tej osoby (art. 39 ust. 1 ustawy), sąd może orzec o przyjęciu jej do domu pomocy społecznej tylko wówczas, gdy osoba ta, ze względu na swój stan psychiczny, nie jest zdolna do wyrażenia zgody (art. 39 ust. 3 i art. 3 pkt 4 ustawy), a w postępowaniu o przyjęcie do domu pomocy społecznej sąd ma obowiązek wysłuchania osoby, które postępowanie dotyczy, w każdym wypadku, gdy jej stan zdrowia na to pozwala (art. 42 ustawy w związku z art. 576 k.p.c.).

IV. Wnioski

1. Działalność orzecznicza Izby Cywilnej Sądu Najwyższego w 2020 r. przebiegała w szczególnie trudnych warunkach. Szereg czynników utrudniał istotnie organizację pracy w Izbie oraz proces orzekania w poszczególnych sprawach. Czynniki te miały istotny wpływ na czas rozpoznawania spraw i liczbę spraw, które zostały zakończone w 2020 r. W największym stopniu czynnikami negatywnie wpływającymi na liczbę załatwionych spraw, które należą do właściwości Izby Cywilnej, była pogarszająca się sytuacja kadrowa oraz skutki epidemii wywołanej zakażeniami wirusem SARS-CoV-2, której negatywne konsekwencje były odczuwalne dla funkcjonowania całego wymiaru sprawiedliwości na przestrzeni trzech ostatnich kwartałów 2020 r.

W 2020 r. w Izbie Cywilnej odeszło w stan spoczynku trzech kolejnych sędziów. Od maja 2020 r. było obsadzonych zaledwie 25 etatów sędziowskich, co oznacza, że praktycznie jedna trzecia przewidzianych dla Izby Cywilnej etatów nie była obsadzona przez ponad pół roku, a przez cały 2020 r. liczba sędziów orzekających w Izbie Cywilnej była znacząco niższa od liczby przewidzianych dla Izby etatów. Miało to poważny wpływ na możliwość wyznaczania posiedzeń, szczególnie w składach wieloosobowych. Liczba tych posiedzeń była wyraźnie mniejsza niż w latach poprzednich, co znalazło wyraźne odbicie w mniejszej liczbie skarg kasacyjnych rozpoznanych po ich przyjęciu do rozpoznania oraz mniejszej liczbie rozstrzygniętych zagadnień prawnych. W konsekwencji wydłużył się czas trwania postępowań w tego rodzaju sprawach.

2. Wymaga podkreślenia, że niezależnie od wskazanych wyżej czynników negatywnie wpływających na czynności orzecznicze w Izbie Cywilnej w 2020 r. tylko nieznacznie, w porównaniu z 2019 r., zmniejszyła się liczba skarg kasacyjnych i skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia poddanych tzw. przedsądowi. W tym postępowaniu rozpoznano łącznie 2882 sprawy (w 2019 r. było to odpowiednio 3097 spraw), a zatem więcej niż wyniósł wpływ tych spraw w 2020 r. W porównaniu z latami poprzednimi załatwiono natomiast więcej spraw tzw. incydentalnych (obejmujących głównie wnioski o wyznaczenie sądu właściwego do rozpoznania i wnioski o wyłączenie

czenie sędziego) – łącznie 1115 takich spraw, tj. 80 spraw więcej niż w 2019 r. Powyższe dane wskazują na pełne zaangażowanie w czynności orzecznicze sędziów orzekających w Izbie Cywilnej. Obciążenie pracą tych sędziów jest najwyższe w skali Sądu Najwyższego i wręcz nieporównywalnie wyższe od obciążenia dużej grupy sędziów w Izbach utworzonych na podstawie obowiązującej aktualnie ustawy o Sądzie Najwyższym.

3. Obok niedostatecznej liczby sędziów orzekających w Izbie Cywilnej w 2020 r. zasadniczym czynnikiem wpływającym na organizację pracy i sprawność postępowania były skutki epidemii COVID-19. Przez wiele miesięcy obowiązujące ograniczenia związane ze stanem epidemii uniemożliwiały lub istotnie ograniczały możliwość wyznaczania posiedzeń, szczególnie w sprawach podlegających rozpoznaniu w składach wieloosobowych. Po wprowadzeniu tych ograniczeń część wyznaczonych posiedzeń musiała być także odwoływana. Odwoływane były także posiedzenia lub zachodziła konieczność zmiany składu sądu w przypadkach kierowania członków składów na kwarantannę lub poddawania się przez nich izolacji.

4. Istotny wpływ na sposób funkcjonowania Izby Cywilnej w 2020 r. miała również uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, dotycząca siedmiu sędziów z Izby Cywilnej, a więc ok. jednej czwartej składu Izby.

5. Podsumowując informację o działalności orzeczniczej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego, stwierdzić należy, że wpływ spraw, w szczególności skarg kasacyjnych i zagadnień prawnych, w ostatnich kilku latach utrzymuje się na wysokim poziomie. W 2020 r. wpłynęło ogółem 2567 skarg kasacyjnych i 113 zagadnień prawnych. Załatwiono 2642 skargi kasacyjne w tym w 1607 sprawach odmówiono ich przyjęcia do rozpoznania, co oznacza, że liczba spraw pozostających do załatwienia po ich przyjęciu do rozpoznania znacząco wzrosła.

Odnotowania wymaga, że przeciętny czas oczekiwania na termin posiedzenia, na którym rozpoznawane są skargi kasacyjne w poprzednich latach był znacznie krótszy.

6. Problematyka będąca przedmiotem orzecznictwa Izby Cywilnej w 2020 r., podobnie jak w latach poprzednich, była bardzo szeroka i do-

tyczyła ważnych oraz skomplikowanych zagadnień prawnych, o dużym znaczeniu także dla ochrony praw obywateli. W wielu orzeczeniach Sąd Najwyższy wypowiadał się na temat ochrony praw konsumentów i w zakresie ochrony dóbr osobistych, a także dokonywał wykładni przepisów prawa Unii Europejskiej i stosował te przepisy. Doniosłe znaczenie miały orzeczenia, w których Sąd Najwyższy odwołał się do stosowania Konstytucji, a także orzeczenia, których przedmiotem były zagadnienia odnoszące się do ochrony zdrowia psychicznego oraz możliwości przyznania zadośćuczynienia za krzywdę niemajątkową, co ma istotne znaczenie dla budowania poczucia sprawiedliwości dla osób pokrzywdzonych.

Ważne znaczenie dla kształtowania jednolitości orzecznictwa sądów i praktyki stosowania prawa miały uchwały podejmowane w odpowiedzi na przedstawione do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawne. Należy podkreślić, że ogólnie wydano tych uchwał wyraźnie mniej niż w latach poprzednich. Ograniczenie działalności orzeczniczej Sądu Najwyższego w 2020 r. spowodowało także zahamowanie działalności uchwałodawczej Sądu Najwyższego w Izbie Cywilnej.

Istotne jest również, że orzeczenia wydawane w Izbie Cywilnej są coraz powszechniej dostępne w wersji elektronicznej, co umożliwia zapoznanie się z nimi. Ważne jest również cykliczne publikowanie wybranych orzeczeń, o doniosłym znaczeniu, w zbiorach urzędowych opracowywanych przez kolegia redakcyjne składające się z sędziów, a także informacje zawarte w wydawanym w Izbie Cywilnej Biuletynie Sądu Najwyższego.

7. Podobnie jak w latach poprzednich, także w 2020 r., w Izbie Cywilnej pracowali wydajnie i z zaangażowaniem asystenci sędziów Sądu Najwyższego oraz członkowie Biura Studiów i Analiz skierowani do pracy w Izbie. Należy podkreślić ich wydatny udział w gromadzeniu materiałów i dokonywaniu rozmaitych analiz, a w szczególności notatek w postępowaniu uchwałodawczym.

Przy udziale asystentów – kontynuowano opracowywanie biuletynu Sądu Najwyższego „Izba Cywilna”. Począwszy od 2002 r., biuletyn ukazuje się co miesiąc, regularnie i terminowo, przedstawiając bieżącą działalność jurysdykcyjną Izby. Oprócz uchwał i orzeczeń oraz wpływających do Izby zagadnień prawnych, w biuletynie przedstawiane są także

w krótkim streszczeniu glosy dotyczące orzeczeń Sądu Najwyższego wydanych w Izbie Cywilnej. Relacjonowane są także inne wydarzenia z życia Izby. Biuletyn jest przedmiotem zainteresowania sędziów sądów powszechnych, ośrodków naukowych oraz innych osób i instytucji, którym jest doręczany. Biuletyn „Izba Cywilna” jest publikowany także w internecie.

Prezes Sądu Najwyższego
Dariusz Zawistowski

ORZECZENIA, KTÓRE ZOSTANĄ OPUBLIKOWANE W OSNC 2021, NR 3

W sprawie o naprawienie szkody spowodowanej wydaniem decyzji administracyjnej o odmowie ustanowienia użytkownika wieczystego na podstawie art. 7 ust. 1 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy (Dz.U. Nr 50, poz. 279 ze zm.), której nieważność stwierdzono z powodu niewyjaśnienia, czy korzystanie z gruntu przez dotychczasowego właściciela da się pogodzić z przeznaczeniem gruntu według planu zagospodarowania przestrzennego obowiązującego w dniu wydania tej decyzji, sąd badając przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej może ustalać, czy prawidłowe rozpoznanie wniosku o ustanowienie użytkownika wieczystego również doprowadziłoby do odmowy ustanowienia tego prawa.

(uchwała z dnia 30 czerwca 2020 r., III CZP 71/19, R. Trzaskowski, A. Owczarek, K. Tyczka-Rote, OSNC 2021, nr 3, poz. 15)

*

Świadczenie wypłacane przez ubezpieczyciela w przypadku przedterminowego rozwiązania umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym nie jest świadczeniem głównym w rozumieniu art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c.

(uchwała z dnia 17 lipca 2020 r., III CZP 75/19, D. Zawistowski, A. Owczarek, K. Tyczka-Rote, OSNC 2021, nr 3, poz. 16)

Żądanie unieważnienia umowy przewidziane w art. 12 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2070) jest postacią roszczenia o przywrócenie stanu poprzedniego (art. 363 § 1 k.c.), którego skuteczne dochodzenie jest uzależnione od spełnienia ogólnych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej.

(uchwała z dnia 11 września 2020 r., III CZP 80/19, M. Romańska, M. Koba, R. Trzaskowski, OSNC 2021, nr 3, poz. 17)

*

Jeżeli skutek odroczenia terminu spełnienia świadczenia roszczenie przestało być wymagalne, jego przedawnienie rozpoczyna ponownie bieg dopiero z upływem nowego terminu.

(uchwała z dnia 11 września 2020 r., III CZP 88/19, M. Romańska, M. Koba, R. Trzaskowski, OSNC 2021, nr 3, poz. 18)

*

Podstawa dokonania w księdze wieczystej wpisu zmiany wysokości udziałów w nieruchomości wspólnej, wynikającej z powodu pierwotnego błędnego wskazania powierzchni wyodrębnionych lokali i wyliczenia tych udziałów, może być wykazana orzeczeniem sądu wydanym w sprawie o usunięcie niezgodności między stanem prawnym nieruchomości ujawnionym w księdze wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym lub innymi odpowiednimi dokumentami (art. 31 ust. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece, jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 2204).

(postanowienie z dnia 12 marca 2020 r., IV CSK 585/18, K. Weitz, A. Owczarek, A. Piotrowska, OSNC 2021, nr 3, poz. 19)

*

1. Uprawnienie najemcy do żądania odpowiedniego obniżenia czynszu za czas trwania wad rzeczy najętej, ograniczających jej przydatność do umówionego użytku (art. 664 § 1 k.c.), dotyczy

tylko sytuacji, w której obowiązek ich usunięcia spoczywa na wynajmującym, nie obejmuje natomiast wad spowodowanych przez najemcę własnym działaniem albo zaniechaniem.

2. Wypowiedzenie wysokości czynszu najmu w zasobach towarzystwa budownictwa społecznego podlega regulacji art. 8a ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (jedn. tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 266 ze zm.).

(wyrok z dnia 27 sierpnia 2020 r., I CSK 411/19, K. Tyczka-Rote, P. Grzegorzczak, R. Trzaskowski, OSNC 2021, nr 3, poz. 20)

*

Decyzja Komisji do spraw reprivatyzacji nieruchomości warszawskich uchylająca decyzję reprivatyzacyjną stanowi podstawę wykreślenia w księdze wieczystej tylko wpisu dokonanego bezpośrednio na podstawie tej decyzji albo na podstawie aktu notarialnego sporządzonego z jej uwzględnieniem (art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 9 marca 2017 r. o szczególnych zasadach usuwania skutków prawnych decyzji reprivatyzacyjnych dotyczących nieruchomości warszawskich, wydanych z naruszeniem prawa, Dz.U. z 2017 r., poz. 718).

(postanowienie z dnia 30 września 2020 r., I CSK 662/18, R. Trzaskowski, A. Kozłowska, K. Strzelczyk, OSNC 2021, nr 3, poz. 21)

INFORMACJE

W dniu 13 stycznia br. odbyło się zgromadzenie sędziów Izby Cywilnej zwołane na podstawie art. 19 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 825) w celu wyboru dwóch członków oraz zastępcy członka Kolegium Sądu Najwyższego na lata 2021 i 2022. Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Cywilnej Dariusz Zawistowski zarządził głosowanie tajne, w wyniku którego członkami Kolegium Sądu Najwyższego na lata 2021 i 2022 zostali sędziowie Sądu Najwyższego Dariusz Dończyk i Marta Romańska, a zastępcą członka – sędzia Sądu Najwyższego Agnieszka Piotrowska.

*

W styczniu br. sędzia Sądu Najwyższego Krzysztof Strzelczyk obchodził jubileusz 40-lecia służby sędziowskiej.

Serdecznie gratulujemy.

Dane statystyczne – grudzień 2020 r.

Lp.	Rodzaj spraw	Ruch spraw										
		Pozostało z okresu ubiegłego	Wpłynęło	Załatwiono								Pozostało do rozpoznania
				Razem	Sposób załatwienia							
					Podjęto uchwałę	Oddalono	Zmieniono	Uchylono w całości bądź częściowo	Uwzględniono skargę	Odmówiono przyjęcia do rozpoznania	Inny sposób	
1.	CK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	CSK	2393	213	1479	-	19	-	23	-	186	1251	1127
3.	CZP w tym:	98	10	1	-	-	-	-	-	-	1	107
	art. 390 k.p.c.	85	10	1	-	-	-	-	-	-	1	94
	skład 7-miu	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
	pełny skład	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	CZ	53	27	27	-	15	3	2	-	-	7	53
5.	CO w tym:	85	114	98	-	-	-	-	-	-	98	101
	art. 401 k.p.c.	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	art. 45 i 48 k.p.c.	81	114	98	-	-	-	-	-	-	98	97
6.	CSP	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7.	CNP	62	7	19	-	-	-	-	-	4	15	50
8.	CA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	CN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10.	RAZEM	2691	371	1624	-	34	3	25	-	190	1372	1438

Dane statystyczne – 2020 r.

Lp.	Rodzaj spraw	Ruch spraw										Pozostało do rozpoznania
		Pozostało z okresu ubiegłego	Wpłynęło	Załatwiono								
				Razem	Sposób załatwienia						Inny sposób	
					Podjęto uchwałę	Oddalono	Zmieniono	Uchylono w całości bądź częściowo	Uwzględniono skargę	Odmówiono przyjęcia do rozpoznania		
1.	CK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.	CSK	2308	2657	3838	-	168	9	224	-	1607	1830	1127
3.	CZP w tym:	51	113	57	32	-	-	-	-	-	25	107
	art. 390 k.p.c.	43	106	55	31	-	-	-	-	-	24	94
	skład 7-miu	8	7	2	1	-	-	-	-	-	1	13
	pełny skład	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	CZ	57	342	346	-	136	36	59	-	-	115	53
5.	CO w tym:	88	1132	1119	-	6	-	-	-	-	1113	101
	art. 401 k.p.c.	-	8	4	-	-	-	-	-	-	4	4
	art. 45 i 48 k.p.c.	88	1124	1115	-	6	-	-	-	-	1109	97
6.	CSP	-	3	3	-	-	-	-	-	-	3	-
7.	CNP	91	113	154	-	-	-	-	-	18	136	50
8.	CA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	CN	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
10.	RAZEM	2596	4360	5518	32	310	45	283	-	1625	3223	1438

Dane statystyczne – styczeń 2021 r.

Lp.	Rodzaj spraw	Ruch spraw											
		Pozostało do rozpoznania z okresu poprzedniego	Wpłynęło	Załatwiono									Pozostało do rozpoznania na okres następný
				Załatwiono razem	Sposób załatwienia							załatwiono w inny sposób	
					odmówiono przyjęcia do rozpoznania	przyjęto do rozpoznania	oddalono	uchylono w całości lub w części i przekazano do ponownego rozpoznania	uchylono i rozstrzygnięto merytorycznie	podjęto uchwałę	uwzględniono skargę o stwierdzenie niezgodności orzeczenia z prawem		
1.	CSK	1127	244	210	127	59	-	-	-	-	-	24	1161
2.	CSKP	-	1256	65	-	-	21	34	-	-	-	10	1191
3.	CZP, w tym:	107	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	117
	art. 390 k.p.c.	94	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	103
	skład 7-miu	13	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
	pełny skład	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.	CZ	53	18	23	-	-	12	1	1	-	-	9	48
5.	CNP	50	14	8	2	-	-	-	-	-	-	6	56
6.	CNPP	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
7.	CA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8.	CN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9.	CO, w tym:	101	95	58	-	-	-	-	-	-	-	58	138
	art. 401-403 k.p.c.	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	art. 441, 45, 52 k.p.c.	97	95	58	-	-	-	-	-	-	-	58	134
10.	RAZEM	1438	1645	364	129	59	33	35	1	-	-	107	2719

SPIS TREŚCI

	<i>str.</i>
Zagadnienia prawne przedstawione do rozstrzygnięcia	3
Działalność Izby Cywilnej Sądu Najwyższego w 2020 r.	13
Orzeczenia, które zostaną opublikowane w OSNC 2021, nr 3	84
Informacje	87
Dane statystyczne	88

